

rodna gruda

december 1975
številka 12
letnik 22

revija za slovence po svetu
magazine for slovenes abroad
revista para los eslovenos en el mundo

slovenija

začasno na tujem

*Vesele praznike in
srečno novo leto 1976
vam želi*

**Slovenska izseljenska matica
in
revija Rodna gruda**

Smučišča na Prestreljeniških podih pod Kaninom — Foto: Ančka Tomšič
(slika levo)

Mežica na slovenskem Koroškem — Foto: Janez Klemenčič

Izdaja — Published by

Slovenska izseljenska matica

Tel.: 061/20-657

Naslov — Address:

61001 Ljubljana

Cankarjeva 1/II, p.p. 169

Slovenija, Jugoslavija

Telefon: 061/23-102 — uredništvo, 061/21-234 — uprava

Uredniški svet

Anton Ingolič (predsednik), Matjaž Jančar, France Poznič, Franci Stare, Andrej Škerlavaj, Martin Zakonjšek

Uredniški odbor

Janez Kajzer, Jože Olaj, Ernest Petrin, Jože Prešeren, Ina Slokan, Mila Šenk, Juš Turk

Glavni urednik

Drago Seliger

Odgovorni urednik

Jože Prešeren

Urednica

Ina Slokan

Upravnica

Vera Valenci

Oblikovalec

Jože Boncelj

Prevajalca

Milena Milojevič-Sheppard / angleščina

Alberto Gregorič / španščina

Letna naročnina

Jugoslavija 50.— din (posamezni izvod din 5.—), Argentina 5.— am. dol., Avstralija 4,5 avstr. dol. ali 2,50 Lstg., Avstrija 115 Asch, Belgija 220 Bfr., Brazilija 5.— am. dol., Danska 35.— Dkr., Finska 20.— Fm., Francija 25.— FF, Holandija 16.— Hfl., Italija 3.500 Lit., ZR Nemčija 16.— DM, Norveška 33.— Nkr., Švedska 24.— Skr., Švica 19.— Sfr., Velika Britanija 2,50 Lstg., Kanada 5.— kan. dol., U.S.A. 5.— am. dolarjev.

Plačila naročnine

Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356

Devizni račun: 50100-620-010-32002-575 pri Ljubljanski banki

Plačilo je možno tudi po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom, naslovljenim na »Slovenska izseljenska matica«, v priporočenem pismu

Payment from Abroad

Assignment to our account no. 50100-620-010-32002-575 at Ljubljanska banka, or by international money order, or by check — addressed to »Slovenska izseljenska matica« — in registered letter

Revija izhaja vsak mesec — 7. in 8. številka izideta skupno

Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu št. 421-1/73 z dne 24. 7. 1973

Tisk — Printed by

ČGP DELO, Ljubljana

Iz vsebine

Iz vaših pisem	2
Naša iskrena voščila	3
Na kratko	4
Po podpisu sporazuma z Italijo	5
Po domačih krajih	6
Je »Cvetje v jeseni« prineslo filmsko pomlad?	7
Montažne zgradbe in montažna gradnja stanovanj	8
Pojdimo na Kanin	10
Pri šentjernejskih lončarjih	12
Nova podoba Poljanske doline	14
Vino sladi življenje	16
Gorjuške lepote umirajo	18
ENGLISH SECTION (I)	19
ZAČASNO NA TUJEM (II)	19
Naši po svetu	27
Andrej Štritof — kanadski Picasso	30
Celje	32
Hrastnik	33
Zagorje	34
Trbovlje	36
Naši pomorščaki doma in na tujem	37
Mladost — kako daleč je že to!	38
Otroci berite	40
Naša beseda	42

Na Kaninu je nastal v zadnjih letih Alpski turistični center, kjer je zaradi sorazmerno velike višine možna smuka skoraj vse leto. Novo žičnico je sicer plaz prejšnjo zimo močno poškodoval, vendar so jo že popravili in tudi bodoče plazove usmerili drugam

Foto: Ančka Tomšič

iz vaših pisem

Sodelovanje

Ravno včeraj sem dobila 7.—8. številko Rodne grude. Ker pride tako pozno, jo takoj vzamem v roke in jo zlagoma preberem. Vprašali ste nas, kaj menimo o tem, ker se nekateri pritožujejo, da je Rodna gruda v črnem. Prav nič je ne spreminjajte, zelo lepa je, in tudi prevelika ni. Tisti rojak v Münchnu, ki je tako »smart«, naj si naredi pod poštni nabiralnik polico, lahko tudi iz žice, pa bo revijo dobil lepo in nepoškodovano. Jaz jo imam že od prve številke, od leta 1954, pa se mi ni še nobena strgala zaradi velikosti. Čudim pa se nečemu drugemu: kako še morete izhajati z letno naročnino 5 dolarjev. In toliko lepih slik je v njej, tudi barvnih. To je tudi veliko dela za urednike. Vsa čast in priznanje vsem v uredništvu in upravi izseljenske matice v Ljubljani.

*Frances T. Vidmar
Chicago, Ill., ZDA*

Primož Trubar v Köpingu

Sporočam vam moj novi naslov. Kjub preselitvi sem Rodno grudo v redu prejemal, ker sem pošti sporočil svoj novi naslov. Vem, da je že dolgo, odkar ste nazadnje slišali kaj od mene, to pa zaradi tega, ker smo gradili hišo. Zdaj upam, da bom imel kaj več časa, tako za branje kakor tudi za pisanje. Upam, da bom še kaj napisal za revijo.

Večer s Slovenskim oktetom v Sydneyu. Na desni (z očali) naš dopisnik Vinko Ovijač.

Slovenci v Köpingu smo dobili lokal za naš klub, ki ga bomo po našem okusu opremili in si tu uredili našo »malo Slovenijo«. Ko bom imel kaj časa, bom začel risati veliko sliko Primoža Trubarja, ki jo bomo postavili kot glavno sliko v klubu, pozneje pa še druge slovenske velike može.

*Albert Zuppin
Köping, Švedska*

Tudi starši v šoli

V naši slovenski šoli imamo vedno več otrok in prihodnje leto jih bo že za tri razrede. Pouk imamo zdaj ob nedeljah, ko so starši prosti, in lažje pripeljejo otroke. Tako imam vsako nedeljo po 4 do 5 mater, ki se tako vse zvrstijo, da vidijo, kako in kaj se otroci učijo. Najraje bi tudi same postale učenke, saj bi tako izvedele o svoji domovini marsikaj novega. Zapustile so jo kot mlada dekleta in za izlete po domovini niso imele veliko možnosti.

Mogoče bom prihodnje leto organizirala kulturne večere za starše, ki bodo imeli tako priložnost, da bodo spoznali velike može našega naroda. Mnogo dela je pred nami. Tako nimam niti nedelje več. Tudi na delu imam precej skrbi, ki pa so take, da me zanimajo, zato jih lažje prenašam. V upanju, da se bomo prihodnje leto v juliju videli, končujem to pismo in vam želim veliko uspeha pri delu.

*Ivanka Škof
Melbourne, Avstralija*

Domotožje po Dragi

Že zelo dolgo sem naročena na Rodno grudo in mi je zelo všeč, na žalost pa me teži, da še nikoli ni bilo kakega dopisa iz Drage pri Loškem potoku, iz moje rojstne vasi. Enkrat sem čitala o sosednih vaseh, Loški potok, Sodražica, Ribnica in tam okoli. Vsaj enkrat, po tolikih letih bi rada slišala kaj tudi iz mojega kraja. To je moja velika želja in upam, da mi boste ustregli.

*Tillie Cimprich
Thunder Bay, Kanada*

Oktetovci med nami

V maju letos so se med Slovenci v Avstraliji razširile govorice, da pride med nas svetovno znani Slovenski oktet. Govoricam sprva nismo verjeli, ker so nekateri posamezniki širili vesti, da pri organizaciji te turneje ne bo sodelovalo naše Slovensko društvo Sydney. Pozneje smo stopili v stik s slovenskim klubom Triglav, da razčistimo nastali položaj in se dogovorimo, kdo in kako bo vodil organizacijo te nenavadno hitro napovedane turneje Okteta. Na hitro sta oba odbora sestavila organizacijski pododbor, ki je imel nalogo organizirati skupne koncerte za vse rojake v Sydneyu. Časa smo imeli silno malo, vendar smo storili vse, kar je bilo v naših močeh. Na hitro smo morali najti primerne koncertne dvorane, predvsem pa obvestiti rojake s primerno reklamo.

Dne 14. junija smo drage goste pričakali na sydneyjskem letališču pristrčno, kot vse goste doslej, le s to razliko da sta bili tokrat že pri sprejemu zastopani obe društvi — Triglav in naše društvo. Zelo lep, složen začetek turneje!

Fantje, utrujeni od dolge poti, se niso ustrašili koncerta, ki so ga imeli že isti večer, ko so dopotovali. Žal ta prvi koncert ni bil dovolj obiskan, ker vsi rojaki niso bili pravočasno obveščeni, nekateri pa niso prišli tudi zato, ker se ne zanimajo za to vrsto petja. Pozneje je bilo seveda vsem, ki se koncerta niso udeležili zelo žal.

Naslednji dan, v nedeljo, so prav lepo zapeli v naši slovenski cerkvi v Merrylandsu, ki je bila premajhna, kajti je ogromno rojakov.

Nato so se člani okteta odpeljali v Wollongong, to je industrijsko mesto kakih 100 km od Sydneya, kjer živi precej naših rojakov, in so zapeli tudi zanje.

Takoj v ponedeljek so se vrnili med nas v Sydney ter nam pripravili čudovit večer, po koncertu pa smo imeli tudi prijetno zabavo s plesom, da se je lahko čimveč rojakov spoznalo s člani Okteta in tudi oni z nami.

V sredo so bili povabljeni na našo pristavo, kjer ima Slovensko društvo Sydney svoje prostore (tudi novi dom je že na pol dograjen!) v Horsley Parku. Tam so fantje simbolično posadili slovensko smrečico, ki nas bo s svojo rastjo spominjala na njihov obisk ter nas povezovala z domovino.

Članom Okteta moj iskren pozdrav in zahvala za prelepo doživetje in upam, da še pridejo med nas. Prav lepo pozdravljam tudi vse Slovence in njihove organizacije širom sveta.

*Vinko Ovijač
Sydney, Avstralija*

Naša iskrena voščila

Dragi rojaki!

Vsak pozdrav iz domovine nosi v sebi željo, da bi ostali zdravi, da bi trenutki človeške sreče ne redkost v vašem življenju in da bi v miru in blaginji uspevali tako v poklicnem kot društvenem delu. Toliko globlje in iskrenejše so take in podobne naše misli pri vas v času, ko se izteka staro in prihaja novo leto. Žal nam ni dano, da si sežemo v roke in osebno povemo svoje želje, zato sprejmite teh nekaj vrstic kot izraz našega skupnega voščila: »Srečno«!

Da bi bil naš korak naprej bolj trden in pri mnogih neznankah prihodnosti kar najbolje naravnan, se kot posamezniki in občestva s tem še tu zazremo na prehojeno pot. Spoznati hočemo opravljeno delo in poučeni z dobrimi in slabimi izkušnjami načrtovati prihodnost. Prigodno voščilo nikakor ne more izraziti vsega bogastva, ki je bilo prisotno pri delu slovenskih izseljencev v letu, ki se poslavlja od nas. Misel preskakuje iz države v državo, s kontinenta na kontinent. Zauzeta se zdaj pri podpornih organizacijah, pevskih zborih, šolah in tečajih slovenskega jezika, časopisih in radijskih urah v domačem jeziku, športnih tekmovanjih, družabnih prireditvah idr., zdaj pri tisočerihih srečanjih v domovini ali v deželah, ki so postale nov dom mnogim našim ljudem. Skorajda ni dežele, v kateri živi večje število naših rojakov, da ne bi prišlo iz nje sporočilo, da so rojaki v preteklem letu ustanovili novo društvo, kakršnokoli novo kulturno-prosvetno ali športno dejavnost in mnogi so nam sporočili, da so odprli šolo slovenskega jezika. Vaša pisma vključujejo tudi želje, da vam posredujemo vsakovrstna kulturno-prosvetna pomagala, omogočimo prihod umetniške ali zabavne skupine iz domovine, vabila, da pridemo med vas na pomembne prireditve, ki jih pripravljate, in stotero drobnih želja.

Vse to nam govori o tem, da je bilo leto, ki je za nami, bogato in plodno. Pripoveduje nam o trdni odločenosti vas rojakov, da vam ni žal truda in žrtvovanja za to, da ohranite in razvijate zavest narodne pripadnosti in s svojim delom dostojno predstavljate svojo domovino v novih sredinah. V to nas prepričujejo tudi mnoge laskave izjave o delu izseljencev in tistih, ki so začasno na delu v tujini, ki so jih dali najvišji predstavniki mnogih evropskih držav, ZDA in Avstralije, ko so se srečali z najvišjimi predstavniki naše države. Leto, v katerem je ves svobodoljubni svet praznoval tridesetletnico

zmage nad silami teme in zla, je še posebej pokazalo, kako tesna je navezanost naših rojakov na domovino, oziroma njihovih potomcev na domovino svojih staršev. Kljub neugodnim gospodarskim razmeram v svetu je obiskalo »stari kraj« več deset tisoč rojakov iz vseh držav in kontinentov, kamor so vodila pota začasnega ali stalnega izseljevanja. Mnogi ste nam pisali, da so vam razmere, v katerih živite, prekrizale najboljše namen, da pridete! Urad matice se je, kot že nekaj let nazaj, v poletnih mesecih spremenil v pravi čebelnjak, v katerega so prihajali in odhajali ljudje različne starosti, navad in večkrat različne govorice, pa vendarle enakih misli. V prijetne pogovore in kramljanja o vašem in našem delu se je večkrat zarezala grenka misel ob spoznanju, da mnogi niso prišli, ker so nas za vedno zapustili. Bolečino nam je lajšalo spoznanje, da je bilo med nami vse več mladih ljudi, tako sinov, hčera in vnukov pionirjev našega izseljenstva, kot onih, ki jih je nevidna sla po največkrat varljivem lepšem in boljšem popeljala v svet v zadnjih desetletjih. Posebej nas veseli, da so bili mladi polni radovednosti o naši ožji domovini Socialistični republiki Sloveniji, kot o naši širši domovini SFRJ. Pogovori s svojci in sorodniki ter njih množična udeležba na srečanjih in svečanstih, posvečenih tridesetletnici svobodnega in samostojnega življenja in dela v naši domovini, so v mnogočem potešili njihovo radovednost.

Dragi rojaki! Novo leto je čas, ko se bolj kot kdajkoli predajamo čustvom. Za hip se iztrgamo vrvežu vsakdanjosti, pozabimo na tegobe, ki nas pestijo. Najboljše želje vrejo iz milijona src kot bistra voda iz gorskega studenčka. Temu navkljub pa obstoja resničnost življenja, ki ga napolnjujemo in usmerjamo ljudje. Današnji svet je poln prepadov, čeri in izkušenj! Od premagovanja in odstranjevanja le-teh je v mnogočem odvisna uresničitev naših drobnih želja. Zdravilo za to težko bolezen današnjega sveta je v mnogo večjem medsebojnem spoznavanju, razumevanju in spoštovanju vseh ljudi, vseh narodov in vseh držav našega planeta. Vaši predniki in vi ste prav pri tem plemenitem delu v preteklosti in sedanjosti storili ogromno! Naj bo tako tudi v prihodnje! Našemu skupnemu voščilu naj dodam še našo iskreno zahvalo za vaše nesebično delo v preteklem letu in željo, da si tudi v novem letu čim večkrat sežemo v roke!

Drago Seliger

Srečno!

Ob koncu koledarskega leta, za katerega sem prepričan, da ne predstavlja črte ločnice v našem vsestranskem sodelovanju, bi se rad še posebej zahvalil vsem, ki ste nam tako pridno pisali vse leto, pa naj so bili to dopisi o vašem društvenem delovanju ali pa vaša preprosta pisma. Prav v pismih smo zasledili toliko vaših lepih, domačih besed, da nam je bilo včasih težko, ker smo se bali, da vam ne bomo mogli dati toliko, kolikor bi zaslužili. Veliko vam še dolgujemo, saj nismo mogli izpolniti vseh vaših želja po fotografijah domačih krajev, po reportažah iz vaših vasi in še marsikaj. Seveda pa na to tudi nismo pozabili. V našem programu za prihodnji letnik smo upoštevali tudi vaše želje in upamo, da bomo počasi vse spravili na tekoče.

Žal nam je tudi, da še vedno nismo onemogočili očitka: »Kdo hoče brati stare časopise?«, kot nam je pisal neki rojak iz ZR Nemčije. Menjali smo tiskarno, iz Kočevja smo se preselili v Ljubljano, a tudi tu ni veliko bolje. Obljubljajo nam, da so to le začetne težave, v zadnjih nekaj mesecih pa so resnično prevelike zamude. Dogovorili smo se, da bo naša revija izhajala vsakega 25. v mesecu za naslednji mesec, tako da bi jo dobili vsaj v evropskih državah v začetku tekočega meseca, in upamo, da bomo ta rok dosegli v kratkem. Seveda pa je še vedno problem pošiljanja naše revije v prekomorske države, kamor potuje z navadno pošto. Nekateri rojaki si pomagajo tako, da revijo naroče z letalsko pošto in jo tako dobe v istem času kot po Evropi, vendar pa se zavedamo, da vse le ne more iti na vaše breme.

Vidite torej, da obenem z vsebinsko zasnovno rešujemo tudi druge probleme, ki so tako pomembni za celotno podobo neke revije. Kljub zastojem pri pošiljanju, v katere včasih posežejo tudi stavke poštnih delavcev v nekaterih državah, pa lahko trdim, da so naši stiki iz leta v leto tesnejši in tudi bolj bogati.

Ob koncu leta in ob vstopu v novo leto 1976 vam želim veliko sreče, delovnih uspehov in osebnega zadovoljstva.

Jože Prešeren

na kratko

Mir 75 — trideset let OZN

V Slovenjem Gradcu je bila sredi oktobra osrednja slovenska proslava 30-letnice Organizacije združenih narodov, na kateri je govorila članica predsedstva SR Slovenije Vida Tomšičeva, ki je med drugim izrazila tudi veliko priznanje temu malemu mestu, ki z veliko prizadevnostjo postaja center za zблиževanje med narodi. Po proslavi je predstavnik generalnega sekretarja OZN dr. Kurta Waldheima odprl mednarodno razstavo »Mir 75«, na kateri s svojimi angažiranimi slikami in grafikami ter skulpturami sodelujejo umetniki iz 37 držav.

Borštnikovo srečanje

Na slovenski seji republiške skupščine, ki so dališč v Mariboru, ki je največji prikaz dosežkov naših poklicnih gledališč, so najvišje političnih organizacij, so podelili Josipu življensko delo igralki Ančki Levarjevi. Borštnikove diplome so prejeli: Mladinsko

Josip Vidmar ob 80-letnici

gledališče iz Ljubljane, igralci Polde Bibič, Jerica Mrzel, Boris Kralj, Borštnikovo nagrado je prejel Dušan Jovanovič za režijo svoje igre »Žrtve mode bum, bum«, Sveta Jovanovič za scenografijo in Marija Vidau za opremo. Diplome sta prejela Meta Hočvarjeva in Aleksander Vodopivec.

Uspešni naši Himalajci

Sedem slovenskih alpinistov je zavzelo enega izmed najvišjih vrhov na svetu, goro Makalu v himalajskem pogorju. Na vrh so se najprej povzpeli štirje, nato pa še trije alpinisti in tako dosegli uspeh, s kakršnim se lahko pohvali le malokatera ekspedicija v Himalajo.

Srečanje žensk-ustvarjalk

Konec oktobra je bilo v počastitev mednarodnega leta žensk v Trebnjem na Dolenjskem dvodnevno srečanje kmečkih žensk — ustvarjalk. Udeležilo se ga je večje število samoukkih slikark, kipark in pisateljic iz vse Jugoslavije. Trebnje se je v zadnjih letih uveljavilo kot kraj, kjer se srečujejo likovni samorastniki iz naše države, tu pa je tudi stalna galerija njihovih del.

700.000 zaposlenih v Sloveniji

V Sloveniji je zaposlenih 700.000 občanov, kar je glede na število prebivalcev najvišja stopnja zaposlenosti v Evropi. Zaradi prevelikega zaposlovanja je republiška skupščina sprejela ustrezne sklepe o minimalnih standardih za življenske in kulturne pogoje pri zaposlovanju novih delavcev. Predvideno je bilo, da bo letos stopnja zaposlovanja znašala 3 odstotke, znesla pa je nekaj nad 5 odstotkov.

Josip Vidmar 80-letnik

Na slovesni seji republiške skupščine, ki so ji prisostvovali tudi predstavniki družbenopolitičnih organizacij, so podelili Josipu Vidmarju ob njegovi 80-letnici posebno priznanje Socialistične republike Slovenije.

Josip Vidmar je imel izredne zasluge pri ustanovitvi Osvobodilne fronte slovenskega naroda in med narodnoosvobodilno vojno sploh ter v vsem povojnem življenju, zlasti na kulturnem področju. Danes je Josip Vidmar predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti in še vedno aktiven literarni kritik.

Kanadski Jugoslovani pomembna vez

Med obiskom podpredsednika jugoslovanske vlade in zunanjega ministra Miloša Minića v Kanadi sta naša in kanadska delegacija ugotovili, da se jugoslovansko-kanadski odnosi nenehno izboljšujejo, zavzeli pa so se tudi za ustanovitev medvladnega organa, ki naj bi skrbel tudi za izboljšanje gospodarskega in drugega sodelovanja.

V zdravici na večerji, ki jo je kanadski zunanji minister Allan Maceachen priredil v čast Miloša Minića in jugoslovanske delegacije, je kanadski zunanji minister poudaril, da so v Kanadi zadovoljni, da si je toliko jugoslovanskih izseljencev izbralo njihovo državo za svojo novo domovino. »Delež teh ljudi h kanadski družbi daje novo dimenzijo kanadskemu mozaiku. Žal pa majhna skupina izkorišča prednosti kanadske zakonodaje in sovražno deluje proti Jugoslaviji.« V nadaljevanju je minister Maceachen dejal, da kanadska vlada ne podpira in ne odobrava ciljev takih skupin, in da bodo v okviru kanadskih zakonov storili vse, da bi preprečili takšno dejavnost.

Letovanje tudi v prihodnje

Na oktobrski seji koordinacijskega odbora za vprašanja naših delavcev v tujini pri Socialistični zvezi Slovenije so razpravljali o letošnjih akcijah, da se čimveč našim otrokom iz tujine omogoči letovanje v Sloveniji. Zavzeli so se tudi za to, da bi bilo v prihodnje takih letovanj še več. Na seji so tudi sklenili, da se dodeli denarna pomoč Slovenski izseljenski matici za turnejo ob letošnjem dnevu republike po nekaterih zahodnoevropskih državah.

Zmaga nad Švedi

Jugoslovanska nogometna reprezentanca je v Zagrebu 15. oktobra premagala nogometno reprezentanco Švedske s 3 : 0 in si tako praktično zagotovila prvo mesto v tretji kvalifikacijski skupini za evropsko prvenstvo. Najboljša igralka sta bila Dragan Djajić in Ljubljčan Brane Oblak, ki zdaj nastopa v ZR Nemčiji.

Jugoslaviji bronasta medalja

Na evropskem prvenstvu v odbojki, ki je bilo v Jugoslaviji konec oktobra, je Jugoslavija dosegla najboljši uspeh doslej — osvojila je bronasto medaljo. Zlato medaljo je osvojila Sovjetska zveza, srebrno pa Poljska.

Ob podpisu sporazuma z Italijo

Jugoslovanska zvezna skupščina je v oktobru odobrila podpis sporazuma z Italijo o dokončni ureditvi vprašanja meje, s čimer je sedanja meja med Jugoslavijo in Italijo postala dokončna. Približno v istem času je bila razprava o tem sporazumu tudi v italijanskem parlamentu, ki ga je sprejel z veliko večino.

O sporazumu med Italijo in Jugoslavijo je razpravljala tudi slovenska skupščina, kjer so posebej poudarili, da bodo s tem sporazumom tudi manjšinska vprašanja urejena v duhu medsebojnega zaupanja.

V zvezni skupščini je imel najprej poročilo o samem poteku pogajanj z Italijo ter utemeljitev posameznih določb sporazuma zvezni sekretar za zunanje zadeve in podpredsednik zveznega izvršnega sveta Miloš Minić, v razpravi pa je v imenu delegatov SR Slovenije spregovoril starosta slovenske delegacije dr. Jože Vilfan. Zaradi izrednega pomena objavljamo njegov govor v celoti.

Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši,

slišali smo informacijo tovariša Minića. Gotovo smo vsi prevzeti s pomembnostjo te informacije, pomembnostjo vabila, s katerim je tovariš Minić svojo informacijo končal, ter pomembnostjo našega odgovora na to vabilo.

Naj v imenu tovarišic in tovarišev delegatov iz Socialistične republike Slovenije skušam naznačiti stališče, ki ga bomo, ni dvoma, vsi skupaj, iz vseh republik in obeh pokrajin, zavzeli.

Delo, ki ga je opravil naš Zvezni sekretariat za zunanje zadeve, posebej skupina, ki je bila zanj neposredno obvezana, s soglasnostjo in po navodilih predsedstva naše federacije, pomeni, če bo srečno privedeno do podpisa in ratifikacije, konec enega in začetek novega poglavja v razmerjih med našo federacijo in sosedno Italijo.

Na kratko: prišlo bo končno do polne realizacije mirovne pogodbe iz leta 1947 in do likvidacije vprašanj zvezanih z neizvedljivimi določbami, ki so se nanašale na Svobodni teritorij Trsta. Položeni bodo temelji za čisto nove oblike sodelovanja na vseh področjih, ki je že danes mnogovrstno in nadvse obširno.

Naša volja je, da gledamo v opravljenem delu, ki sedaj čaka samo potrditve dveh

Posnetek z obmejnega prehoda v Rožni dolini pri Novi Gorici

parlamentov, predvsem tisto, kar se nanaša na prihodnost.

Toda, tovarišice in tovariši, ne bi bil docela iskren, če ne bi dodal, da je to, kar smo danes slišali, vzbudilo v nas tudi čustva in misli preteklosti. Meja, ki jo je potegnila pogodba iz 1946 oziroma 1947, pušča zunaj naše skupnosti ljudi, ki so po krvi in jeziku, po skupnih bojih in trpljenju v preteklosti del našega telesa, in zemljo, ki so jo obdelovali naši predniki in ki so jo z žrtvami pojili naši tovariši v veliki narodno-osvobodilni vojni.

V tem na novo vzbujenem vrtincu čustev in misli, nam je, razume se, vsak kos zemlje neizmerno dragocen. In da sem čisto specifičen: če sedaj Italija končno priznava našo suverenost na bivši coni B, mi puščamo Italiji vso cono A, puščamo Trst.

Toda še bolj kakor v oddaljenem letu 1946 in 1947, ali v letu 1954, nam je danes pred očmi odgovornost pred vso evropsko skupnostjo in pred celim svetom, da naj iščemo rešitve, ki omogočajo mir in sodelovanje na tem pomembnem delu našega kontinenta. Tovariš Tito, kakor nas je spomnil pravkar tovariš Minić, tovariš Tito je to odgovornost in hkrati perspektivo posebej poudarjal, ko je bil podpisan leta 1954 memorandum o soglasju. Ta odgovornost in perspektiva so nam pred očmi še toliko bolj danes, pravim, ko imamo za seboj več kot dvajset let razvoja sodelovanja na odprti jugoslovansko-italijanski meji.

To velja še posebej spričo vsega, kar smo danes slišali o oblikah in instrumentih so-

delovanja, ki naj jih prinese novi sporazum. Imamo občutek, da se s temi oblikami in instrumenti ustvarjajo čisto nove možnosti sodelovanja, ki obljublajo preko zadovoljevanja interesov neposredno zainteresiranih Jugoslavije in Italije realizacijo post-helsinške Evrope.

S posebno pozornostjo smo poslušali vse tisto, kar nam je tovariš Minić govoril o urejanju položaja narodnosti oziroma narodne manjšine s te in one strani meje. Razumeli smo, da je volja tudi Italije, da standardi tega urejanja ostanejo isti, kakor so bili vsebovani v statutu, priloženem memorandumu o soglasju, da bo torej volja izpolniti tudi tisto, kar do sedaj še ni bilo izpolnjeno, in da bo taka orientacija veljala za vso našo manjšino v sosednji Italiji. Pozdravili bomo tako rešitev kot najboljšo, da ne rečem neizogibno, podlago za združevanje hotenj in naporov demokratičnih množic obeh dežela za ustvarjanje mirne, stabilne, kooperativne Evrope.

Zavoljo vsega tega v imenu tovarišic in tovarišev delegatov iz Socialistične republike Slovenije izjavljam, da sprejemamo dosedanje delo Zveznega sekretariata za zunanje zadeve in da soglašamo, da nadaljuje in dokonča ta posel v pogajanjih z Italijo s sklepanjem sporazuma.

Naj ob tej priliki izrečem tudi našo zahvalo vsem tovarišem, ki so neposredno na tem delali, in izrazim občutek sreče in ponosa nad povezanostjo in enotnostjo naše jugoslovanske skupnosti, ki je prišla do izraza tudi v tem primeru.

po domačih krajih

Bukovina je zaselek pod Raduho, kjer domujejo in kmetujejo Ošepovi, po domače Bukovniki. Kmetija Franca Ošepa je najvišja ležeča kmetija v Sloveniji, saj je kar 1327 metrov visoko. Včasih, ko so do zaselka vodile le ozke strme poti in steze, so bili prebivalci kmetije skoraj čisto odrezani od sveta. Odkar so dobili lepo cesto, po kateri se lahko do Bukovnikovih pripeljete celo z avtomobilom, so se časi sicer precej spremenili. Še bolj pa so se od nedavna, ko je na Bukovini prvič zagorela električna luč. To je bil za domačine pravi praznik. Seveda ni bilo lahko in tudi poceni ne v najvišjo kmetijo na Slovenskem napeljati elektriko. Toda s trudom, vzajemno pomočjo in dobro voljo je šlo. »Sam seveda vsega ne bi mogel plačati,« pravi lastnik najvišje slovenske kmetije. »Nekaj je prispeval Elektro, nekaj občina. Pri delih so pa pridno pomagali tudi vojaki. Tako bodo tudi tam 1327 metrov visoko pod Raduho odslej lahko gledali televizijo, poslušali radio, prali s pralnim strojem, imeli hladilnik in podobne reči.

V Mariboru imajo v Pokrajinskem muzeju svojevrstno zbirko, ki je edina v Sloveniji. Že deset let zbirajo strokovni sodelavci muzeja moška, ženska oblačila in vojaške uniforme, ki so bile v modi med 18. in 20. stoletjem. Vsa oblačila skrbno razvrščajo po letih in obenem raziskujejo ter vestno beležijo posamezne posebnosti mode v teh letih. Pridni zbiralci so v omarah meščanskih domov pa tudi po kmečkih skrinjah našli neverjetno veliko zanimivih in lepih oblačil, ki nosijo pečat svoje dobe. Ob desetletnici nastanka te zbirke je Pokrajinski muzej odprl razstavo, za katero je bilo veliko zanimanja. Obiskovalci so prihajali tudi iz tujine.

V Celju so v oktobru slovesno proslavili stoletnico slovenske šole v tem kraju, ki je bil v času Avstro-Ogrske pravo nemčursko gnezdo. Slovesnost je bila pod pokroviteljstvom republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije. Zbranim je spregovoril predsednik RS ZSS Janez Barborič, ki je orisal

nastanek in rast prve slovenske šole v Celju, in njen pomen v procesu narodnostnega prebujanja ljudskih množic v Celju in okoliških krajih. Za tem pa je spregovoril o nekaterih pomembnih vprašanjih šole današnjega časa.

V Slovenskih Konjicah je industrijski kombinat Konus ob letošnjem občinskem prazniku izročil namenu kar dve novi tovarni: Koterm, tovarno za predelavo plastike za potrebe kovinske, elektro, tekstilne, kemične industrije, za rudarstvo, galvanizacijsko in lužno tehniko, in Celtex, tovarno za izdelavo umetnega usnja, za katero je Konusu prodala licenco italijanska tvrdka Bregley Export, ki je dobavila tudi opremo. Obe tovarni sta bili zgrajeni v rekordnem času. Po njihovih izdelkih je na domačem tržišču veliko povpraševanja, lepe so pa tudi izvozne možnosti.

V Gorjah pri Bledu so ponosni na svojo vaško godbo, v kateri sodeluje štiriintrideset fantov in eno dekle, ki so doma iz sedemnajstih vasi gorjanske krajevnosti. Prva vaška godba v Gorjah je začela igrati že pred osemindesetimi leti. Sedanja se je posebej uveljavila in zaslovela zlasti, odkar jo v zadnjih štirinajstih letih vodi dirigent Jurij Sorgo. Zaigrajo skoraj sto skladb, od koračnic, valčkov in polk do zahtevnih koncertnih skladb. Oblečeni v gorenjske narodne noše nastopajo na kulturnih, turističnih in zabavnih prireditvah. Tako so samo letos do oktobra imeli za seboj že kar 63 uspešnih nastopov.

V Kočevju so ob letošnjem občinskem prazniku na slavnostni seji občinske skupščine podelili letošnji nagradi, imenovani po revolucionarju Jožetu Šešku. Šeškovi nagradi sta prejela pionirski odred onovne šole v Kočevju in upokojenec Franc Gorše iz Kočevja za svoje uspešno delo na družbenopolitičnem in gospodarskem področju. Franc Gorše, ki je že nekaj let priklenjen na bolniški voziček, je med vojno in v povojnih letih uspešno opravljal odgovorne družbene naloge na Kočevskem. Med drugim je bil predsednik in podpredsednik okraja, pa tudi najstarejši okrajni odbornik. Po slavnostni seji so ob svojem prazniku odprli tudi novo tovarno za izdelovanje pohištva LIK Kočevje.

Na Vrtačah pri Zgornji Kungoti trdijo domači fantje, da je njihov klopotec, ki so ga lani postavili, največji v Slovenskih goricah. Klopotci so simbol Slovenskih gor in včasih so domači fantje kar tekmovali med seboj, kje bodo naredili večjega, bolj izdelanega, kateri bo bolj glasno in lepše »prepeval« preko vinskih gor. Ej, je bilo ču-

dovito proti jeseni, ko so si v vetriču klopotci pripevali iz brega v breg. Macleki so se sukali: klumpa, klumpa. Tisti, ki so imeli v vrhu še kos kose, so pri tem še lepše zapeli. Če so se fantje hoteli posebej postaviti, so v vrh pritrdili še par — »čéha« in »puco«, živo pobarvana, ponekod tudi oblečena, ki sta se veselo vrtela. Zdaj so fantje odšli z domačih polj na delo v mesta in mnogi še delj. Pa je tako klopotec vse manj. Klopotec v Vrtačah na lepi razgledni točki, je v resnici pravi orjak. Njegova krila merijo enajst in pol metra, tolkala (macleki) pa so dolga 80 cm. Postavili so ga v gorice ob dnevu vstaje slovenskega ljudstva. Medtem ko boste to brali, pa ga bodo že sneli in ga dali »počivat« do prihodnjega leta, ko se bo poleti spet veselo oglašil s svojim: klumpa, klumpa...

Vasi Zbigovci, Črešnjenci in Police so v soboto 8. novembra dobile svoj vodovod. Z vodo so imeli vaščani teh vasi doslej velike težave; naselje leži na hribih, pa so morali hoditi domačini po vodo daleč v dolino. Zdaj so si z lastnimi sredstvi napeljali vodovod. Vodo so zajeli in napeljali iz doline. Vsak občan je izkopal približno 150 metrov jarkov za položitev vodovodnega kabla. Nekaj je prispeval tudi kmetijski kombinat iz Gornje Radgone. »Veliko smo morali delati,« pravijo vaščani, »a se je tudi izplačalo.«

V Ljutomeru imajo pri Tehnostroju prvo strugarko. To je 19-letna Breda Gutman iz Kokolanjščaka. Breda se je izšolala letos in zdaj dela še kot pripravnica. Delo za stružnico jo zelo veseli in kljub temu, da je še pripravnica, ima enako normo z ostalimi in to tudi dosega. Pravi, da jo ta »moški« poklic zelo veseli in se bo usposobila za delovodjo.

V Murski Soboti so ob občinskem prazniku odprli nov industrijski obrat — tovarno za izdelavo pisarniškega pohištva podjetja Slovenijales-Platana-TOZD Lendava. Objekt je veljal 25 milijonov dinarjev in pomeni ključek prve faze v izgradnji tovarniškega kombinata lesnopredelovalne industrije v Murski Soboti.

V Novem mestu so ob letošnjem mednarodnem letu žensk občinska skupščina in družbeno politične organizacije priredili prijateljsko srečanje mater in žena padlih partizanov. Zbralo se je nad dvesto povabljenk, ki so jim šolarji pripravili lep kulturni program. Materam in ženam padlih partizanov so šolarji izročili rdeče nageljne in zbornik »Novo mesto v revoluciji in osvobodilni vojni«; ki so ga sami napisali. Sledilo je skupno kosilo.

Slovenski film v letu 1975

JE »CVETJE V JESENİ« PRINESLO FILMSKO POMLAD?

Slovenski umetniški film je v letu 1974 doživel nov razcvet, ki ga je že v prejšnjem letu napovedal film Matjaža Klopčiča po Tavčarjevi mojstrovini »Cvetje v jeseni«. Po izjemni dramatizaciji vse prerano umrlega Mitje Mejaka sta ga res prepričljivo odigrala Milena Zupančičeva in Polde Bibič kot siveči ljubljanski jezični doktor. Ta film je s svojo milino in neposrednostjo ogrel srca slovenskih gledalcev. K sreči v slovenskem filmu le ni tolikšnega »avantgardizma« kot v velikem delu sodobne književnosti ali slikarstva. In leto 1974 bo v analih našega filma zapisano, kot pravimo, z zlatimi črkami. V tem letu smo namreč doživeli premiere kar štirih slovenskih igranih barvnih filmov. Franc Štiglic je po noveli Miška Kranjca zrežiral »Povest o dobrih ljudeh«. Matjaž Klopčič je po lastni zasnovi oblikoval film o ljubljanski jari gospodi izza velikega potresa. Milan Ljubič je po pripovedi hrvaškega pisatelja Vjekoslava Kaleba obdelal partizansko zgodbo v filmu »Čudoviti prah«. Rajko Ranfl pa je spretno in lahkotno posegel v življenje ljubljanskih študentov s filmom »Pomladni veter«. Pisana izbira torej!

Ta filmski »rekord«, je potrdil še izreden obisk gledalcev. Vse štiri filme, še posebno pa »Pomladni veter« in »Povest o dobrih ljudeh« si je ogledalo celo več ljudi kot najboljše tuje filme. Naposled smo lansko filmsko bero tudi dobro prodali na tuje. Tako na vzhod kot na zahod, pa celo v Kanado in ZDA.

Bo filmska žetev 1975 prekosila tisto iz lanskega leta? Žal je ne bo. Vsaj po količinski plati ne. Vemo pa, da posebno za film velja, da šele iz količine raste tudi kakovost.

»MED STRAHOM IN DOLŽNOSTJO«

Prva bo na vrsti, predvidoma ob koncu novembra ali v decembru, premiera filma »Med strahom in dolžnostjo« po romanu Karla Grabeljška »Dolomiti se krušijo«. Film pripoveduje zgodbo o dveh mladih zakoncih na samotni kmetiji, ki skrijeta ranjenega partizana. Vojna, ki je bila zanju sprva daleč, kmalu prihrumi v njun mir. V hišo začno prihajati vse vojske: italijanska, nemška, belogardistična, četniška in partizani. Nenehno in vedno bolj stopnjevano nasilje preprost kmečki par naposled pripelje do opredelitve, do upora, ki je plačan s krvjo. Režiser filma Vojko Duletič, ki je zrežiral tudi po Cankarju film na »Klancu« in Vorančevo »Ljubezen na odoru«, pravi: »Film bo odločno pokazal, kako je mogoče človeka telesno uničiti, notranje pa ga ni mogoče streti, kadar ve, kaj hoče, zakaj se bori.« V glavnih vlogah nastopata mlada slovenska igralca Marjeta Gregorčič in Boris Juh.

»BELE TRAVE«

Komaj je snemalec prvega filma Jure Pervanje odložil kamero tu, je že začel v Celju snemati drugi film, »Bele trave«, po scenariju Branka Šömna in v režiji Boštjana Hladnika. Film obdeluje dogajanje, ki je za naše podeželje sedanjega časa zelo značilno in hkrati kaj neveselo: beg z zemlje, iz vasi. Vero in Daneta požene hrepenenje po svetu iz hribovske vasi v dolino. Dane se izuči za traktorista, Vera pa se v istem kmetijskem kombinatu zaposli v cvetličnjaku. Mlada ljubljanka živita skupaj — vendar pa sta si tujca. Njuno življenje pa se usodno zaplete v življenje drugega zakonskega para: železničarja in invalida Juša ter njegove mlade življenja željne žene Olge. Tudi ta dva delata in živita skupaj, a sta notranje ubita. Njun umirajoči zakon zdrobi zločin ljubosumnega Juša, ki ubije tekmeca Marka. Vera in Dane ne zdržita več v dolini. Vrneta se v mir hribov, kjer ju hud življenjski obračun prvič resnično združi.

V vlogi Vere nastopa mlada igralka Marina Urbančeva, njen soigralec pa je študent igralske akademije Jože Horvat. Tudi Olga je debitantka — Barbara Jakopič, medtem ko igra Juša znani slovenski igravec Polde Bibič.

»Zame je to prvi film, ki ga delam na deželi in tudi prvi realistični film o socialistični stvarnosti«, je označil svoje delo znani režiser Boštjan Hladnik, ki je doslej režiral že pet slovenskih celovečernih filmov, in sicer »Ples v dežju«, »Peščeni grad«, »Sončni krik«, »Maškarado« in »Ko pride lev«.

»IDEALIST«

Medtem pa je že čakal na prostor v ateljejih Viba filma ugledni slovenski režiser Igor Pretnar s svojim filmom »Idealist« po Cankarjevi noveli »Martin Kačur«. Film pripoveduje o žalostnem življenju in propadu mladega idealista v majhnem slovenskem trgu, kjer poln idej, a prepošten, skuša ustanoviti bralno društvo, sploh izobraževati ljudstvo — mimo vse-mogočne volje župana in župnika. Končal je s premestitvijo v zakotni Blatni dol v pijači ter končno z novo premestitvijo v Laze v čakanju na smrt, brez ženinega razumevanja, potem ko mu je umrl najmlajši in najljubši sin. V glavnih vlogah nastopajo Rado Polič in Milena Zupančičeva pa Arnold Tovornik, Dare Ulaga in Vida Juvanova.

Film »Idealist« bo v čast stoletnice rojstva velikega pisatelja Ivana Cankarja Pretnarjev peti celovečerni film, potem ko je zrežiral filme »Na valovih Mure«, »Pet minut raja«, »Samarastniki« in »Lažnivka«.

Kaj pa se slovenskemu filmu obeta v letu 1976, še ni povsem jasno. Ljubljanski filmski in drugi kulturni delavci so na dveh svojih posvetovanjih o slovenskem filmu in kinematografiji načelno ugotovili, da bi šele stvaritev vsaj petih celovečernih filmov na leto omogočila domači filmski ustvarjalnosti resnič-

Traktorist Dane in vrtnarica v dolini, kjer pa nista našla sreče

Vojna je prihrumela tudi na osamljene kmetije

Mladi idealist Martin ne verjame previdnosti zapoljskega zdravnika, ki ga svari pred županom in župnikom

no notranjo rast in kontinuiteto. Toda lepe želje so eno, trdi denar pa drugo. Vendar pa dejstvo, da se je po dolgoletnem zelo mlačnem zanimanju slovenski gledalec znova z vsem srcem vrnil k domačemu filmu, le nekaj obljublja. Posebno zdaj, ko delovni ljudje začenjajo neposredno sodelovati pri delitvi vsega dohodka, ki so ga sami ustvarili, tudi ko gre za potrebe narodove kulture.

Bogdan Finžgar

Montažne zgradbe in montažna gradnja stanovanj

Montažne zgradbe ali objekti za stanovanja in javne prostore, zgrajeni na industrijski način, niso za Jugoslavijo, kakor tudi za druge predele Evrope, nobena noviteta.

Trdimo lahko, da je gradnja objektov na industrijski način stara toliko, kot je stara industrijska miselnost. Nedvomno je, da so že pred davnimi časi spoznali, da je mogoče hitro in v večjem obsegu graditi le, če so posamezni deli stavbe izdelani industrijsko in to v večjih serijah.

Resnici na ljubo je treba povedati, da določenih delov zgradbe industrijsko ni mogoče izdelati, ker je to pač odvisno od terenskih razmer. Zato lahko rečemo, da zgradbo v celoti izdelati na industrijski način ni mogoče, vendar je tudi tukaj, to je na tistih delih zgradbe, ki jih ni mogoče izdelati na industrijski način, lahko poiskati možnosti racionalizacije, kjer prihranimo pri ceni in času, seveda ob isti kvaliteti.

Pri podjetju Marles se je začela razvijati tovrstna proizvodnja med vojno, v današnji TOZD Podvelka. Takratni lastnik je izdeloval za potrebe vojaštva primitivne lesene barake.

Ta proizvodnja se je razvijala skozi vso II. svetovno vojno in zato lahko rečemo, da imajo montažne stavbe pri Marlesu že več kot tridesetletno tradicijo. Po vojni, ko je bilo treba pristopiti k obnovi porušene domovine, se je ta proizvodnja nadaljevala za potrebe gradbišč, kjer so morali ti objekti nuditi streho našim delovnim ljudem. Proizvodnja se je ves čas po vojni nadaljevala, dopolnjevala, izboljševala in seveda tudi racionalizirala. Tako stanje je trajalo vse do leta 1960, ko je prišlo do integracije med tremi najmočnejšimi zastopniki lesne predelave v Mariboru.

Vsa tri podjetja so se po integraciji preimenovala v podjetje Marles. Razumljivo je, da so v prvi vrsti začeli z veliko vnemo graditi tovarno sodobnih kuhinj v Limbušu. Povedati je treba, da nobene proizvodnje v okviru novega podjetja Marles do leta 1960 niso opustili. V letu 1965 in 1966 so opravili specializacijo proizvodnje in opustili program furniranega pohištva, izdelovanje kuhinjskih garnitur pa so organizirali na industrijski način. Montažne stavbe so bile vse do leta 1968 v sklopu zagorske proizvodnje in so si v razmeroma veliki proizvodnji utirale pot največ po zaslugi takratnih strokovnjakov, ki so delali na tem področju. Da bi montažne stavbe pri podjetju Marles dobile večji razmah, je podjetje v letu 1968 ustanovilo samostojni sektor za to proizvodnjo. Sama ustanovitev sektorja še ni bila dovolj, da bi rešili vse probleme, ki nastajajo pri tem dokaj zapletenem strokovnem delu.

Takratni program sektorja montažnih stavb le samostojne stanovanjske hiše, po katerih je bilo podjetje Marles znano še pred ustanovitvijo sektorja montažnih stavb. Jasno je, da so program večkrat menjali, ga dopolnili tako tehnološko, kot po številu kreacij posameznih tipov. Vedeli so, da je nujno program razširjati na druge objekte, kot so vrstne hiše in upravne stavbe. V letu 1969 so pričeli snovati otroško varstvene ustanove in po dveh letih intenzivnega dela so zgradili prve tovrstne objekte. Prav tako so pričeli razmišljati o gradnji šol po industrijskem načinu in po tem načrtu so postavili že okrog 15 šol.

Danes obsega program sektorja montažnih stavb 11 različnih modelov individualnih stanovanjskih hiš, približno 20 projektov z različno kapaciteto otroških vrtcev, 7 projektov šol in pro-

jekte za druge objekte, kot so ambulate, trgovine in upravne stavbe.

Pred dvema letoma so pričeli uveljavljati novi sistem gradnje vrstnih stanovanjskih hiš po sistemu P+1, kar pomeni, da je pritličje in nadstropje zgrajeno iz montažnih delov.

Prvo tako naselje so zgradili v Zaprešiču pri Zagrebu. Naselje obsega 112 stanovanjskih enot v 14 nizih. Nedvomno je pri tem zanimivo, da se čim več sestavnih delov v tovarni na industrijski način. Kajti le na tak način je možno doseči znižanje kosovnih stroškov in prihranek na času.

Podjetje Marles se vsa leta aktivno vključuje v reševanje stanovanjske gradnje, tako z individualnimi rešitvami, kakor tudi z rešitvami v organizirani zazidavi. V vseh letih do sedaj so zgradili ca. 350 do 400 stanovanjskih enot individualne zazidave in ca. 100 enot organizirane zazidave.

Pomembnejša naselja, ki so jih zgradili v organizirani zazidavi, so: Zalog pri Ljubljani 300 stanovanjskih enot, Sneberje pri Ljubljani 80 stanovanjskih enot, Zaprešić pri Zagrebu 112 stanovanjskih enot, Tezno pri Mariboru 300 stanovanjskih enot.

Najzanimivejša naselja tovrstne zazidave so prav gotovo v Zalogu, kjer je na 7 ha lociranih 300 stanovanjskih enot, treh različnih velikosti. Tu gre za manjša stanovanja. Prvotno je bilo to naselje načrtovano za ljudi, katerih hiše se bodo zaradi novih urbanističnih rešitev porušile. Še v času gradnje, ko so se pojavili prvi kupci, so ugotovili, da nizka stopnja opremljenosti in urejenosti stanovanja nikakor ne bo prišla v poštev, zato so že v času gradnje izpopolnili načrte in dodali boljšo opremljenost stanovanja, kakor tudi okolice. Šele po taki korekciji je naselje dobilo lepšo podobo, ki jo nudi še danes. Vsi materiali, ki so vgrajeni v tem naselju, glede na čas trajanja ne kažejo bistvenih sprememb. Zanimivo pri tem pa je, da so v Marlesu najlažje prodajali večje enote ali stanovanja večjih kvadratur, čeprav tega niso pričakovali. Pričakovali so, da bo najlažje prodajati garsonjere in manjša stanovanja. Tudi struktura kupcev se je spremenila. Od prvotno zamišljenih stanovalcev, so se pojavili kupci, ki so bili pripravljeni plačati višjo ceno, vendar so hoteli imeti boljše stanovanje.

V naselju ni predvidena centralna kurjava, kurjenje je rešeno z individualnimi kurišči. V številnih primerih so gradili na željo bodočega stanovalca etažno centralno kurjavo.

Drugo večje naselje so zgradili v Zaprešiču, kjer je 112 stanovanjskih enot enakega tipa. Zanimivo pri tem naselju je povedati dvoje:

- da ima vsako stanovanje garažo,
- da so vsa stanovanja trisobna in enonadstropna v popolni montažni izvedbi.

Garaža za kupce, ki so želeli kupiti to stanovanje, ni bila vselej tisto, kar si zamišljamo pod pojmom garaža. Za vse, ki so hoteli kupiti stanovanja prek solidarnostnih in drugih fondov v Zagrebu, je bila garaža kamen spotike, saj solidarnostni fondi nikakor niso bili namenjeni gradnji takšnih stanovanj.

Dve tretjini kupcev so naši zdomci, ki so plačali stanovanje s prisluženim denarjem v inozemstvu in zato lahko rečemo, da to naselje ni za socialno šibke, ampak bolj ali manj za tiste, ki

so pripravljeni plačati višjo ceno, ki nastane zaradi gradnje garaže.

Tretje naselje je v Sneberjih pri Ljubljani. To naselje je še v gradnji, obsega pa 40 stanovanjskih hiš, dvojčkov, v katerih je 80 stanovanj. Naselje je tik pred finalizacijo. Zanimivo je predvsem povedati, da so ta stanovanja tudi opremljena z garažo.

Pripomb s prodajo tukaj ni bilo, ker je Sneberje blizu Ljubljane in je za bivanje lokacijsko ugodno.

Tehnične zmožljivosti Marlesa na tem področju so še neizkoriščene. Podjetje razpolaga z dvema novima tovarnoma za proizvodnjo osnovnih sestavnih delov zgradbe, s skupno proizvodno površino 8000 m². Tovarne so organizirane kot TOZD s samostojnim obračunom in s svojimi sredstvi, v njih pa je zaposlenih približno 400 delavcev.

Nadalje razpolaga podjetje z dvema TOZD montaže in kooperacij, ki skrbita za organizacijo gradbišč in uspešno odvijanje dela na terenu.

Na področju montažnih stavb v podjetju Marles je zaposlenih prek 750 ljudi. Mesečna proizvodnja vseh štirih TOZD je vredna 35 milijonov dinarjev, kar pomeni, da bodo v letu 1975 ustvarili ca. 400 milijonov din bruto produkta na tem področju. Podjetje si je pridobilo vse potrebne ateste domačih, kakor tudi inozemskih institucij.

Del tega bruto produkta bo ustvarjen na domačem tržišču, del pa na tržiščih Avstrije in ZR Nemčije.

Pripomniti je treba, da podjetje vsa leta uspešno izvaža svoje montažne objekte na področje Avstrije in ZR Nemčije.

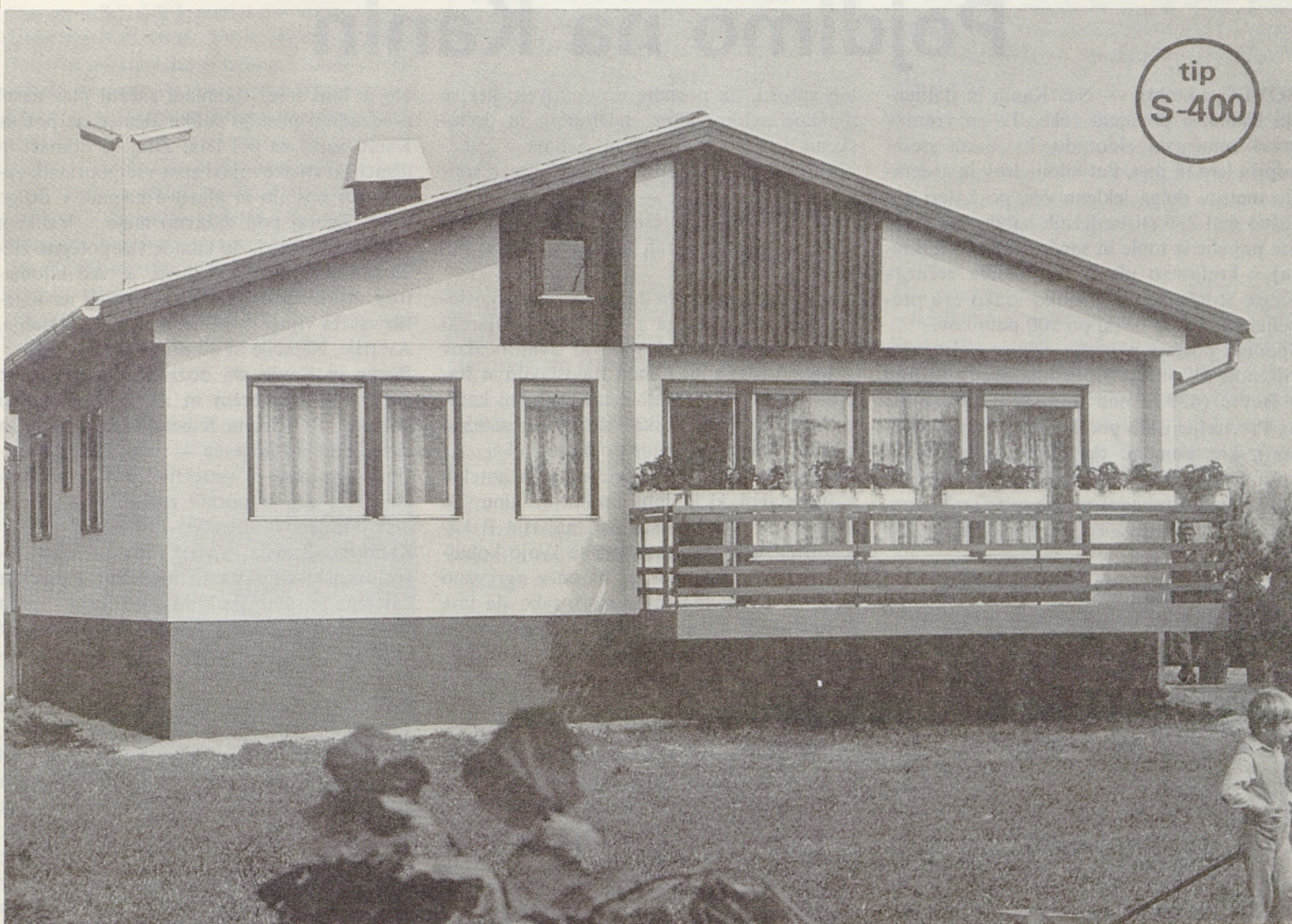
Da bi ta proizvodnja nemoteno pridobivala na slovesu na teh treh tržiščih, je bilo potrebno ustvariti potrebne pogoje, pa so bili v tem, da se je podjetje prilagodilo svetovni kvaliteti proizvodnje osnovnih sestavnih delov. Letos bodo izvozili na tržišče ZRN in Avstrije približno 60 enostanovanjskih montažnih hiš.

Razveseljivo pri tem je, da kljub skoku domačih cen izvoz iz leta v leto raste, kar pomeni, da se proizvodnja odnosno proizvajalec s svojim proizvodom uspešno uveljavlja na tržišču. Nadaljnja orientacija izvoza montažnih objektov na ti dve tržišči je v tem, da bo podjetje sčasoma ustvarilo takšno organizacijo prodaje, bo sposobna nuditi kvaliteten servis končnemu kupcu.

Večja gradbišča na področju stanovanjske gradnje v letu 1975 ima podjetje Marles v Mariboru, Zagrebu, pripravljajo pa večje gradbišče enostanovanjskih montažnih hiš v Trzinu pri Ljubljani. Kljub prizadevanjem podjetje ni uspelo pridobiti večjih sredstev, da bi lahko pospeševalo prodajo z ugodnejšim kreditiranjem. Podjetje sicer kreditira iz svojih sredstev, to pa v manjši meri in na krajši rok, kar je seveda za pospeševanje prodaje in pa za kupca relativno neugodno.

Drugi problem je nenehno naraščanje cen domačih reprodukcijskih materialov, ki imajo za posledico zmanjšanje dohodka podjetja in dvig cen. Vse te probleme je potrebno reševati s širšega družbenega vidika.

Kljub vsem težavam bo podjetje še nadalje razvijalo svojo proizvodnjo montažnih objektov tako za potrebe domačega trga, kakor tudi za inozemske potrebe.

Pogled na smučišča v Velikem grabnu pod Prestreljeniškimi podi

Šest kilometrov dolge žičnice

Pojdimo na Kanin

BOVEC, oktobra — Naš Kanin in italijanski Canin si podajata roke. To so vrata v pravi smučarski eldorado, ki so na stežaj odprla leto in dan. Pet kilometrov in sedemsto metrov dolga jeklena vrv, po kateri neslišno drsi 236 štirisedežnih kabin, vas v pol ure popelje iz tople in sončne doline (iz Bovca) v kraljestvo planin in domala večnega snega. Rdeče gondole lahko vsako uro prepeljejo v hrib in nazaj po 900 potnikov. Spodnja postaja največje žičnice v Jugoslaviji stoji tik ob cesti oziroma pred vhodom v Bovec (438 m nad morjem), zgornja pa na Prestreljeniških podih (2.221 m nad morjem), kar pomeni, da v pol ure (kolikor traja čudovito lepa vožnja čez vrhove smrek in skalovite prepade) premaga višinsko razliko 1.718 metrov. To pa vsekakor ni kar tako!

Zgornja postaja je hkrati štirinadstropna betonsko-steklena restavracija z vsem udobjem, ki si ga lahko zamisli sodoben popotnik. Z njene terase je enkratno lep razgled na Jadransko morje, predvsem pa na venec slovenskih vršacev s Triglavom na čelu, ki je pred vami na doseg roke ali kot na dlani... To je pogled, ki ga je vredno doživeti.

Ob vsakem letnem času je tu zgoraj pod oblaki ob pretežno sončnem vremenu naravnost kristalno čist zrak, sonce in morje razgledov. Znano je, da se človek visoko v hri-

bih sprosti, da postane drug človek, ker se umakne avtomobilom, telefonom in dolinskemu hrupu ter direndaju. Nikdar v življenju nisem doživel lepšega in toplejšega sonca na svežem zraku — in na snegu! — kot sredi decembra na Prestreljeniških podih oziroma na vrhni postaji kaninske velike žičnice.

Kanin in Canin? Na hrbtni strani jugoslovanskega kaninskega pogorja je italijanski Canin, zakaj tod po vrhovih dvatisočakov poteka državna meja med Jugoslavijo in Italijo. Na sosednji strani imajo v dolini kopico hotelov in gondolsko žičnico — pretežno v senci. Na naši strani je doma sonce!

Spodaj v Bovcu stoji eden najlepših hotelov v Jugoslaviji, ki je dobil ime po Kaninu. To je hotel z dvesto posteljami najvišje B kategorije, zakaj vsaka soba ima svojo kopalnico in WC, ima pokriti bazen z ogrevano vodo pod zastekljeno streho, tako da ima človek sredi zime občutek kot da se kopa pod milim nebom. Poleg Kanina je še Alp hotel in vrsta sob pri zasebnikih in v depandansah.

Bovec je že dolgo vrsto let počitniško zatočišče predvsem Nizozemcev, ki prihajajo sem na sonce, poslušat kako odmeva tišina, in kakšen je kristalno čist planinski zrak.

Sredi najbolj trdne zime v Bovcu termometer komaj kdaj pokaže kaj več kot minus 1 stopinjo Celzija, zgoraj na Kaninu pa leži sneg domala čez vse leto.

Ko je lani sredi spomladi snežni plaz zasul predzadnjo postajo velike žičnice, je pot na Kanin zaprl za pol leta. Zdaj so domači in francoski strokovnjaki spet vse popravili, zavarovali postajo in plazove nagnali v drugo smer. Zgoraj pod državno mejo v Velikem grabnu in Krnici, do kamor vas potegne žičnica, vlečnice in sedežnica, je več kilometrov vzdrževanih smučarskih prog, na katerih veselo vijugajo domačini, sosedi iz Italije, Avstrije, Nemčije in od drugod.

Bovec in Kanin sta doživetje, sta resnične počitnice, v katerem in na katerem lahko doživite ob vsakem letnem času poletje in zimo, pomlad in jesen — vsak dan. Domačini so prijazni in ustrežljivi, saj so po dolgoletnem zatišju postali zanimivi za popotnike od vsepovsod.

Kanin predstavlja največji pravkar rojeni jugoslovanski zimskoletni turistični center, iz katerega je samo skok do sosednje Italije in Avstrije na tromeji v Trbižu, sto kilometrov dolg skok do Jadrana in brez števila izhodišč za pot v slovenske planine.

Preddverje Bovca in njegovega Kanina je Trenta, najlepša alpska dolina v Sloveniji, izhodišče za pot na Triglav (2.863 m nad morjem), ki je spričo lepo označenih steza in planinskih domov prava romarska pot Slovencev na njegov vrh — na Aljažev stolp. Vsako leto se povzpne nanj po sto žensk hkrati, po tisoče in desetstisoče delavcev iz vseh slovenskih pokrajin. Biti enkrat na vrhu

Triglava, potem umreti, biti zvest sin svoji domovini . . .

Kanin kot smučišče, na katerem je prosto-
ra za najmanj 15.000 smučarjev na urejenih
sneženih cestah, se je zares komaj rodil in
po svojih zasnovah in razsežnostih sodi med
največje zimsko športne in letne turistične
centre v Evropi. Po načrtih bo jutri, poju-
trišnjem dobil svoje letališče za popotnike,
ki ga bodo želeli obiskati.

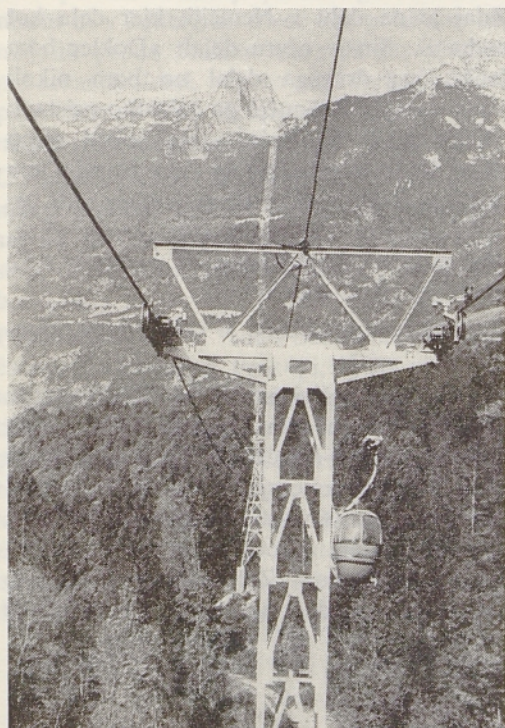
Bovško je razmeroma ozka dolina, po kateri
teče najčistejša slovenska reka Soča, ki ji
je pesnik Gregorčič posvetil vse svoje srce:
»Krasna si bistra hči planin, brhka v priro-
ni si lepoti . . .«

In vrh vsega so počitnice v tem raju pod
planinami in na njih v prvovrstnih evrop-
skih hotelih zelo poceni. Tu boste našli ko-
šček stare, neokrnjene domovine, kakršno
nosite v srcih po spominu od starega doma,
po pripovedovanju staršev in sorodnikov.
Bovec je tisti košček naše domovine, ki je
ostal tak, kot je bil, čeprav je vanj stopil
sodobni čas. In taki so tudi njegovi doma-
čini.

Tu je doma tudi zgodovina: bitke prve sve-
tovne vojne, zmage partizanov med narod-
noosvobodilno vojno, to je kos Slovenije, ki
smo ga priključili k matici domovini šele po
drugi svetovni vojni. Tu so Francozi tik na
Bovcem pri starodavni trdnjavi Kluže v ozki
soteski pregnali Avstrijce pod Napoleonom.
Zgoraj pod prelazom Predel na meji je dru-
ga trdnjava s spomenikom — ranjenim av-
strijskim levom. Za prvim ovinkom ob cesti
stoji vasica, v kateri so Nemci postrelili vse
moške . . . Nekoliko naprej pelje cesta pod
Mangart, najvišja cesta v Jugoslaviji na vi-
šino 2.000 metrov, kjer lahko stopite na ita-
lijansko stran meje brez potnega lista.

Pojdimo v Bovec in na Kanin — ne bo nam
žal, ko pridemo v staro domovino.

Niko Lapajne

Gospodarstvo

Leto 1976 bo predvsem v znamenju stabilizacije

Približuje se konec gospodarsko razmeroma
zapletenega in težkega 1975. leta, kmalu
bomo začeli izpolnjevati naloge, ki smo si
jih zastavili za gospodarjenje v letu 1976.
Zato se velja vprašati, kaj nam je uspelo
uresničiti v minulem letu, kakšno gospodar-
sko popotnico bomo lahko prenesli čez prag
novega leta in kaj bomo predvidoma lahko
dosegli v tem letu.

O tem, kako smo si letos gospodarsko posti-
ljali za prihodnje leto, se je najbolj mogoče
prepričati s primerjavo med tem, kar smo
si bili začrtali za letos, in tistim, kar nam je
uspelo uresničiti.

Resolucija o družbenoekonomski politiki in
razvoju SR Slovenije v letu 1975 je temeljila
na osmih glavnih nalogah.

Prva od teh je vse samoupravne nosilce raz-
voja obvezovala, da bodo letos nadaljevali
z uveljavljanjem samoupravljanja na vseh
področjih združenega dela. Drugo nalogo za
letos so predstavljali načrti o dinamičnem
razvoju gospodarstva na kvalitetnih osno-
vah. Zaustaviti nadaljnje naraščanje inflaci-
je je pomenilo tretjo nalogo, naslednjo pa
občutno zmanjšati nesorazmerja med (pre-
velikim) uvozom in (premajhnim) izvozom.
Hkrati bi morali še povečati reproduktivno
splosnost gospodarstva, porabo spraviti v
skladje z denarjem, ki ga ustvarimo, zatem
pa tudi dosledno izvajati nekatere prednost-
ne naloge (tako v gospodarstvu kot v nego-
spodarstvu) in zagotoviti hitrejši razvoj
manj razvitih območij v naši republiki.

V prvi polovici leta je gospodarjenje šlo v
marsičem mimo zastavljenih nalog. Industrij-
ska proizvodnja je rasla počasneje, uvoz je
še naprej naraščal, daleč čez predvideno
mero so naraščali skupaj s cenami tudi živ-
ljenjski stroški, za skupno in splošno pora-
bo je šlo veliko več denarja, kot bi ga smelo,
marsikje so šli v pretirane naložbe, za ka-
tere niso imeli dovolj sredstev . . .

V drugi polovici leta so se ta neugodna gi-
banja ob družbeni akciji za stabilizacijo
gospodarstva nekoliko omilila.

Odgovor na vprašanje, zakaj je proizvodnja
vse bolj izgubljala sapo, je posredno najti
tudi v tem, da so letos vse občutneje naraš-
čale zaloge gotovih izdelkov.

Do zastoja pri povpraševanju po blagu je
prišlo predvsem zaradi zmanjšanja kupne

moči doma in zaradi previsokih cen naših
izdelkov, ki so šli na tuje trge. Te cene pa
so bile previsoke tako zaradi visokih cen do-
mačih surovin (cene le-teh so višje od tistih
na svetovnem trgu), zaradi hude obremenje-
nosti gospodarstva in velikokrat tudi zaradi
nizke produktivnosti dela in drugih »notra-
njih« vzrokov.

V izvoz je tedaj šlo veliko manj blaga, kot
smo predvidevali, pa se je zato negativna
razlika med uvozom in izvozom letos ves
čas večala, čeprav v drugem polletju neko-
liko počasneje kot v prvem. Glavna naloga
je torej povečanje izvoza in s tem odpravlja-
nje primanjkljaja v plačilni bilanci s tujino.
Te naloge, seveda, ne bo mogoče reševati
zlahka, saj vsa predvidevanja za svetovno
gospodarstvo za prihodnje leto kažejo, da
bo konjunktura začela oživljati v glavnem
še v drugi polovici leta in da torej ne bo
lahko prodajati blaga na svetovnih trgih.

Predvsem bo prihodnje leto potrebno še da-
lje ustvarjati pogoje za to, da bomo gospo-
darstvo postopno stabilizirali. To bo mogo-
če doseči zlasti z živahnejšo gospodarsko
aktivnostjo.

Poleg tega bo moralo naše gospodarstvo
okrepiti svojo konkurenčno sposobnost na
tujih trgih, kajti brez občutnejšega poveča-
nja izvoza nikakor ni mogoče videti mož-
nosti za prodajo še večjih količin izdelanega
blaga.

Kot pomembna naloga za leto 1976 je tudi
gospodarjenje v okvirih možnosti. Vse obli-
ke porabe — od izdatkov za šolstvo, zdrav-
stvo, socialno varstvo pa do tistih za držav-
no upravo i dr. — bo potrebno uskladiti s
tistim, kar bomo »pridelali«, kajti presega-
nje takšne dogovorjene meje samo dodatno
obremenjuje gospodarstvo, ki mu zato osta-
ja premalo denarja za to, da bi se ustrezno
obnavljalo in moderniziralo.

Od pomembnih nalog v letu 1976 velja
omeniti tudi to, da moramo zmanjšati stop-
nje rasti cen, da moramo umiriti cene, pa
tudi življenjske stroške. Leto 1976 gotovo
ne bo moglo povsem pomesti z inflacijo, ker
bo le-to še dalje čutilo tudi svetovno gospo-
darstvo. Vendar jo bo z organiziranimi pri-
zadevanji vsega združenega dela gotovo mo-
goče vsaj ublažiti in s tem doseči tudi neko-
liko trajnejšo gospodarsko stabilnost. Šele
ta pa lahko daje dovolj trdne temelje za dol-
goročnejše uspešno gospodarjenje.

PRI ŠENTJERNEJSKIH LONČARJIH

Dolenjevaški lončarji v ribniški dolini znajo — edini, ki še delajo take stvari pri nas — narediti petelinčke, ki v ritki piskajo. V znanem berlinskem muzeju so bili nad spretnimi rokami ljudskih umetnikov tako navdušeni, da so naročili 500 takih spominkov. Ko so jih dobili, so navdušili še druge in iz Berlina je prišlo še novo naročilo. Gotovo ne more biti lepšega priznanja za lončarje v ribniški dolini od tega, ki so ga dobili od mednarodnih strokovnjakov.

Na Dolenjskem, na Šentjernejskem polju, pa je še nekaj učencev znanega lončarja Lešnjaka, ki znajo delati lončene posode v obliki petelina, v katere natočijo dobro domače vino, ki teče v kozarce — tudi te znajo spretno narediti šentjernejski lončarji — iz odprtega petelinovega kljuna, medtem ko je za ročo petelinov rep.

Dolenjevaški lončarji delajo svoje majhne petelinčke brez modela, šentjernejski umetniki pa oblikujejo svoje peteline, ki jih je ponekod na Dolenjskem videti tudi na slemenih streh kmečkih domačij, s pomočjo kalupa. To je v lončarski obrti edini kalup — vse drugo morajo lončarji narediti in oblikovati s svojimi rokami.

O tem, kako nastane iz gline lončen izdelek, je pripovedoval 54-letni lončar Leopold Zupančič z Vrha pri Šentjerneju takole: »Glino dobim na Grobeljski gmajni, pa nisem preveč zadovoljen z njo. Tista ima preveč peska in zato žgan izdelek potem rad razpoka. Vem pa za kraje, kjer je boljše glina. To je v Naklem blizu Križaja; mi lončarji naenkrat nakoplremo toliko gline, da jo uporabljamo tudi dve leti. Zato se nam res splača dobro pogledati, kam jo bomo šli iskat.

Sicer pa je z lončarstvom tako: splača se skoraj ne več in tudi jaz ne bi več delal, a kaj, ko me to tako veseli. Kadar delam kaj novega, vso noč ne morem spati, tako sem vznemirjen. Če se mi posreči — to se vidi šele potlej, ko pride izdelek iz peči — sem najbolj srečen človek na svetu. Še nikoli nisem tako pozno prišel domov, da ne bi stopil v delavnico vsaj pogledat.

Od gline pa do recimo majolike pa je kar dolga pot. Izkopano glino najprej pripeljem domov in jo zložim v kot, zunaj pri delavnici. Glina se mora uležati, prav nič ji ne škodi, če pozimi malo zmrzne. Potem jo uporabljam za sproti. Najprej jo trikrat

zmeljem. To danes ni več tako težko opravilo, kot je bilo včasih, ko smo morali sami vrteti kolesa; danes nam pomaga elektrika. Trikrat zmleta glina pa seveda še ni uporabna. Kar dvanajstkrat jo še pregnetem z rokami, potem šele se začne oblikovanje. Delam vse mogoče stvari: od latvic in krožnikov, vrčev in majolk, lončkov za rože in podstavkov pa do kompletnega lončenega servisa, ki sem ga zadnjič po naročilu naredil za neko Nemko. Sicer pa lahko naredim vse, kar mi ljudje naročijo, saj modelov ne potrebujem: modele imam v svojih prstih.«

Oblikovane modele da Zupančič v posebno peč. Naenkrat vanjo naloži tudi po 500 izdelkov. Temperatura v peči mora biti izredno visoka in za eno samo kurjenje porabi celo po štiri metre drv! Eenkrat žgane lončene izdelke Zupančič vzame iz peči, ko se malo ohladijo, potem pa jih na zraku dokončno ohladi in jim da glazuro. Glazira jih s svinčevo glajenko. Glazirani enkrat pečeni izdelki gredo še enkrat v peč, tokrat v električno. Šele takrat, kadar izdelek ne poškodovan pride drugič iz peči, je končan! Zupančičevi izdelki gredo v promet v glavnem na novomeškem trgu, ljudje pa največ kupujejo majolike, peteline in sklede. »Latvic naredim komaj dvajset na leto, pa mi včasih še ostanejo. Kje so že časi, ko so kmetih žgance z mlekom jedli še po starem, iz latvic... Takrat sem imel obilo dela prav z lavicami!« Žal je za ta tipičen izdelek naše domače obrti čedalje manj zanimanja.

Starejši sin se je pri očetu izučil lončarske obrti, vendar danes ne dela v lončarstvu. Zdaj je na delu v Nemčiji, kjer dela kot mehanik. Sin je očetu dejal: »Dokler bom lahko kaj drugega delal ne bom nikoli lončar!« Oče Zupančič pa žalostno pristavi: »Kdor gleda življenje v naši obrti samo skozi dinar, ta resnično ne more ostati v tem poklicu. Toda, kaj ni dosti vredno tudi veselje nad lepo narejenim izdelkom iz gline, nad zadovoljnim kupcem, ki vzame v roke majoliko ali petelina?«

Zupančičevo vprašanje je ostalo brez odgovora.

V Šentjerneju živi in kljub 73 križem na svojih plečih še dela Leopold Kržan, eden izmed bratov — lončarjev. To je družina, ki je dala največ lončarjev. Oče lončar je imel pet sinov, kar štirje so se izučili za lončarje. Leopold Kržan našteva: »Alojz je imel lončarsko delavnico v Zalokah pri Raki, a je lani umrl, vendar njegovo obrt nadaljuje

Leopold Kržan je pravkar oblikoval več loncev, ki jih mora malo osušiti na soncu, predno jih bo dal prvič v peč, kjer se bo glina žgala pri 1200 stopinjah C.

Takole nastaja pod spretnimi prsti Leopolda Zupančiča znana majolika. Seveda le malokdo ve, koliko truda je potrebno do takrat, ko je mogoče v majoliko natočiti vino.

sin Jože; Franc dela na Velikem Podlogu, Slavko pa na Malem Podlogu; jaz sem še lončar tu, v Šentjerneju.»

V Šentjerneju je bilo včasih veliko lončarjev, saj je bilo lončarstvo znano domala tako kot konjereja — ko bo Kržan odnehal, se prav lahko zgodi, da v kraju s simbolom petelina ne bo nikogar več, ki bi še delal lončene peteline...

V Kržanovi delavnici v Šentjerneju se je v desetletjih, ki so minila, izučilo veliko vajencev in pomočnikov — vsi so šli drugam, še raje v druge poklice.

Kržan pa pripoveduje: »Lončarim, kar pomnim. Še preden sem hodil v šolo, sem že moral pri očetu mešati glino. Pravi lončar sem že od štirinajstega leta. Tolaži me vsaj to, da pri Kržanovih naša družinska obrt ne bo izumrla, saj imajo vsi trije bratje otroke, ki bodo nadaljevali z lončarstvom.

Na srečo se je lončarstvo tudi moderniziralo, kot vse drugo življenje. Če primerjam s tem, kako smo mi včasih delali, potem lahko rečem, da je lončarstvo postalo že kar industrija, ne več obrt. Jaz delam še vse po starem, z rokami. Meni ne kaže, da bi se moderniziral. Preveč stroškov bi bilo — pa imam pred sabo komaj še kaj let dela...

Kržanovi petelini so znani daleč naokrog, saj niso zgolj rjavo glazirani s svinčevo glajenko, pač pa so še pobarvani z rdečo, zeleno in belo barvo in polepšani z rumenim napisom. Kajpak: vsak pravi petelin mora imeti verz ali dva, prav tako majolika. Ko smo pokušali vino pri najboljšem pridelovalcu cvička v prejšnjem pridelku grozdja Francu Martinčiču iz Šmalče vasi pri Šentjerneju, nam ga je prinesel v majoliki, na kateri je bil napis: »Bog je ustvaril ženo, da jezi moža, v tolažbo mu podaril vinca sladkega!«

Taki in podobni napisi krasijo tudi Kržanove peteline. Prodaja jih na trgu v Novem mestu in v Ljubljani, a več kot petelinov in majolik proda lončkov za rože ter pisano pobarvanih skled. »O, to so dobri izdelki,« pohvali svoje delo Kržan, »saj je glina žgana pri 1200 stopinjah!«

Ob koncu pa izda še, da je vse več zanimanja za posebne lončene posode za peklo mesa, ki jim on pravi »peklo« in za katere sodi, da zlasti pečenim piščancem dajejo še boljši okus...

Pogovarjala sva se tudi s Stanetom Pungercarjem z Gruče pri Prekopi, ki pa ni zgolj lončar, ampak se predvsem ukvarja s kmetijstvom. »V jeseni, ko je veliko dela na polju, glina kar lepo počaka. Sicer se pa rad ukvarja z lončarstvom, ker imam to delo za sprostitev po težkem kmečkem delu, zaslužka pa z lončarstvom ni. Petelina ali majoliko sem znal prav tako dobro narediti, ko sem bil star štiri leta ali pet, kot ju

Zupančič pred delom svojih izdelkov: naredil je že tudi majoliko, ki je držala dvajset litrov!

znam danes. Naučil sem se pri očetu — sicer sem se pa tako rekoč v glini rodil.«

Pungarčar pravi, da bi sposoben lončar lahko kar dobro živel samo od lončarstva, vendar pa se ne bi smel ukvarjati z ničemer drugim in tudi malo trgovske žilice bi moral imeti.

On sam ni tak: »Jaz grem v glino le za sprostitev, po nove moči za kmečko delo, nekako tako, kot gredo drugi ljudje na morje na počitnice.« Njegov sin bi lahko nadaljeval obrt, ampak je šel raje v službo, kjer vsakega prvega zanesljivo dobi plačo.

Zato tudi ni čudno, da so v šentjernejski okolici od dvanajstih lončarjev, kolikor jih je bilo še pred leti, ostali danes samo še štirje.

In čez nekaj let jih bo še nekaj manj — razen, če se ne bo uresničila napoved Leopolda Kržana: »Zdi se mi, da se zlasti mestni ljudje čedalje bolj zanimajo za lončarstvo; bržkone se jim dobro zdi jesti iz lončene posode, piti vino iz petelina ali majolike in iz žganega kozarca. Menda zato, ker se potem bolj domače počutijo...«

A. Bartelj
J. Splichal

Vsak četrtek —

DOLENJSKI LIST!

DOLENJSKI LIST —

okno na Dolenjsko!

Vsak teden: vse o Dolenjski, Beli krajini in Spodnjem Posavlju

V DOLENJSKEM LISTU

Dolenjski list 68000 Novo mesto
Glavni trg 3

Poljane — vas, po kateri je dobila ime Poljanska dolina

Rudnik urana

Nova podoba Poljanske doline

Problem energije je v zadnjih letih postal predmet številnih študij in razprav politikov, gospodarstvenikov, sociologov in drugih strokovnjakov po vsem svetu. Morda je prav to spodbudilo tudi naše strokovnjake, da so začeli temeljiteje razpravljati o tem, predvsem pa seveda začeli pregledovati naše lastne energetske možnosti. Kakor v številnih deželah po svetu, smo se tudi pri nas odločili, da bomo skušali večino energije proizvesti doma. To pa nikakor ni lahka naloga, saj vemo, kako naglo naraščajo potrebe po energiji vseh vrst, sama proizvodnja pa te potrebe dohiteva le s težavo.

Znano je, da Jugoslavija ni ena izmed tistih dežel, v kateri bi na vsakem koraku pritekla nafta, ali kjer bi se na vsaki reki rečici iz-

plačalo postaviti hidroelektrarno. Vendar pa tudi Jugoslavija ima nafto in to niti ne tako malo, ima tudi veliko rek, na katerih so že ali pa še bodo zgrajene hidroelektrarne, ima veliko premoga, ki je primeren za pogon termoelektrarn in končno ima Jugoslavija tudi uranovo rudo, ki služi kot kurivo v jedrskih elektrarnah.

Potemtakem Jugoslavija v energetskega pogledu sploh ni revna dežela, saj smo videli, da razpolaga z različnimi vrstami energije, kar je prej prednost kot pomanjklivost (ni odvisna samo od ene vrste energije). Seveda pa samo zaloge še niso dovolj. Treba je postaviti vrtnalnice stolpe, zgraditi rafinerije, zgraditi termo in hidroelektrarne in končno je potrebno zgraditi tudi jedrske elektrarne.

Najmlajši med različnimi vrstami energij je vsekakor jedrska energija, ki jo proizvajajo v jedrskih (atomske) elektrarnah. V svetu je le nekaj dežel, v katerih jedrske elektrarne že obratujejo. V letu 1979 se bo tem deželah pridružila tudi Jugoslavija. Že v lanskem decembru so v Krškem začeli graditi prvo jedrsko elektrarno v Jugoslaviji, ki ji po domače pravimo nuklearna. Ko bo zgrajena, bo proizvajala 620 megavattov električne energije.

Marsikdo se je ob tem spraševal, zakaj ravno jedrsko elektrarno, ko pa ostale vrste oziroma zaloge energije nikakor še niso izčrpane. Vendar pa je treba upoštevati, da jedrsko elektrarno gradita dve najbolj razviti republiki, Slovenija in Hrvaška, ki sta po svojih energetskih virih najrevnejši po porabi energije na prebivalca pa na prvem mestu v Jugoslaviji. Seveda pa sta se za to odločili tudi zato, ker ena od njih razpolaga z uranovo rudo. Na območju Slovenije so že pred leti odkrili bogate zaloge uranove rude, ki pa je vse doslej v večjem obsegu niso izkoriščali. S pričetkom gradnje jedrske elektrarne pa se je tudi za nahajališče urana končalo eno razdobje in pričelo novo.

Novo razdobje pa se ni začelo samo za Žirovski vrh, kjer se uran nahaja, ampak za širše območje, za celo Poljansko dolino.

Žirovski vrh pravzaprav sploh ni pravi vrh, ampak je obsežen hrbet v gričevnatem svetu med Poljansko dolino na severu in zahodu ter dolino Brebovnišnico na vzhodu. Z vseh strani je lahko dostopen in zato tudi poseljen že od davnine. Kmetije, bolj vsaka zase kot v gručah, so posejane na vseh straneh Žirovskega vrha in tudi na samem vrhu oziroma hrbtu. Sicer pa je bolj redko poseljen. Do nedavnega so se ljudje ukvarjali izključno s kmetijstvom in gozdarstvom, v zadnjih letih pa se jih je nekaj zaposlilo tudi izven kmetijstva, še več pa jih je zapustilo Žirovski vrh in se za stalno preselilo v dolino, pa seveda tudi v Škofjo Loko, Kranj in Ljubljano. To so jim po eni strani omogočile boljše prometne zveze, po drugi strani pa odpiranje novih delovnih mest v Gorenji vasi in Škofji Loki.

Ob tem je treba povedati, da je tudi v Poljansko dolino zajel proces industrializacije, čeprav zaenkrat še v manjšem obsegu. Večina obratov (tovarn) je zbrana v Gorenji vasi, ki je že postala najpomembnejši kraj v dolini. Čeprav ne šteje več kot 800 prebivalcev, se lahko pohvali s precej velikim obratom tovarne čevljev Alpina iz Žirov in z obratom škofjeloških podjetij Jelovica in Šeširja. Omembe vredna je tudi nova osnovna šola Ivan Tavčar, v kateri urejajo tudi nov otroški vrtec.

Žirovski vrh je tudi priljubljena izletniška točka —
foto: Ančka Tomšič

Poleg Gorenje vasi se »splača« omeniti še Poljane (če k Poljanski dolini ne štejemo Žirov in Sovodnja), po katerih ima Poljanska dolina pravzaprav svoje ime. Poljane so bile vse do druge svetovne vojne pomembnejše kot Gorenja vas, povojni čas pa jih je našel nekako neprilagojene. Danes tu obratuje le nekaj manjših podjetij, kot obrat Loških tovarn hladilnikov, obrat Termike in Orodno kovaštvo.

Ob ocenjevanju razvitosti Poljanske doline je seveda treba upoštevati, da iz nje nihče ni hotel in še vedno noče narediti neke visoko razvite oziroma hudo industrializirane doline. Nasprotno, zaradi prirodnih lepote, čiste ga zraka, čiste Sore in obsežnih gozdov naj bi služila bolj turističnim namenom kot industriji. Te zamisli pa je nekako na glavo postavilo nahajališče urana, saj je dobro znano, da obratovanje večjega rudnika redno spremljajo številne neprijetnosti. Poveča se promet, zlasti tovorni, kopičijo se ostanki, pa tudi vode ponavadi ne odnesejo »cele kože«. Glede na to, da rudnik leži v doslej nepokvarjenem, skoraj nedotaknjenem okolju, bo potrebno za zaščito le-tega še bolj paziti. To zahtevajo tudi Poljanci sami še posebno pa prebivalci Gorenje vasi.

Pravzaprav je to tudi njihova pravica, ki jo bo treba vsekakor spoštovati. Določen davek bodo Poljanci in zlasti Gorenjevaščani itak plačali tudi zato, ker se bo v rudniku zaposlilo precej ljudi od drugod, saj Poljanska dolina ne razpolaga s pomembnejšimi rezervami delovne sile. Dotok večjega števila »tujih« delavcev pa vedno prinese s seboj večje ali manjše nevšečnosti za domačine. Nedvomno se bodo določeni problemi oziroma težave pojavile tudi tukaj, saj vemo, da domačini nikdar z veseljem ne sprejmejo. Kje bodo zgradili večino teh objektov, za enkrat še ni čisto gotovo, morda največ v Gorenji vasi, morda tudi v Škofji Loki. Gotovo je za enkrat edinole to, da morajo biti zgrajeni do leta 1979, ko naj bi rudnik začel obratovati. Opremljena stanovanja, smotrno preživljanje prostega časa in nenazadnje tudi precej višji osebni dohodki bodo nedvomno pritegnili marsikoga, ki se je že doslej ali pa se želi odslej ukvarjati z rudarstvom.

Posebna priložnost se ob tem nudi tudi našim rojakom, ki so zdaj še zaposleni v tujini, in se želi vrniti v domovino (pa se doslej niso mogli bodisi zaradi tega, ker niso imeli stanovanja, bodisi zato, ker niso dobili službe). Ob tem ne bo odveč, če povejmo, da rudnik ne bo potreboval samo rudarjev, ampak tudi strojnike, električarje, ključavničarje in druge, ki jim ne bo treba delati v jami. Seveda pa bo te »profile« poklicev lažje dobiti kot rudarje.

Tistim, ki bodo prišli, pa bo Poljanska dolina nedvomno všeč.

Tomo Štefe

ZAVAROVALNICA SAVA VAM NUDI VSE VRSTE ZAVAROVANJ, KI SO PRILAGOJENA ŽELJAM IN ZAHTEVAM DELOVNIH LJUDI

Izberite si eno ali več naslednjih zavarovanj:

- zavarovanje zgradb in premičnin proti požaru in drugim elementarnim nezgodam;
- zavarovanje stanovanjskih premičnin, gospodinskih strojev in aparatov ter denarja in dragocenosti proti vlamu in ropu;
- zavarovanje živali pred nevarnostjo pogina, zakola ali ubitja v sili kot posledica bolezni ali nezgode, z zdravljenjem ali brez njega;
- zavarovanje posevkov in plodov pred nevarnostjo toče, pomladanske pozebe in podobno;
- zavarovanje strojev, instalacij in naprave proti požaru, lomu itd.;
- zavarovanje blaga na prevozu proti vsem rizikom in zavarovanje odgovornosti prevoznikov na domačem in mednarodnem prevozu;
- zavarovanje plovnih objektov;
- zavarovanje rizika neplačila izvoznih in potrošniških kreditov;
- kasko zavarovanje motornih vozil (prometne nezgode) ali proti požaru, tatvini, nezgodam vseh vrst ter zavarovanje potnikov, ki jih prevažate, proti nezgodam;
- zavarovanje avtomobilske odgovornosti;
- zavarovanje splošne odgovornosti do drugih oseb;
- zavarovanje prireditev proti padavinam;
- življenjsko zavarovanje za doživetje, naravno ali nezgodno smrt ali invalidnost;
- zavarovanje proti nezgodam, skupinsko ali posamično – za nezgode v službi in izven nje, za nezgode pri posebnih vrstah športnega udejstvovanja in rekreacije, za nezgode na avtobusih, žižnicah, smučiščih, v hotelih itd.

Za vsa zavarovanja in pojasnila smo vselej na voljo; lahko pa se tudi osebno ali telefonično obrnete na našega zastopnika, ki je v vašem kraju oziroma na našo najbližjo poslovno enoto.

CENTRALA LJUBLJANA, Miklošičeva c. 19, poz. 061, h. c. 311-822, p. p. 88-II, št. pošte 61000, telex YU SAVA 31-293

POSLOVNE ENOTE

CELJE, Ulica XIV. divizije 4, poz. 063, h. c. 22-345, p. p. 104, št. pošte 63000
 ČAKOVEC, Žrtava fašizma 3, poz. 042, h. c. 81-523, št. pošte 42300
 JESENICE, C. M. Tita 16/II, poz. 064, št. tel. 81-145, p. p. 84, št. pošte 64270
 KOPER, Prečna 3, poz. 066, h. c. 24-461 in 24-489, p. p. 81, št. pošte 66000
 KOPRIVNICA, Taraščice 20, poz. 043, h. c. 72-344, p. p. 41, št. pošte 43300
 KRANJ, Oldhamska 2, poz. 064, h. c. 22-853, p. p. 150, št. pošte 64001
 KRŠKO, C. krških žrtev 51, poz. 068, h. c. 71-254, p. p. 51, št. pošte 68270
 MARIBOR, Slomškov trg 1, poz. 062, h. c. 24-161, p. p. 52, št. pošte 62000
 MENGEŠ, Kidričeva 30, poz. 061, h. c. 72-622 ali 72-633, št. pošte 61234
 MURSKA SOBOTA, Titova 13, poz. 069, h. c. 21-650, p. p. 117, št. pošte 69000
 NOVA GORICA, Kidričeva 21, poz. 065, h. c. 22-013, p. p. 113, št. pošte 65000, telex YU ZAVGO 34-330
 NOVO MESTO, Glavni trg 24, poz. 068, h. c. 22-152, p. p. 37, št. pošte 68000
 POSTOJNA, Vojkova 7, poz. 067, h. c. 21-365, p. p. 83, št. pošte 66230
 TRBOVLJE, Trg revolucije 27 a, poz. 061, št. tel. 821-298, p. p. 86, št. pošte 61240
 LJUBLJANA, Miklošičeva 10, poz. 061, h. c. 321-243, p. p. 545, št. pošte 61000, telex YU SICURA 31-276
 BEOGRAD, Ulica 7. jula 28, poz. 011, h. c. 625-655 ali 631-654, p. p. 135, št. pošte 11000
 RIJEKA, Erazma Barčiča 3, poz. 051, h. c. 25-317, p. p. 228, št. pošte 51000
 ZAGREB, Braće Oreški 1, poz. 041, h. c. 577-499 i 575-281, št. pošte 41000

POSLOVALNICE:

PULA, Opatijska 1, poz. 052, h. c. 23-985, št. pošte 52000
 VARAŽDIN, M. Gorkog 7, poz. 042, h. c. 44-577, št. pošte 42000

PREDSTAVNIŠTVA:

LJUBLJANA-ŠIŠKA, DOLENJI LOGATEC, GROSUPLJE, LITIJA, RIBNICA NA DOLENJSKEM, VRHNIKA, VELENJE, AJDOVŠČINA, CERKNO, IDRIJA, TOLMIN, RADOVLJICA, ŠKOFJA LOKA, LJUTOMER, LENDAVA, KOČEVJE, TREBNJE, CERKNICA, SEŽANA, IZOLA, PIRAN, UMAG, POREČ, LABIN, PAZIN, ROVINJ, VIROVITICA, BOR, NIŠ.

VINO SLADI ŽIVLJENJE

V naslovu bi morali pravzaprav zapisati: Pametno uživanje vina sladi življenje! Čezmerne količine popitega vina ali še raje žganja so že iz marsikatero slovenske družine napravile razsulo. Toda v Sloveniji je toliko goric, da se je težko odpovedati okusu po vinu. Na severu so Slovenske gorice in Lendavske gorice, na zahodu so Brda in pa vinorodna Vipavska dolina, na jugozahodu je slavna Gadova peč, blizu Ljubljane so gorice okrog Čateža na Dolenjskem, veliko vinorodne trte pa raste še vsepovsod vmes.

vore o laškem rizlingu, modri frankinji, renskem rizlingu in tramincu. Le bolj razgledani vinogradniki ter kletarji, ki obiskujejo vinske razstave, spoštujejo tudi vina iz drugih območij, omenjajo na primer makedonska vina in hercegovsko žilavko.

Trtoreja je lepa reč

Trgatev je za vinogradnika velik napor in velik praznik. Takrat pridejo na pomoč sinovi in hčere, ki so po mestnih službah, pa

splača, preveč delovnih ur zahtevajo trte. Vendar rad dela v vinogradu. Trte obrezuje že od svojega sedmega leta naprej.

Josip Sancin, po domače Šarnek iz čisto drugega konca, iz Doline pri Trstu, že v Italiji, ki pridelal na leto deset tisoč litrov odličnega vina, za katero je dobil že veliko nagrad je menil, da je »trtoreja lepa reč, a samo vinogradnik ve, da ti lahko toča stolče ves pridelek v nekaj minutah.«

Tudi daleč naokrog sloveči vinogradnici Verr Peterlin iz Spodnjega Tinskega na Kozjanskem, ki je dobila za svoja vina vrsto diplom, se zdi v vinogradu najprijetnejši »čas po koncu zime. To je čas, ko po dolgi zimi posije sonce, to je čas obrezovanja trte.«

Pivske navade

Kakšne so pivske navade samih pridelovalcev vina? Ponekod ga vinogradniki komaj pokusijo, vse drugo gre za prodajo. Drugje so zmerni pivci. Na Dolenjskem, se zdi, so že po tradiciji dobri pivci. Res pa je tudi, da so dolenjska vina blaga in vsebujejo v primerjavi s primorskimi ali štajerskimi vini precej manj alkohola.

Že omenjeni kmet Franc Dimic nam je za-trdil: »Brez cvička se ne bi dala kmetija držati!« In še je pristavil: »Pravijo, da je treba takoj zjutraj pit, ko vstaneš. Pri nas vstajamo ob štirih. Mati mi je umrla, ko esm bil še majhen, tako da je nisem poznal. Oče mi je dajal vino še v šolo, da sem kruh namakal, v njem. Malo vina, mislim, otrokom ne škoduje. Tudi moji otroci so pili, malo, za potrebo. Pa so vsi bistri. Cviček je zdrav. Pijem ga od drugega leta naprej, pa še nisem bil pol ure v življenju bolan. Tudi oče so ga s pametjo pili vse življenje in niso bili nikoli bolni. Prejšnji teden so umrli v 83. letu. Bili so zdravi vse do zadnjega. Še pol ure pred smrtjo so se sami obrili.«

Kmeta Franca Sajeta iz Žabjeka, ki ima svoj vinograd na Zemljici pri Rojah, smo vprašali, koliko cvička pravzaprav popije na dan. Takole nam je razložil: »Kak liter na dan ga že spijem. Če imam družčino, tudi po dva ali tri, se mi nič ne smili. Saj zato delamo. Vino mora biti pri nas celo leto. Nobenega ne bom dobil za delo, če mu ne bom dal piti. Mi bo rekel: Kar sam delaj brez pijače. Škodljivo, verjemite mi, je samo ljubljansko vino. Če ga spijem dva deci, več ga v gostilni ne morem. Domačega lahko pijem,

Polni sodi — vinogradnikova radost. Posnetek je iz vinograda blizu Čateža na Dolenjskem

Letošnjo letino ocenjujejo vinogradniki kot banja, kakšno bo novo vino. Treba ga je povprečno, prej slabo kot povprečno. Poleti je trto prevečkrat namakal dež in so se zato bolezni razvile bolj kot običajno. Ponekod je trto potolkla tudi toča.

Pridelovalci vina so z dušo in telesom zapisani domačim vinom, takoimenovanih gostilniških vin nimajo v časteh. Nasploh je tako, da vsak vinogradnik hvali le vino iz svojega območja. Brici ne morejo prehvaliti svoje rebule in tudi tokaja ne, Primorci pijejo le merlot in teran, Dolenjci zatrjujejo, da je pravo vino samo cviček, Štajerci go-

sorodniki in prijatelji. Treba je hitro in veliko delati, da se lahko na koncu skupaj povesele. Potem pridejo tedni čakanja in ugotovitve enkrat, dvakrat, velikokrat. Vrste se spomini, kakšno je bilo vino za njihove mladosti, kakšno v sušnih letih in kakšno v mokrih. Vinogradniki so praviloma tudi dobri pivci, vendar vsi zatrjujejo da raje delajo v vinogradu ali v vinski kleti kot pijejo. Petdesetletni kmet Franc Dimic, doma iz Dolenje vasi pri Čatežu pridelal v svojih petih vinogradih štiri tisoč do šest tisoč litrov vina, polovico za domačo rabo, polovico za prodajo. O delu v vinogradu pravi, da se ne

kolikor si ga poželim. Se mi ne bo nikoli ustavilo. Smo ga že vsi polni, pa ga še, če smo dobre volje.»

»Kranjec ga je pil in ga bo pil,« je segel v pogovor zajeten možakar, nekdanji upravnik vaške zadruge.

Prijatelji dobre kapljice

Morda bo ob tem sestavku kdo negodoval, češ da v času, ko alkohol uničuje toliko družin, ni primerno popularizirati uživanje vina. To niti ni bil naš namen. V nasprotju s pridelovalci vin tudi mislimo, da vino v nobenem primeru ni koristno za otroke. Tradicionalno mišljenje v vinogradniških območjih je pač drugačno.

Res je tudi, da kmetje-vinogradniki uživajo vino ob hrani. Znano pa je, da alkoholisti uživajo najraje močne žgane pijače in to same, brez hrane. Zanimivo je, da je pred nedavnim poskušal slovenski pesnik Jože Šmit, sam poznavalec dobrega vina, ustanoviti društvo prijateljev dobre kapljice. Člani društva naj bi si prizadevali gojiti zmerne, dobre pivske navade, popularizirati naj bi odlična prirodna vina in razkrinkavali najrazličnejše ponaredke. Po mnenju pesnika Šmita ni nič narobe, če se ljudje ob dobrem vinu kdaj povesele in pozabijo na svoje skrbi, če so kdaj »v rožicah«. Narobe je le, kadar se ga nažingajo čez mero. Javnost pa njegove ideje ni sprejela ravno navdušeno, tako je zamisel o društvu ostala za prihodnje čase.

Janez Kajzer

Fotografije: Egon Kaše

Trgatev je pravi kmečki praznik. Grozdje s strmih bregov nosijo v lesenih brentah

Takole se pelje kmečka družina v svojo zidanico, v svoj vinograd

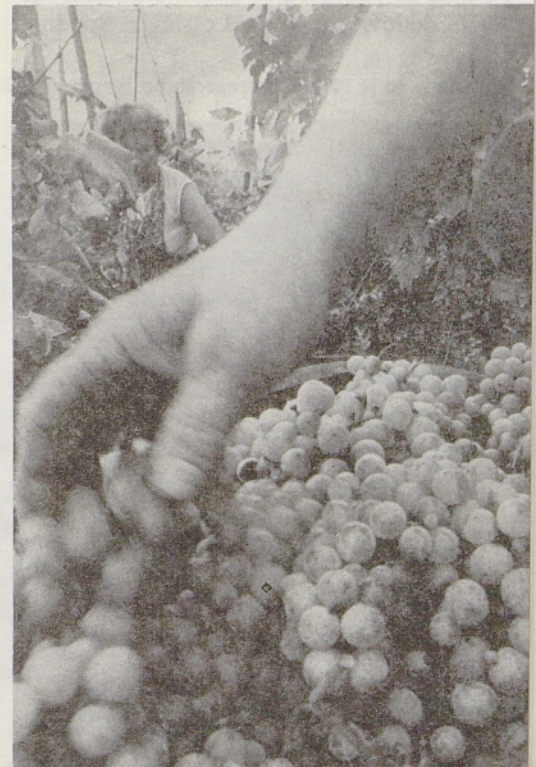
V Kobaridu je edinstven spomenik — kostnica, v kateri počivajo posmrtni ostanki šest tisoč italijanskih vojakov, ki so padli v prvi svetovni vojni. Kostnica je na hribu nad naseljem poleg cerkvice sv. Antona. Oktobra se je nad Kobaridom razdivjalo neurje, sredi katerega je strela z ogromno rušilno močjo udarila v strelovod na cerkvi ter pri tem hudo poškodovala tudi kostnico, kobariški vodovod in električno napeljavo. Strela je zdrobila več marmornatih plošč in odkrila del kostnice, razmetala kamenje daleč naokrog in razrila zemljo kakor ob minskih eksplozijah.

V Mariboru je Zavod za sadjarstvo razpisal tri nagrade za najboljše orehe na Sloven-

skem. Tako mislijo dobiti najboljše orehe domače sorte, ki jih bodo potem priporočali kmetovalcem in sadjarjem za sajenje.

V Murski Soboti je tovarna oblačil in perila »Mura« nedavno praznovala 50-letnico. Ob svojem zlatem jubileju je delovni kolektiv proglasil tudi svojo najboljšo mlado delavko. Ta častni naziv je med 1800 mladimi člani kolektiva pripadel delavki Mariji Kovač iz Murske Sobote, ki pet let dela pri »Muri«, kjer je zaposlen tudi njen mož. Marija dela v oddelku, kjer sešita moška oblačila čistijo in pripravljajo za likanje. Normo stalno visoko presega. Priznanja in lepih daril, ki jih je tudi zaslužila, je bila zelo vesela.

Samo kmet ve, koliko znoja, koliko truda je bilo treba, da so grozdi lepi in jagode čvrste

Slavko Beznik v svoji delavnici: »Industrija nas ubija ...«

GORJUŠKE LEPOVICE UMIRAJO

Kdor se odpravlja v svet z dežnikom in nahrbtnikom, ta je Bohinjec. In če ima še žuljave roke povrhu, potem je iz Gorjuš, najvišje vasi na Slovenskem, prepolne kamnite zemlje in pridnih ljudi.

Gorjuše! To je 72 hiš in hišic, raztresenih daleč vsaksebi, možje, ki jim reže kruh gozdno gospodarstvo Bled, žene, ki skrbе za dom in živino, otroci, ki jih je premalo, da bi jim v Gorjušah pustili svojo šolo. Gorjuše so življenje brez asfalta, smreke namesto tovarniških dimnikov, veselje brez gostiln, povezanost brez telefona. In prav tu, kjer čudodelni zrak prepodi vsako naduho, žive trije, ki so na vsem svetu edini še zvesti stari slovenski obrti, izdelovanju pip, okrašenih s srebrom in biserno matico.

Prvi, ki ne pusti, da bi umrla umetnost njegovih dedov, je Alojz Lotrič iz Spodnjih

Gorjuš. Drugi je Staretov Jože s soslednjega Koprivnika. Tretji, edini poklicni izdelovalec gorjuških pip, pa je Slavko Beznik iz Gorjuš.

Ko se Gorenjcem še sanjalo ni o filtericah in so Gorjušci kot za med prodajali svoje čedre tudi Nemcem in Korošcem, takrat že se je Koritarjev Slavko usedel zraven svojega očeta, poslušno prijel kos hruškovine v mlade roke in se lotil obrti, ki jo v Gorjušah poznajo že najmanj sto let.

»Najprej košček lesa odžagam,« rad pove Slavko Beznik, ki je Gorenjec v najlepših letih in se ga zato brez klobuka na glavi ne da videti. »Najboljša je hruška, ker ne poka in nima letnic. Grobo jo obžagam, oblikujem z nožem, zgladim s smirkom in potem začnem vlagati. V rorec, ki je sprva raven, pa zvrtam s svedrom luknjo, sparim les in

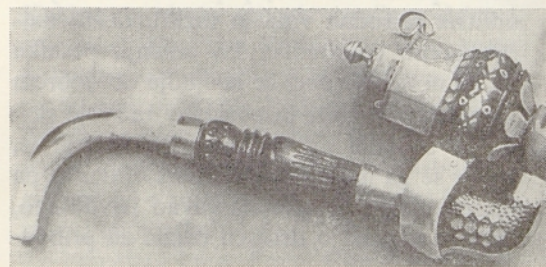
ga ukrivim, dam v prešo, kjer omrzne, ga spilim s smirkom in na kolenu zažgem, da se ne poravna več.«

Njegov oče Janez Beznik je umrl že pred šestimi leti. Sinu je zapustil opremljeno delavnico, lesen draksler in zlate roke, pa Slavko niti malo ni zadovoljen.

»Poglejte, koliko dela imam z eno samo pipo! Tudi po teden dni vrtam luknje vanjo in vlagam potem v vdolbinice biserno matico, vrezujem črte za srebrne trakove! Potem moram na drenovem modelu stolči še srebrno ploščico v pokrovec! Časa nič koliko, plačila malo.«

Dela samo še po naročilu. Od osvoboditve naprej le še za Dom. Lani decembra je Dom naročil toliko pip za 200, 250 in 500 dinarjev, da jih je Slavko preštel na prste. Pa le eno samo dolgo pipo za 800 dinarjev so še hoteli. Na denar je pa potem Beznik čakal pol leta.

»Le kako so me mogli pri Domu leta 1955 prepričati, da sem pustil delo pri Elektro Žirovnici in pričel rezljati pipe zanje?! Da domača obrt nikakor ne sme propasti, so govorili takrat, danes pa nič več. Bi dejal, da sem ga polomil.«

Ena od Beznikovih pip — lepotic

In ga je res. Kilogram srebra ga stane 4620 dinarjev. Ponj hodi v Ljubljano in ga ima dovolj za 35 do 40 pip. Sam zalaga denar zanj, naročila pa vztrajno upadajo. Doma se mu je nabrala že čedna zbirka pip, ki zaman čakajo na kupca: športne pipe, »polži«, pipe na odcejalnik, lovske pipe in prave gorjuške čedre. Slavko pa še kar naprej rezlja svoje pipe, ki mu pomenijo vse na svetu. Prav zaradi njih so ga pred dvema letoma povabili na ljubljansko televizijo. Tamkaj se je sešel s slovenskimi lončarji, glavnikaarji, škafarji, izdelovalci platna, čipkaricami. Potem so jih lepo povrsti predstavili slovenski javnosti pod naslovom »Zakaj bi veselo ne peli«.

»Zato, ker je že na vsakem vogalu industrija. Ta nas ubija,« meni gorjuški čedrar, h kateremu zahajajo na Pokljuko celo Nizozemci, Švedi in Danci — po pipe namreč. »Njih zanimajo moje čedre, Slovencev ne ganejo,« je grenko njegovo spoznanje. Slovencev ni po pipe ne v Gorjuše ne v prodajalne Doma. In jih tudi ne bo. Ker za domač izdelek že ne bodo dali toliko.

Nevenka Škrli

Gorjuše — to je 72 hiš raztresenih po blagih pobočjih

Zimski motiv iz ljubljanskega Tivolija — Foto: Janez Zrnc

Ob besedi domovina, me stisne pri srcu

Kadar slišim besedo domovina, me stisne pri srcu. Spomnim se, kako daleč sem od prelepega domačega kraja. Posebno mi postane težko, ko pomislim na svoje starše. V tujino sem odšla z drugo mamico in očkom. Posvojila sta me. Ko imamo počitnice, gremo v našo preljubo domovino. Tam me z veseljem pričakujejo prvi starši, babica, brat, sestre in mali nečaki. Doma je veliko dela. Pomagam sušiti seno, krmiti živino in čistiti dom. Z dekleti mojih let se pogovar-

jamo o raznih dogodivščinah na tujem in doma. Naučim se svežega zraka in sem srečna ob domačih pomenkih. Pri teti je tudi lepo. Ima malo kmetijo, kjer je manjši vrt, polje, okrog pa travniki in gozdovi. Za hišo teče potok. V njem se rada hladim, če mi je vroče, ko pomagam pri delu na polju. V Stuttgartu mi ni nič hudega, vendar za vedno ne bi hotela ostati tu. Naše lepe domovine ne bi zamenjala za nič na svetu.

Irena Stuhec,
7. razr. slov. šole
Degerloch

Moje počitnice v Pacugu.

Letos smo prvič slovenski otroci iz Malmeja in Landskrone, preživeli počitnice v domovini. Pogleдали smo Si Piran, Fijeso, Strunjan. En dan pa smo prebili v Ajdovščini, kjer je bil zbor pionirjev Slovenije. Tam smo jedli partizanski pasulj, ki mi je bil zelo dober. V Pacugu pa sem se naučila plavati. Dobila sem srebrno značko katere sem zelo vesela. Rada se spominjam počitnic v Pacugu, ter si jih spet želim.

Lepe pozdrave Vsem pošilja
Suzana Pucko
učenka 4a razreda
iz Malmeja.

»Ich bin Deutsch«

Janez je krepak slovenski fant, sinček edinček zavedne slovenske družine, ki je na začasnem delu v zahodnem Berlinu. Ker sta oba staršema zaposlena, je že v najnežnejši otroški dobi začel hoditi v nemški vrtec. Tako je že zelo zgodaj slišal več nemške govorice kot slovenske, čeprav sta oče in mati ves čas z njim govorila slovensko. On pa se je najraje pogovarjal po nemško. To je oba starša zelo bolelo. Kakšno je šele bilo njuno presenečenje, ko jima je otrok začel izjavljati z vso svojo otroško resnostjo: »Ich bin Deutch!« Starša sta sicer ta položaj razumela: v vrtcu so bili samo nemški otroci. »Auslenderskih« otrok skoraj ni bilo, ali pa so bili to tisti otroci, s katerimi se naši nočejo družiti. To je boleča človeška in vzgojna problematika, ki ima globoke sociološke učinke. Vse to opažamo, zaznavamo, vplivati na to pa ne moremo.

Starša sta torej ugotovila, da hoče biti njun sinček »Deutsch«. Da bi lahko izjavljali, da je »ein Deutscher«, tolikšno njegovo znanje nemščine še ni bilo, vendar je že ta njegov »deutsch« dovolj bolel njegove starše. Dopovedovala sta mu, da je Slovenec, Jugoslovian. Podpirala ju je tudi vzgojiteljica v njegovem vrtcu. Tudi ona mu je večkrat rekla: Du bist doch ein Slowener — ihr seid ein braves arbeitames Volk!« Vse pa je bilo zaman. Janez je bil »Deutsch«.

Tedaj pa je bilo v ZR Nemčiji svetovno prvenstvo v nogometu, na katerem je igrala tudi Jugoslavija, in nekaj njenih tekem je izzvalo pravo navdušenje med vsemi Jugoslovani v ZR Nemčiji, navdušeno pa so o našem moštvu govorili tudi Nemci: Ne vem točno, po kateri tekmi je to bilo, vendar tedaj je Janez postal Slovenec. In to je tudi ostal. Odkar pa redno obiskuje slovensko šolo, se le redkokdaj spozabi, da govori nemško.

Milena Skrt,
Z. Berlin

začasno na tujem

Veselo je bilo na prvem slovenskem pikniku v Reutlingenu

Na pikniku z grbom podružnice, ki ga je izdelal Peter Strmljan

Razgibane podružnice Triglava

Slovensko kulturno umetniško društvo Triglav v Stuttgartu je na področju pokrajine Baden—Württemberg ustanovilo že podružnice v Sindelfingenu, Aalenu in Reutlingenu. Še v povojih je organizacija Slovencev na področju zahodnega Schwarzwalda, v Nagoldu. Pravijo, da bo njen rojstni dan objavljen na praznovanju Dneva republike v mestecu Nagold. Šolska mladina pripravlja za to slavje obširen program, Informativni center pa bo oskrbel film »Cvetje v jeseni« in tako doprinesel k še veličastnejšemu počutju slovenskih družin v Nagoldu in okolici.

Podružnica Sindelfingen marljivo zbira svoje člane na rednih sestankih. Starši, ki pošiljajo otroke k slovenskemu dopolnilnemu pouku skrbe, da bi bile neopravičene ure popolnoma odstranjene, da bi oddelek dobil razna učna pomagala in z njimi vzbudil zanimanje za materinski jezik. Ena izmed prvih želja staršev je, prikazati šolski mladini čimveč filmov o lepotah naše domovine.

S svojim živahnim delom med Slovenci se lahko pohvali podružnica v Reutlingenu. Njen predsednik je Stane Arandželo, po rodu Ljubljančan. Vedno nasmejan in dobrovoljen skrbi tudi za uspešno delo slovenske šole. V okviru podružnice se zbirajo učenci (38) v ritmično-melodičnem krožku. Uspešno jih poučuje tovarišica Pavla Fala-

mič. Svoje znanje v ritmu polk in valčkov radi pokažejo na različnih prireditvah.

Letos v septembru so ustanovili kegljaško sekcijo. Kegljjaško stezo imajo člani podružnice rezervirano za vsako soboto. Zbirajo se radi in o svojih dosežkih pripovedujejo iz tedna v teden. Radi bi se tudi pomerili s kegljači matičnega društva v novembru ob praznovanju rojstnega dne domovine.

28. septembra so organizirali prvi slovenski piknik za Slovence na tem področju. Bil je lep sončen nedeljski dan. Glavno zbirališče je bilo v Reutlingenu v centru mesta. Od tam smo odhajali v skupinah proti Alpam v Kalkofern. To je zelen predalpski svet, poln sočnih travnikov in temnih smrekovih gozdov. Ob 7. uri zjutraj je ob ognjišču že postajalo toplo, daleč naokrog je donela domača glasba, predsednikova žena in mamica Zinka pa sta vljudno ponujali domačo slivovko za vse nas in mnoge goste. Sosednjih ognjišč so prihajali radovedneži in občudovali dobrote, ki so se cvrle na žaru in našo dobro voljo. Očetje Peter, Jože in Janez so se tokrat izkazali kot izvrstni kuharji. Mamice so v glavnem živahno razpravljale o svojih otrocih, se pohvalile, da imamo v Reutlingenu v tem mesecu kar dva Slovenca novorojenčka, pripovedovale kako željno pričakujejo dan vrnitve in kako temeljito je treba varčevati za dom, ki raste v domovini. Postregle so z domačim pecivom, Mojčina mamica pa je nabrala polno košaro sočnih hrušk, po katerih so segale rokice naših malih in velikih šolarjev.

Opazila sem, da ima Dejančkov oče veliko smisla za igre. Zbral je šolarje, se z njimi

lovil, vlekel vrvi, delil najboljši ekipi nagrade, prav tako so se v tej igri merili vsi očetje in žene. Najveselejši del popoldneva je zavzel nogometni turnir. Med tremi ekipami so bile najprisrčnejše mamice, ki so vneto lovile okroglo žogo in ji branile prepogost vstop v gol. Može so bili dobri navijači in smeja ta popoldan res ni manjkalo. Upehani smo posedli ob ognjišču, kjer je predsednik Stane napravil še zadnje skupne posnetke.

Šolarji so spuščali svoje zmaje visoko pod nebo, kot bi hoteli s tem povedati vsakomur, da smo danes na tej jasi sredi Schwarzwalda Slovenci, in da se tu sliši daleč naokrog naša domača pesem. Sonce je zahajalo in družine z najmlajšimi člani so jemale slovo. V nas vseh je ta večer živela le ena želja: še večkrat se zbrati in skupno preživeti proste dni, da bodo tisti, ki nas ločijo še do vrnitve v domovino, krajši.

*Dragica Nunčič,
slovenska učiteljica v Stuttgartu*

Slovenski piknik v Reutlingenu

V nedeljo, 28. septembra, smo se Slovenci iz Reutlingena zbrali na prvem slovenskem pikniku v Kalkofenu. Pekli in prodajali smo klobase — pečenice, limonado in druge pijače. Otroci smo igrali nogomet, se skrivali in vlekli vrvi. Tudi tovarišica Dragica je z nami igrala nogomet, bila je golman. To

je bilo pravo tekmovanje. Pekli smo tudi koruzo in jo jedli. Zelo nam je teknila. Počasi se je začelo temniti. Pospravili smo stvari in šli domov. Vozili smo se pol ure. Utrujeni, a naužiti svežega zraka smo šli spat. Naš slovenski piknik nam je bil vsem zelo všeč. Mi otroci si takih dni še želimo.

Dušan Mihelič
Reutlingen, ZR Nemčija

Najlepša Slovenka v Stuttgartu

Člani dramske sekcije so upravni SKUD Triglav na zadnji seji obvestili o svoji želji, da bi organizirali veselo prireditev s programom, na kateri bi bila ena najprivlačnejših točk izbira najlepše Slovenke v Stuttgartu. Člani so imeli za to odgovorno prireditev malo časa, vendar so večer za večerom neumorno prihajali v društvene prostore in kovali načrte za vesel in vabljev program. S skromnimi sredstvi, ki jih sekcija premore, so nakupili praktična darila in šopke cvetja za bodoče lepote. Tudi prijav ni manjkalo, čeprav so zadnji trenutek nekatere sodelovanje odpovedale. Verjetno so na uspeh le malo pomislile.

Prireditev je bila v nedeljo 5. 10. 1975 v Rohru, kjer se Slovenci že od nekdaj radi zbiramo. Zanimanja za prireditev je bilo dovolj, saj so gostje do zadnjega kotička napolnili dvorano. V njej je donela domača glasba, povsod se je slišala naša draga slovenska beseda.

Predsednik dramske sekcije Vlado Kiderič in podpredsednik Jože Mermolja sta po vselem programu z mnogimi smešnicami in bodicami na račun članstva, končno objavila izbiro Miss Triglava 1975 z željo, da bi tako prireditev ponovili vsako leto. Pripravljeni oder so rasvetlili barvni žarometi in ob tihi mirni glasbi je navdušeno občinstvo pozdravilo šest nastopajočih Slovenk. Komisija v dvorani je ocenjevala lepoto in tudi prizadevnost pri društvu. Rezultati so bili kmalu objavljeni. Kraljica večera in miss Triglava 1975 je postala Ida Zibek iz Reutlingena, njeni spremljevalki pa Irena Štuhec in Jožica Bračun. Prva je bila zastopnica dramske, druga pa predstavnica planinske sekcije našega društva. Veselju in prisrčnemu aplavzu ni bilo kraja, na odru so se pojavile še enkrat vse nastopajoče, prejele darila, zadovoljni občudovalci pa so jih slikali v spomin na prvo tovrstno prireditev dramske sekcije.

Še pozno v noč so se ob zvokih ansambla »Prlek« vrteli slovenski pari.

Dragica Nunčič,
slovenska učiteljica v Stuttgartu

Letošnje lepote Triglava v Stuttgartu. Prvo mesto je osvojila Ida Zibek, druga je bila Irena Štuhec, tretja pa Jožica Bračun

Začetek je bil dober

Ponosno lahko napišemo, da je tudi nam, Slovencem v Malmöju in Landskroni, uspela organizacija počitniškega letovanja za naše otroke v domovini. Zbrali smo 21 slovenskih otrok in za začetek je bilo to kar dovolj. Seveda pa bi bilo otrok lahko še več, a so žal nekateri naši rojaki začeli pozabljati, kje jim je tekla njihova zibelka. To pa vpliva tudi na otroke, ker s tem ostajajo brez znanja materinskega jezika. Vabimo in opozarjamo vse naše rojake, naj se nam pridružijo v društvu in naj pošiljajo svoje otroke v slovensko šolo, a žal marsikje naletimo na gluha ušesa staršev. Upamo pa, da smo prebili zid z uspešno organizacijo naše prve počitniške kolonije.

Za njen uspešen potek se zahvaljujemo Zvezi prijateljev mladine Ljubljana-Vič in Slovenski izseljenski matici. Zahvaljujemo se tudi vsem, ki so pomagali organizatorjem: odborniku SKD Planika Ivanu Pucku, učitelju Francu Šprahu in spremljevalki otrok Vilmi Ušaj iz Landskrone.

Že zdaj prosimo, da bi nam rezervirali prostor za počitniško kolonijo v letu 1976. Upamo, da bomo prejeli vsaj toliko prijav kot letos.

Odbor SDK Planika,
Malmö, Švedska

Učbeniki za naše učence

Tudi v malih jugoslovanskih šolah, ki v evropskih deželah zbirajo otroke naših delavcev, začasno zaposlenih v tujini, se je začelo novo šolsko leto. Čeprav še ni znano natančno število teh učencev, lahko že po prvih poročilih iz ZR Nemčije, Francije in drugih dežel sklepamo, da se večja število zdomskih otrok, ki obiskujejo dopolnilni pouk v materinščini in ki jih poučujejo naši učitelji. Pouk je običajno dvakrat na teden in to je po rednem pouku v osnovnih šolah.

Kot je bilo sklenjeno na sestanku prosvetnih delavcev letos poleti v Poreču (kjer so sicer poudarili skrb za izboljšanje pouka), so letos iz domovine pravočasno poslali učbenike in precejšnje število najpotrebnejših učnih pripomočkov. Tako so samo iz SR Srbije poslali našim učencem v tujini pet tisoč učbenikov, zemljepisnih kart in drugih učil.

Pričakovati je, da bo v tem šolskem letu prišla v jugoslovanske šole v tujini nova skupina učiteljev iz domovine. Sedaj dela po deželah zahodne Evrope 350 naših prosvetnih delavcev.

Zanimiv je podatek, da so letos prvič odprli oddelke dopolnilnega pouka za otroke jugoslovanskih delavcev tudi v Avstriji, kjer prav tako dela precejšnje število naših rojakov. Prve oddelke so odprli na področju Linza.

Oddelek učencev slovenske dopolnilne šole v Nagoldu

Veselica v Hildenu

»Boste videli, da bo prišla!« mi je zagotavljal Jože Pahič, pa mu kar nisem mogel verjeti: da bi lastnica precej velike tovarne lakov (1500 zaposlenih) in županja mesta Hilden (velikega kot Celje) s svojo prisotnostjo izvolila počastiti prireditev »gastarbeiterjev« iz nekakšne Slovenije?

Toda v resnici je prišla; ko se je dvorana že povsem napolnila s skoraj 300 slovenskimi (v glavnem štajerskimi) rojaki, se je pri vratih pojavila dr. Ellen Wiederhold. Kvintet Štatenberg (v slovenskih narodnih nošah) je udaril tuš, naši zdomci pa so navdušeno zaploskali svoji gostji.

»Rada sem med veselimi ljudmi,« mi je pozneje pripovedovala dr. Ellen Wiederhold, zelo energična ženska v »najboljših letih«, sicer preprosta, a očitno večča svoje vloge kapitalistke in političarke (izvolili so jo na listi CDU). »Pa ne samo zaradi tega. Rada bi pomagala našim someščanom iz Jugoslavije oziroma Slovenije in jih podprla v njihovih prizadevanjih, da ohranijo svojo kulturo in etnične posebnosti, čeprav so tako daleč od domovine.«

Toda domovina se lahko tudi približa. Če si v družbi s svojimi rojaki, je to še najlažje. Tako nekako je premišljeval Jože Pahič, strugar v opekarni Braas v Monheimu, ki je pred enajstimi leti zapustil Maribor in tovarno Teksta. Že po nekaj mesecih se mu je pridružila družina: žena, sin, ki se je sedaj že izučil pri podjetju, kjer je zaposlen

tudi oče, in hčerka, ki dela pri Henklu. V Nemčiji sta se mu rodili še dve hčerki. Leta so tekla.

Mar bo v tujini pogнал korenine in postal Josef Pachitz?

Zamisel o ustanovitvi slovenskega društva se je porodila v pogovorih z Otom Lesjakom. Pri njem se je Pahičeva hčerka učila harmoniko, srečevali so se v gostilni in na cerkvenih prireditvah. Beseda je dala besedo, pritegnila sta še nekaj prijateljev, znancev in sploh rojakov, ki jih na področju med Duesseldorfom in Koelnom ni malo, in zamisel je dozorela.

Ustanovni občni zbor slovenskega kulturnega in športnega društva Maribor je bil 19. maja letos — kje drugje kot v restavraciji Slovenija v Hildenu, ki jo vodi rojak Cigola iz Dornave.

Za predsednika so izvolili — seveda — Jožeta Pahiča, podpredsednika sta postala Štefan Hozjan in Viktor Pisanec, Otu Lesjaku so zaupali blagajno, drugi člani izvršnega odbora pa so Ernest Vidovič, Ignac Germin, Rozika Nedeljko in Tone Oks, Jakob Heber in Karel Kumpuš pa predstavljata nadzorni odbor.

Čeprav je sledilo dopustniško obdobje, ima društvo 150 vpisanih članov, ki plačujejo po dve marki mesečne članarine, v bližnjem Oberhausnu pa so ustanovili podružnico.

To je bil prvi korak, ki so mu nujno morali slediti še drugi, da ne bi društvo obstajalo samo na papirju.

Imeli so srečo, da so v hildenski občini našli na razumevanje, kar morda preseneča, saj je »na vladi« konzervativna demokratska stranka (CDU). Županja dr. Wiederholdova je junija celo prišla na njihovo prvo prireditev. Neugodno se prav gotovo ni počutila, saj je ostala do 3. ure (zjutraj — kajpada). Na njeno podporo so torej lahko računali. Navdušili so tudi dr. Hendrichsa, mladega in obetajočega pravnika, docenta na duesseldorfski univerzi, načelnika matičnega urada in — to je pomembno — predsednika občinskega sosveta za tuje delavce.

»Naš sosvet smo ustanovili leta 1973 in sicer na pritisk političnih strank, zastopanih v občinskem svetu. Med prebivalci Hildena je namreč kar 10 odstotkov tujcev, ki plačujejo nemške davke, mi pa smo jim — vsaj doslej — nudili premalo. Člani sosveta so tudi tuji prebivalci, s katerimi razpravljamo o njihovih problemih in skupno iščemo rešitve. Gre predvsem za vprašanja iz delovnih odnosov, za šolanje njihovih otrok, za sprejem v otroške vrtce, za katere imamo prijavljenih več tujih kot nemških otrok. Brez finančne podpore seveda ne moremo reševati teh problemov. No, nekaj koristi je le, saj strokovnjaki na sejah sosveta pojasnjujejo predpise, uvedli smo posebne govorne ure na občini, nekaj pa pripravljamo v zvezi z nadaljnjim šolanjem tujih delavcev,« je pojasnjeval dr. Hendrichs, ko sem se zanimal za vlogo in dejavnost sosveta, ki mu predseduje. Takšnih sosvetov po ZR Nemčiji namreč ni dosti, čeprav v drugih občinah zdomski problemi še zdaleč niso rešeni.

Vzdušje na veselici, ki je potekala prvo oktobrsko soboto pod naslovom Vesela vinska trgatev, je postajalo vedno bolj sproščeno. Ob navdušenju zaradi srečanja z rojaki in poskočnih melodijah kvinteta Štatenberg so imela pri tem največ zaslug pristna ljutomerska vina (uvoznik Franz Šoba iz Muenchna).

Predsednik Pahič je spoznal, da je prišel trenutek za resno besedo. Stopil je k mikrofону in povedal nekaj o dejavnosti društva; o tem, da bodo dobili društvene prostore (Schwanenstr. 28, Hilden; sedaj so verjetno že vseljeni), kjer bodo uredili knjižnico in čitalnico in prostore za družabno in športno udejstvovanje; o pripravi za ustanovitev šole z dopolnilnim poukom slovenščine in nacionalnih predmetov.

Videti je bilo, da so prisotni starši z velikim zadovoljstvom sprejeli z novico o obetajoči slovenski šoli. Skoraj sto otrok je že prijavljenih in prav nestrpnost pričakujejo učiteljico, ki ima menda doma v Sloveniji že pripravljene kovčke.

»Seveda bom hodil v slovensko šolo,« mi je zagotovil desetletni Bojan Kumpuš, ki je vneto raztegoval harmoniko s kvintetom Štatenberg, čigar vodja Oto Lesjak je tudi njegov učitelj. Kot se za muzikanta spodobi, je na veselici ostal pozno v noč. Županja dr. Wiederholdova pa še dlje...

Branko Maksimovič-Večer

Položaj tujih delavcev v zahodni Evropi

Statistike govorijo, da število gostujočih delavcev v zahodni Evropi upada, narašča pa število tistih, ki za njimi prihajajo, ker je vse močnejša težnja, da bi člani družin živeli s svojimi hranilci. Tako je v Zahodni Nemčiji bilo 1970. leta 2,9 milijona tujcev, leta 1974 pa že 4,1 milijona. V zahodni Evropi je danes 13 milijonov tujih delavcev in članov njihovih družin. Od tega je 7,5 milijona zaposlenih, 5 milijonov pa jih živi od njihovega vzdrževanja. Število šolskih in predšolskih otrok znaša že 2 milijona. Temu je treba dodati še nekaj milijonov sezonskih delavcev in »ilegalcev«.

Med jugoslovanskimi delavci je manjši odstotek oseb, ki imajo visoko ali srednjo izobrazbo — samo 5,7 %, medtem ko znaša odstotek teh oseb v celotnem prebivalstvu države — 8,1 %. Toda 16,6 % jugoslovanskih delavcev v tujini je končalo šolo za kvalificirane in visokokvalificirane delavce, medtem ko znaša ta odstotek v Jugoslaviji 9,1. Finci in Jugoslovani na Švedskem imajo v poprečju višjo raven izobrazbe kot švedsko prebivalstvo v celoti.

Strokovnjaki Združenih narodov ugotavljajo, da je vse več tudi otrok, ki odhajajo na tuje za svojimi starši oziroma da so v tujini rojeni. Računajo, da je v državah zahodne Evrope trenutno 4 milijone otrok gostujočih delavcev. To so zvečine otroci italijanskih, jugoslovanskih, španskih in turških delavcev. Zaradi vse večjega števila teh otrok, ki živijo v tako težavnih razmerah, da jim ponekod ni zagotovljeno niti osnovno izobraževanje, in posledic, ki lahko izhajajo iz takšnega socialnega statusa gostujočih delavcev in njihovega potomstva, eksperti ugotavljajo, da je zadnji čas za spremembo njihovega položaja. Edini izhod je, da države gostiteljice prevzamejo neposredno odgovornost za varstvo teh delavcev in članov njihovih družin.

Avstrija

Odškodnina za minulo delo

Z rokom, ki je učinkoval demonstrativno, je avstrijska sindikalna zveza (ÖGB) sklicala zvezni kongres, ki je vsaka štiri leta, v času od 15. do 19. septembra, torej neposredno pred parlamentarnimi volitvami. Kongres je odprl zvezni predsednik dr. Kirschlaeger. Več kot 700 delegatov je k poročilom zveznega predsedstva in poročilom predstavnikov 16 strokovnih sindikatov dodalo v razpravi svoja mnenja k sedanjini k bodoči usmeritvi in nalogam šestih delovnih območij, zlasti pa tistim, ki zadevajo težnje sindikatov pri spreminjanju premoženjske strukture.

Tako imenovana delovna območja so privzela stališče zahodnonemških sindikatov, vendar s to razliko, da so nemški načrti o sestavi premoženja nekakšna »posebna oblika za spodbujanje varčevanja« brez vpliva delavcev na dejansko delitev dohodka, medtem ko je stališče avstrijskih sindikatov, da »je treba lastništvo in pravico do razpolaganja s to lastnino oziroma s premoženjem prenesti na podjetja in delno tudi na delavce.« Kot instrument delitve v skladu s tem stališčem naj bi služil švedski model, kot finančni vir pa specifično avstrijski sistem. Uveljavili naj bi pravico delavcev do odpravnine in ustanovili sklade, v katere bi podjetja neobdavčljivo vplačevala sredstev za takšne odpravnine. Ti skladi naj bi dosegali največ 80 % zneska, ki gre delavcem na osnovi zakona ali tarifnih sporazumov ob prekinitvi delovnega razmerja kot odpravnine naj bi podjetja ob bilančnih rokih naložila kot vrednostne papirje, ki se obrestujejo, medtem ko naj bi s preostalimi sredstvi tega rezervnega sklada prosto razpolagala podjetja.

Odpravninsko rezervo naj bi praviloma prišeli k »socialnemu kapitalu«, ker je to le delno »lastni kapital.«

Načrtovalci avstrijske zveze sindikatov presoajo odpravnine kot nekakšno odškodnino za minulo delo in hkrati kot »posebno obliko dolgoročnega varčevanja za delavce«. Ta denar, ki se je akumuliral pri podjetjih, so le-ta najpogosteje uporabljala za naložbe, ne da bi imeli delavci vpliv na njegovo uporabo ali celo pravico do udeležbe. Da bi to spremenili, naj bi podjetja zadolžili, da bodo v odpravninske rezerve vplačevala 100 % odpravninskih zneskov ter poleg obvezne naložbe v višini 25 % tega denarja v vrednotnicah še tretjino do polovico

sredstev izločale v osrednji sklad za oblikovanje premoženja. Ta sklad naj bi bil pravno telo, ki bi ga upravljali skupno delavci in delodajalci. V organih tega sklada naj bi delavci imeli dvotretjinsko večino. Država naj bi ta sklad podprla tako, da ga ne bi obdavčevala.

Odškodnine posameznim delavcem naj bi bile tako kot odpravnine oproščene davka od dohodka. Osnovna naloga sklada bi bila upravljanje premoženja »v interesu delavcev in narodnega gospodarstva«, v skladu s pravico do neposredne udeležbe v avstrijskih podjetjih.

Na podlagi ocen o obsegu pravic delavcev do odpravnine in glede na poprečni delovni staž delavcev v podjetjih so v avstrijski zvezni gospodarski zbornici izračunali, da bo po načrtih avstrijske sindikalne zveze za zadostitev pravice do odpravnin potrebnih 75 do 85 milijard šilingov, po eni izmed drugih ocen celo 100 milijard šilingov. Premoženjski sklad, za katerega se potegujejo avstrijski sindikati, naj bi sčasoma razpolagal s sredstvi v višini 40 do 50 milijard šilingov. Tečajna vrednost delnic je — za primerjavo — na dunajski borzi lani znašala 21 milijard šilingov, nominalni kapital vseh avstrijskih delniških družb pa so leta 1972 ocenjevali na kakih 43 milijard.

Ta primerjava kaže, da so zahteve avstrijske zveze sindikatov glede višine sredstev v predlaganem skladu za izplačevanje odpravnin kot udeležbe delavcev pri dohodku podjetij zelo velike.

ZR Nemčija

Sporazum za zaprtimi vrati

Socialdemokratska stranka in sindikati so načelno obljubili podporo železnemu programu varčevanja in davčnega obremenjevanja, ki ga je za naslednja leta sprejela vlada kanclerja Schmidta. Potem ko je predsedstvo SPD izjavilo, da se solidarizira z vladno usmeritvijo, se je kmalu zatem tudi vodstvo zahodnonemške zveze sindikatov po razgovoru s Schmidtom odločilo za mnogo bolj načelno stališče, kot pa ga je zagovarjalo še pred nedavnim. Preokret v vodstvu sindikatov je presenetil tudi najbolj zmerne opazovalce — toliko bolj, ker je Schmidt od državljanzov ZR Nemčije terjati dokajšnje žrtve, in to za skoraj štiri milijarde mark skrženi proračun za 1976. leto, 3,8 milijarde mark za podpore nezaposlenim, ki naj bi jih v enakih deležih prispevali socialno zavarovanje in delodajalci ter, začevši z letom

1976, zvišanje davka na presežno vrednost, ki bo potrošnike obremenilo z dodatnimi 10 milijardami mark.

O tej zadnji točki, eni najtežjih v svežnju Schmidtovih ukrepov, je tisk zabeležil stališče predsednika zveze sindikatov Oskarja Verterja, ki je dejal, da bi se moral davek na presežno vrednost zvišati prej ko slej, da bi se tako prilagodil stopnjam tovrstnih davkov drugod v Evropi.

Ni pa znano, kakšne protiusluge je Schmidt na razgovoru s sindikalnimi voditelji v sindikalnem uradu v Düsseldorfu — tjakaj se je podal osebno — obljubil v zameno za to, da ga sindikati podpro pri uresničitvi in izvajanju svežnja stabilizacijskih ukrepov. Razgovor je potekal strogo za zaprtimi vrati.

Vse kaže, da se je kancler Schmidt očitno namenil spremeniti zakon, ki ureja udeležbo delavcev pri upravljanju ter poklicno izobraževanje, to je dve reformni področji, na katerih se v ZR Nemčiji že leta bije boj brez konkretnega izida. Mlačnost pri uresničevanju teh reform je predvsem posledica različnih stališč socialnih demokratov in njihovih zaveznikov liberalov. Schmidtova prizadevanja so povzročila dokajšnje presenečanje med opazovalci: ti poudarjajo, da trenutek gospodarske recesije, kakršen je sedanj, ni ravno primeren za kakršnekoli družbenopolitične reforme, še zlasti pa ne za nadaljnje uresničevanje »soodločanja«, ki utegne globoko poseči v proizvodjalne strukture sistema. Najbolj odločni predstavniki v socialnodemokratski stranki so nasprotnega mnenja, sodijo namreč, da bi utegnili aktivnejša udeležba delavcev pri upravljanju podjetij mobilizirati najširše plasti aktivnega prebivalstva za uresničevanje nujnih stabilizacijskih ukrepov, ki jih je sprejela Schmidtova vlada, in bolj zainteresirati delavstvo za dvig produktivnosti kot osnovo za neizogibno zniževanje stroškov.

Spremembe in dopolnitve sporazuma o socialni varnosti z ZR Nemčijo

Odnosi naše države z ZR Nemčijo so tudi na področju socialne varnosti kar dobri, saj sta Jugoslavija in ZR Nemčija sklenili med seboj celo vrsto sporazumov o zagotovitvi pravic iz socialne varnosti delavcem, ki delajo v eni in drugi državi. Osnovni sporazumi so sporazum o zaposlovanju, sporazum o socialni varnosti in sporazum o pravicah za primer brezposelnosti, vsi iz leta 1968. Tem so se priključili še dodatni ad-

ministrativni sporazumi, ki naj bi zagotovili tekoče izvajanje določil osnovnih sporazumov.

Pred nedavnim je bil dopolnjen sporazum o socialni varnosti, ki se uporablja med obema državama od 1. septembra 1969. To pot so bili na dnevnem redu pogovori, ki so ju vodili organi za zvezo obeh držav, predpisi o zdravstvenem zavarovanju, tako samih delavcev, kakor tudi njihovih družin v Jugoslaviji.

Prva dopolnitev se tiče statusa t. i. detaširanih jugoslovanskih delavcev, ki jih pošiljajo na začasno delo v Zvezno republiko Nemčijo jugoslovanska podjetja, in sicer zaradi izvajanja investicijskih del oziroma v okviru poslovno-tehničnega sodelovanja med obema državama. Do zdaj so takšni delavci ohranili status delavcev, ki spadajo pod jugoslovansko zakonodajo, največ dve leti, sedaj pa se je ta rok podaljšal na toliko časa, kolikor trajajo takšna dela v Zvezni republici Nemčiji. S tem odpade zamudno in včasih vprašljivo podaljševanje statusa teh delavcev, ki jih je v Zvezni republici Nemčiji trenutno blizu štiri tisoč.

Druga dopolnitev se tiče zdravstvenega zavarovanja družinskih članov, ki ostanejo v Jugoslaviji in so po določenih konvencije o socialni varnosti zavarovani v breme nemškega zavarovanja, v katerem je zavarovan tudi sam delavec. Do zdaj se je upravičenost teh družin ravnala po nemških predpisih, tako da je bil ta postopek zamuden in dolgotrajen. Zdaj se bo upravičenost teh družinskih članov do zdravstvenega varstva ugotavljala po jugoslovanskih predpisih, s čimer bo postopek znatno hitrejši in preprostejši.

Obe strani sta se na zadnjih pogovorih sporazumeli tudi o povračilu stroškov zdravstvenega varstva, ki ga dolguje nemška stran jugoslovanskemu zavarovanju za zagotovitev zdravstvenega varstva družinskim članom in upokojencem, ki živijo v Jugoslaviji. Tudi tu je bil dosežen popoln sporazum, tako da bo jugoslovansko zavarovanje dobilo v celoti povrnjene stroške za leti 1973 in 1974, za leto 1975 pa ustrezno akontacijo.

dr. Lev Svetek

ZR Nemčija: Zahteve sindikatov

»Tarifna runda« za leto 1976 v ZR Nemčiji naj bi se po napovedih industrijskega sindikata kovinarjev kmalu začela v Nordheimu — Vestfaliji, in to za 200.000 zaposlenih. Za zdaj omenjeni sindikat napoveduje naslednje pogoje za pogajanja z delo-

dajalci: mezde in mesečni zaslužki naj bi se zvišali za 8 %, povešek nadomestila za dopuste pa še ni predviden. Te zahteve delavcev, ki bodo bržčas na pogajanjih delno omejene, se zde zvezni vladi pretirane, še zlasti pa zveznemu ministru za gospodarstvo, ki je pred nedavnim dejal, da nujna krepitev investicijske fronte trenutno ne dopušča nikakršnega zviševanja zaslužkov. Po drugi strani pa očitno govori v prid nadaljnji rasti delavskih zaslužkov zvišanje cen za 5 do 6 %, višji prispevek za socialno zavarovanje in tudi večje davčne obremenitve.

V zadnjem letu se je sindikat kovinarjev nameraval udeležiti pogajanj z delodajalci na osnovi zahteve, da se zaslužki in plače delavcev ter nameščencev zvišajo za 11 %, vendar pa se je ta sindikat, ne nazadnje zaradi visoke nezaposlenosti v avtomobilski industriji, odločil za 6,8 % zvišanje. Ta sklep je bil tedaj vsaj navidezno v skladu s stabilizacijskimi prizadevanji, vendar pa bi ob inflacijski stopnji 6 % in ob nazadovanju družbenega bruto proizvoda za približno 3,5 % pomenil nadaljnje povečevanje mase zaslužkov. Da bi uskladili različna stališča obeh strani, ki se pogajata, obstajajo predlogi, po katerih naj bi zaslužki delavcev in nameščencev začasno obmirovali ali pa naj bi jih uredili z »revizijsko klavzulo« v novih tarifnih pogodbah. »Mezdni odmor«, ki bi pomenil praktično podaljšanje sedanjih pogodb za približno pol leta, pa bodo sindikati kajpak odklonili.

Sindikati kovinarjev še zavzemajo na svojem področju prevladujoč položaj. Ob volitvah v obratne svete te pomladi so si priborili 83,9 % od skupno 66.000 sedežev v teh svetih, medtem ko so predstavniki teh sindikatov pred tremi leti zasedali 81,4 % sedežev v obratnih svetih. Nemški sindikat nameščencev si je priboril 2,2 % (prej 2,5 %) sedežev, krščanska sindikana zveza jih je kot poprej obdržala 0,5 % in neorganizirani sindikalisti 13,3 % (prej 15,7 %). Vsekakor bo prodorno moč sindikata kovinarjev omejevalo visoko število brezposelnih in zaradi skrajšanega delovnega časa le delno zaposlenih delavcev v nemški jeklarski industriji.

O kritičnem položaju zahodnonemške jeklarske industrije pričajo naslednji podatki: od januarja do julija 1975. leta je proizvodnja surovega železa v ZR Nemčiji znašala 18,5 milijona ton, surovega jekla 24,9 milijona ton in jeklarskih valjanih proizvodov 17,6 milijona ton.

V primerjavi z lanskim sedemmesečnim obdobjem se je proizvodnja surovega železa zmanjšala za 20,9 %, surovega jekla za 20 % in valjanih proizvodov za 23,5 %.

Švedska

Izboljšave sporazuma o socialni varnosti s Švedsko

Jugoslavija in Švedska sta sklenili sporazum o socialni varnosti že leta 1968. Vendar ta sporazum ni bil popoln, saj je popolnoma izpuščeno poglavje o zdravstvenem zavarovanju in o družinskih dodatkih, na pokojninskem področju pa se zahtevajo precej težki pogoji za pridobitev, zlasti pa za izplačevanje švedske nacionalne pokojnine jugoslovanskim delavcem.

V začetku oktobra t. l. sta se o dopolnitvah tega sporazuma pogovarjali v Stockholmu jugoslovanska in švedska vladna delegacija in sta se sporazumeli o nekaterih izboljšavah, predvsem na področju pokojninskega zavarovanja. Odslej bo omogočeno izplačevanje švedske nacionalne pokojnine tudi v Jugoslavijo, kar doslej ni bilo možno. Druga ugodnost se tiče uživalcev družinske pokojnine po umrlem jugoslovanskem delavcu: za to pravico ni potreben več najmanj petnajstletni predhodni staž na Švedskem, kakor je bilo po dosedanjem besedilu sporazuma, temveč je dovolj, da je bil delavec na Švedskem vsaj pet let. Če je torej ta pogoj izpolnjen, dobijo po delavcu družinsko nacionalno pokojnino tudi vdova in otroci.

V sporazumu je bilo prej določeno, da švedska stran ne prišteva jugoslovanske pokojninske dobe švedski zavarovalni dobi, temveč je švedska stran vedno samostojno določala svoje dajatve. Zdaj je uveljavljeno tudi v tej Konvenciji splošno načelo, da se za ugotovitev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja seštevata zavarovalni obdobji iz obeh držav, ki sta podpisali sporazum. S tem se bo seveda sorazmerno dvignil tudi švedski del pokojnine, po drugi strani pa pridobila pravica tudi v primerih, ko ima jugoslovanski delavec na Švedskem zelo malo zavarovalne dobe (na pomoč se bo namreč vzela v teh primerih jugoslovanska delovna doba).

Se vedno pa sporazum ni bil dopolnjen glede zdravstvenega zavarovanja in otroških dodatkov. Tu se bodo uporabljale še vedno določbe, po katerih zdravstveno zavarovanje in otroški dodatki ne gredo družinskim članom, ki so ostali v Jugoslaviji. Pač pa je švedska stran popustila pri povsem praktičnem izvajanju teh določil v jugoslovansko korist, o čemer bom ob priliki pisali posebej.

dr. Lev Svetek

Francija

Pogovori s Francijo o socialni varnosti

V septembru t. l. so bili v Beogradu pogovori med jugoslovansko in francosko delegacijo o socialni varnosti jugoslovanskih delavcev na začasnem delu v Franciji. Pogovori so prinesli vrsto izboljšav tem delavcem predvsem na področju zdravstvenega zavarovanja, delno pa tudi zavarovanja za nesrečo na delu in poklicno bolezen ter otroških dodatkov.

Zdravstveno zavarovanje je sedaj razširjeno tudi na primere, ko se družine jugoslovanskih delavcev, ki živijo z njim skupaj v Franciji, odpravijo na dopust ali sicer po zasebnem oprasku v domovino. Do zdaj te družine za tak primer niso bile zavarovane, odslej pa gre njihovo zavarovanje tudi v teh primerih v breme francoskega zdravstvenega zavarovanja.

Nadaljnje izboljšave za jugoslovansko stran so bile dogovorjene glede zdravstvenega zavarovanja jugoslovanskih delavcev-uživalcev francoskih rent, ki se za stalno vrnejo v domovino. Prej je bremenilo zdravstveno varstvo teh delavcev in njihovih družin Jugoslavijo, zdaj pa bodo šli ti stroški v breme francoskega zavarovanja, ki je rento priznalo. Le v primeru, ko uživa jugoslovanski delavec poleg ustreznega dela francoske rente tudi jugoslovanski sorazmerni del, gre breme zdravstvenega varstva na račun tiste države, kjer delavec oziroma njegova družina stalno živi, torej v breme Jugoslavije.

Naslednja ugodnost se tiče jugoslovanskih kmetijskih delavcev, ki delajo začasno v Franciji. Le-ti doslej sploh niso bili zavarovani — razen v bolniškem zavarovanju — zdaj pa jim je novi francoski zakon prinesel tudi zavarovanje za ta dva primera, in sicer tudi za nazaj, čeprav je novi zakon stopil v veljavo šele s 1. julijem 1973.

Končno so bili povečani od 1. januarja 1975 naprej tudi otroški dodatki za otroke, ki živijo v Jugoslaviji. Kakor znano, se višina dodatkov za te otroke določa vsako leto s posebnim sporazumom, upoštevajoč pri tem gibanje življenjskih stroškov v državi, kjer otroci živijo. Tako so se otroški dodatki za te otroke za leto 1975 povečali za ca 12 % in znašajo za dva otroka (za enega dodatek po francoskih predpisih ne gre!) 108 FF, za tri otroke 180 FF, za štiri otroke 240 FF in za vsakega nadaljnega še po 51 FF na mesec.

dr. Lev Svetek

Naslovi posvetovalnic Arbeiterwohlfahrta V ZR NEMČIJI

Berlin

1. BERLIN 61
Tempelhofer Ufer 14/III
tel. 030/25 13 409

Djuro Skorić
Vjeko Kelenac
Mirko Siprak
Zineta Vučina

Schleswig - Holstein

2. 23 KIEL
Holstenstr. 51—53
tel. 0431/93 055

Andrija Redžek
Rafet Marina

3. 24 LÜBECK
Dr. Julius-Leber-Str. 15
tel. 0451/74 330

Milorad Čuk

Hamburg

4. 2 HAMBURG 13
Bogenstr. 45 a
tel. 040/41 01 810

Kemal Smajlagić
Mihaela Ivašić
Ejub Džino

Bremen

5. 28 Bremen 1
Auf den Hafen 16—17
tel. 0421/74 764

Dragica Bonevska

Niedersachsen

6. 45 OSNABRÜCK
Spindelstr. 26 a
tel. 0541/82 626

Nataša Džambo

7. HANOVER
Posthornstr. 30

Dušan Zuraj
Abdurahman Duraku

8. 33 BRAUNSCHWEIG
Helmstedter Str. 163
tel. 0531/75 865

Darij Krebelj

Nordrhein — Westfalen

9. 48 BIELEFELD
Aarndstr. 8
tel. 0521/64 086

Ivan Vitusek
Marija Trempetić
Gojko Vranješ

10. 463 BOCHUM Untero Marktstr. 3 tel. 02321/60 304 Jovanka Mikalacki 11. 46 DORTMUND Schumannstr. 6 tel. 0231/81 24 37 Milka Vejic Milan Misic 12. 465 ELSENKIRCHEN Bahnhofstr. 72 tel. 02322/20 52 37 Milan Krsmanovic 13. 58 HAGEN Böhmerstr. 11 tel. 02331/13 382 Stojan Veljkovic 14. 586 ISERLOHN Viktoriastr. 26 tel. 02371/28 386 Idriz Ramusovic 15. 44 MUENSTER Dummstr. 21 tel. 0251/75 090 Dimitrije Lazarevic 16. 59 SIEGEN Freudenberger Str. 16 tel. 0271/54 786 Stojan Grujicic 17. 41 DUISBURG Friedr.-Engles-Str. 42 tel. 02131/40 34 42 Peter Pusic Vera Kostovska 18. 4 DÜSSELDORF Graf-Adolf-Str. 63—65 tel. 0211/38 23 68 Zivorad Nikolic Ivan Rozić 19. 43 ESSEN Schützenbahn 11—13 tel. 0201/23 61 95 Branko Savic 20. 415 KREFELD Westwall 29 tel. 02151/26 847 Dimitrije Vukcevic 21. 509 LEVERKUSEN-Küpp Tannenbergr. 66 tel. 02172/64 315 Predrag Kovačević 22. 565 SOLINGEN Kölner Str. 45 02122/18 096 Zalka Majerle 23. 56 WUPPERTAL-Barmen Buchstr. 5a tel. 02021/59 40 51 Aleksandar-Simanek-Rajter 24. 51 AACHEN Gartenstr./Westpark tel. 0241/71 016 Josip Petricec 25. 53 BONN-Bad Godesberg Friedsdorfstr. 91 tel. 901/35 41 71 Franc Koren	26. 5 KÖLN 1 Magnusstr. 2 tel. 0221/24 46 61 Biserka Tomurad Ivan Zigrovic 27. 5 KÖLN 1 Am Domhof tel. 0221/22 14 180 Mandica Jekic Hessen 28. 61 DARMSTADT Nieder-Ramstädter-Str. 13 tel. 06151/44 700 Veseljka Billich 29. 6 FRANKFURT/M. Friedr. Ebert-Anlage 3 tel. 0611/74 96 77 Franklin Sedej Hajrija Cerkez Ivan Begovic Marika Jovicic 30. 605 OFFENBACH Herrnstr. 14 tel. 0611/88 12 36 Franjo Bedekovic 31. 633 WETZLAR Moritz-Hensoldt str. 6 tel. 0644/46 788 Branko Džakula 32. 62 WIESBADEN Wellritzstr. 49 tel. 06121/30 14 76 Robert Würth 33. 35 KASSEL Ruhlstr. 10 tel. 0561/71 607 Mihajlo Valdec Rheinland - Pfalz 34. 54 KOBLENZ Bahnhofstr. 31 tel. 0261/35 594 Mirjana Milošević-Gobac Zdenka Miškovska 35. 67 LUDWIGSHAFEN Berliner Str. 20 Tel. 0621/51 17 06 Jozo Bartulovic 36. 65 MAINZ Keiserstr. 26—30 Tel. 06131/25891 Mihajlo Lakcevic Marijana Hajdinjak Saarland 37. 66. SAARBRÜCKEN Hohenzollernstr. 45 tel. 0681/56 034-36 Vlado Despi Baden - Württemberg 38. 708 AALEN Bahnhofplatz 36 tel. 07361/68 654 Petar Dekic	39. 703 BAEBLINGEN Maxplatz 32 tel. 07031/23 410 Emina Muratovic 40. 732 GOEPPINGEN Kirchstr. 29 tel. 07031/69 420 Milenko Cerovina Vera Mamula 41. 71 HEILBRONN Bahnhofstr. 27 tel. 07131/85 862 Mara Drobac 42. 714 LUDWIGSBURG Solitude Str. 41 tel. 07141/26 091 Zdravko Cupovic 43. 717 SCHWÄBISCH HALL Gelbinger Gasse 83 tel. 0791/71 481 Jasna Jusic-Erdeljic 44. 707 SCHWÄBISCH GMÜND Münstergasse 8 tel. 07171/63 432 Davorica Roser 45. 7 STUTTGART Weissenburgstr. 14 tel. 0711/60 05 09 Marta Gorup Branko Popovic Marijan Maher Nikola Polak 46. 79 ULM Donastr. 8 tel. 0731/64 356 Danica Ignjatijev 47. 69 HEIDELBERG Juhnstr. 28—30 tel. 06221/41 893 Mirjana Krekovic 48. 75 KARLSRUHE Wilhelmstr. 47 tel. 0721/64 212 Rosi Hönliger Dragutin Hmelas 49. 68 MANNHEIM Murgstr. 11 tel. 0621/37 19 13 Pavel Rostohar 50. 753 PFARZHEIM Johnstr. 31 tel. 07231/16 1313 Olga Dafinici 51. 78 FREIBURG Brombergstr. 34 tel. 0761/75-350 Jovan Osap Branko Mandic 52. 77 SIGEN August-Ruf-Str. 8 tel. 07731/61 362 Mundiba Hasagic 53. 733 VILLINGEN Knirnacherstr. 21 tel. 07721/59 088 Milivoje Erovic	54. 746 BALLINGEN Merianstr. 9 tel. 07433/2815 Milan Laznik 55. 726 CALW Marktplatz 1 tel. 07051/85 51 Stanislav Micek 56. 798 RAVENSBURG Schussenstr. 12 tel. 0751/24 342 Novak Zivkovic Miodrag Bozic 57. 741 REUTLINGEN Freidrich-Ebertstr. 16 tel. 07121/23 164 Radovan Adzic Otto Zbil 58. 72 TUTTLINGEN Obere Hauptstr. 9 tel. 07461/71 159 Nevenka Krčmar-Hudin Esref Aliju Bayern 59. 867 HOF Von-der-Tonn-Str. 15 tel. 09281/33 12 Vitoslav Marinovic 60. 85. NÜRNBERG Karl-Bröger Str. 9 tel. 0911/44 17 65 Ela Redzek Justin Nikolin 61. 807 INGOLSTADT Kanalstr. 6 tel. 0841/33 507 Aleksandar Jovanovic 62. 8 MÜNCHEN 2 Schwanthalesstr. 72 tel. 089/53 19 91 Toma Momirovski Mira Pavlovic Ivan Kajzer Mustafa Hajdarevic Ana Barbu 63. 82 ROSENHEIM Ebersbergerstr. 8 tel. 07031/34 013 Velimir Radić 64. 89 AUSBURG Georg-Haindlstr. 3 tel. 0821/33 929 Mihaina Blagojevic Enver Trepic 65. 896 KEMPTEN Kesselstr. 37 tel. 0831/22 009 Roman Vrbancic 66. 87 WÜRZBURG Scanzonistr. 4 tel. 0931/58 012 Obrad Hercegov Stanislav Zlatalas 67. 84 REGENSBURG Richard-Wagner-Str. 2 DGB-Haus Zimmer 217 tel. 0941/57 817 Tereza Siklosi
--	--	---	---

naši po svetu

ZDA

Novice in vesti iz Clevelanda

Že dolgo ni bilo nikakega poročila iz Clevelanda, čeravno je to največja slovenska naselbina v Ameriki. Pravijo, da je v širšem Clevelandu okrog 100.000 Slovencev in njihovih potomcev. Kot po ostalih naselbinah tudi pri nas starejši naseljenci hitro izumirajo, na njihova mesta pa stopajo mlajši rodovi. Ameriška Slovenija, kot smo jo nekoč poznali, bodisi v kulturnem, prosvetnem, narodnem ali društvenem pogledu, je le še senca tega, kar je bila pred 40—60 leti. Takrat je cvetela dramatika, kvalitetno petje in godalna glasba. Uprizarjali so celo opere in operete. Narodni domovi in društva so rastle kot »gobe po dežju«. V njihovih prostorih smo gojili vse, kar je bilo našega. Časopisov smo imeli vseh vrst in prepričanj. Po trgovinah, gostilnah in obrtniških delavnicah, smo imeli izključno slovenske napise. Skratka, ustvarili smo si malo Slovenijo.

A danes so ostali le še spomini na ta prijetna in domača doživetja. Obujamo jih največ na sejah upokojencev, v redkih časopisih in dveh starostnih domovih. Kadar nas prime domotožje, gremo v »stari kraj«, kjer obujamo spomine na mladost in hišico očetov. Žal, da so tam naši vrstniki že silno redki. Mnoge sta pobrali dve svetovni vojni, a drugi so šli k večnemu počitku naravnim potom. V naši odsotnosti so tudi tam zrasli novi rodovi, ki imajo boljše življenje, kot smo ga imeli mi. V vojni so dosegli svobodo in si ustvarjajo bolj pravično človeško družbo. Z razvito industrijo in modernim poljedelstvom imajo dovolj kruha, katerega smo mi stradali. Razvili so tudi turizem, ki jim prinaša lepe dohodke.

Toda zašel sem s tira. Pri nas v Clevelandu, kjer smo se dolgo upirali »topilnemu loncu« (Melting Pot), smo končno skoraj omagali. Na nekoč dobro obiskanih in živahnih društvenih sejah, smo govorili izključno slovensko in se skušali, kdo bo bolje povedal. Poleg dnevnega reda smo razpravljali tudi o politiki in drugih zadevah. A danes se na sejah govori povečini angleško in v okviru

suhoparnega dnevnega reda. Tudi seje so slabo obiskane, ker se mlajši rod ne zanima zanje. Izvzete so le seje upokojencev. V Euclidu pride na sejo nad 300 članov, kar je svojevrsten pojav.

Nekdaj cvetoča dramatika je skoraj docela zaspala. Tega so deloma krivi plitki programi na TV, deloma pa zato, ker tu rojena mladina ne zna slovensko. Več aktivnosti pa je pri pevskih zborih, katerih imamo kar deset. Vsi imajo koncerte, ki pa se v kakovosti razlikujejo. Vsak ima nekaj dobrih pevcev, ampak opernih predstav ne zmore nobeden več. Pri vseh prevladuje tu rojena mladina, ki ljubi slovensko pesem in naše tradicije. Pri tem so vključeni štirje mladinski zbori, ki so se že večkrat uveljavili s svojimi nastopi.

Na prosvetnem polju pa nismo tako srečni. Razen glasil podpornih organizacij in par mesečnikov, izhajata z veliko težavo dva dnevnika: »Prosveta« v Chicagu in »Ameriška domovina« v Clevelandu. Pri obeh je isti problem; stari naročniki umirajo, nove je pa skoraj nemogoče dobiti. »Prosveta« ima še posebne težave. Preminula sta sposobni pomožni urednik in pobudnik za kampanjo 500 novih naročnikov Ivan Boštjančič in zvesti borec za ohranitev dnevnika, glavni odbornik SNPJ Michael Kumer. Drugi udarec je bila preselitev lista v novo, tujo tiskarno, kjer nimajo pojma o slovenščini in kjer se tiska z mrzlimi črkami in s pomočjo računalnika. Posledice tega so bile zmešnjave in tiskovne napake. To je povzročilo med naročniki mnogo godrnjanja in groženj, da bodo list odpovedali. Uredništvo jim je skušalo dopovedati, da so to le začasne težave, ki se bodo kmalu premostile. In res se položaj z vsakim dnem izboljšuje, čeravno ne bo docela v starem tiru.

Veliko zaslug za obstoj lista ima odbor za ohranitev »Prosvete« v Clevelandu. Ta odbor je s pomočjo naročnikov in društvenih zastopnikov protestiral proti ukinitvi lista s prvim januarjem 1974, češ da je list še potreben za starejši rod. Nam so se pridružili številni naročniki iz slovenskih naselbin in prispevali precej tisočakov za ohranitev lista. Na ta pritisk je »Prosveta« ponovno pričela izhajati s prvim februarjem 1974 in še vedno izhaja. Pri tem smo dobili oporo tudi pri Slovenski izseljenski matici v obliki zabavnega ansambla Mihe Dovžana, ki bo v maju 1976 nastopil v Clevelandu v korist »Prosvete«. S pomočjo zavednih naročnikov in drugih podpornikov upamo, da bo list izhajal še več let.

Frank Česen

Letošnje praznovanje SNPJ

Glavno vsakoletno praznovanje Slovenske narodne podporne jednote, ki je ob delav-

Frank Česen govori na eni od sej Kluba slovenskih upokojencev

Miss SNPJ za leto 1976 — Joyce Braddock

skem prazniku v začetku septembra, je bilo letos v Clevelandu. Kakor beremo v poročilih, je dež nagajal vse tri dni, ko so se vrstile prireditve, kljub temu pa so prireditelji celotnega programa svoje naloge uspešno izvedli. Prireditve so bile v dvoranh, obiskovalcev — članov in prijateljev SNPJ pa veliko, kakor vsa leta doslej. Kot prejšnja leta je bil prirejen slavnostni banket za dopisnike Prosvete. Jedro prireditve ob dnevu SNPJ je bilo zborovanje predstavnikov Jednotinih društev, federacij, mladinskih krožkov in športnih klubov. Zborovalci so med drugim poudarili velik pomen letošnje članske kampanje, ki je v počastitev 50-letnice ustanovitve prvega v angleškem jeziku poslujočega društva SNPJ št. 599 Pioneer, ki ima svoj sedež v Chicagu. To društvo je položilo temelje mladinskemu gibanju v okviru SNPJ in bilo pobudnik za številna nova angleško poslujoča društva SNPJ, ki danes vključujejo potomce slovenskih izseljencev. Na zborovanju so predstavniki dru-

števnost SNPJ razpravljali tudi o vprašanju ohranitve in podaljšanju življenja dnevnika Prosveta in s tem v zvezi kampanji za pridobivanje novih naročnikov po znižani naročnini. Sprožena so bila razna priporočila in mnenja, da bi pri tem dosegli čim večji uspeh.

Na zborovanju so tudi določili, da bo glavno slavlje Dneva SNPJ prihodnje leto v Evanstonu v Pennsylvaniji, nedaleč od slovenske naselbine Herminie. Iz poročil predstavnikov društev SNPJ je bilo razvidno, da so letos lepo uspele tudi krajevne jednotine slovesnosti. Dve od teh so priredili v zahodni Pennsylvaniji, po eno pa v Girardu, Ohio, v Clevelandu, Chicagu, Milwaukee, Detroitu in v Kaliforniji.

Posebna privlačnost vsakoletne glavne proslave dneva SNPJ je izvolitev miss SNPJ, miss aktivnosti in miss nadarjenosti, ki tudi letos ni izostala. Izvoljene so bile: za miss SNPJ za leto 1976 Joyce Braddock, članica društva št. 158 iz Euclida, Ohio, za miss aktivnosti Maryann Morvetz, članica društva št. 87 iz Herminie, Pennsylvanija, in za miss nadarjenosti Sharon Krofina, članica društva št. 158 iz Euclida, Ohio.

Nagradne šolnine pridnim študentom

Slovenske organizacije v Ameriki vsako leto podeljujejo določeno število nagradnih šolnin, ki naj omogočijo nadaljevanje študija pridnim študentom, članom tiste organizacije. Tako je tudi Ameriška dobrodelna zveza vsako leto podeljevala po deset nagradnih šolnin. Letos pa je zaradi izredno visokega števila prijav razdelila namesto deset, kar petnajst nagradnih šolnin. Nagradne šolnine je izbranim študentom slovesno izročil glavni predsednik ADZ John Sušnik na velikem mladinskem taboru, ki je bil v nedeljo, 24. avgusta v izletniškem središču Ameriške dobrodelne zveze v Clevelandu. Mladim nagrajencem želimo uspešen študij.

Za razvedrilo, počitek in sprostitev

Izletniška središča, ki jih imajo naša društva in organizacije po svetu za razvedrilo, počitek in sprostitev svojih članov, so nedvomno zelo koristna. Med njimi je eno največjih in najlepše urejenih izletniško središče Slovenske narodne podporne jednote v Enon Valleyu v Pennsylvaniji. Kakor beremo v Prosveti, je bilo tudi letos od maja dalje na tem izletišču zelo živahno. Najprej so prišli tja na počitnice upokojeni člani jednote. Zatem se je tam zbrala mladina SNPJ na svoji letni konferenci. Sledila so razna športna tekmovanja, kulturni nastopi itd. Septembra so priredili tekme v golfu, za oktober pa so napovedali kar tri plesne veselice.

Mary Ivanush — slovenska časnikarka

V letošnjem maju je iz zdravstvenih razlogov urednica uradne priloge progresivnih Slovenk Mary Ivanush odložila pero, ki ga je sukala spretno, bistro in tehtno polnih šestintrideset let. Mary Ivanush, soustanoviteljica organizacije Progresivnih Slovenk, je postala prva urednica uradne priloge takoj po prvi konvenciji leta 1939, ko je odbor sklenil, da bodo PSA imele svojo uradno prilogo v slovenskem listu Enakopravnost. To je zatem, ko je Enakopravnost prenehala izhajati, prevzela Prosveta. O Mary Ivanushevi smo na kratko spregovorili zadnjikrat letos v Rodni grudi za julij-avgust v članku o Progresivnih Slovenkah. Čeprav si sama nikoli ni želela publicitete in čeprav jo naši ameriški rojaki zelo dobro poznajo, se sploh ne da kar tako iti mimo nje, ker je njeno življenje in delo tako vseskozi prepleteno s kulturnim in društvenim delovanjem clevelandskih Slovencev. V članku smo pred meseci zapisali o Mary: »Bila je učiteljica v slovenski šoli, režiserka, pevka solistka pri Glasbeni matici, igralka, avtorica libreta prve slovenske opere na ameriških tleh, pevka glavnih opernih vlog in še kaj...« Da, in zraven šestintrideset let slovenska časnikarka. Kaj malo je med nami tukaj in še manj zunaj meja žensk s tako visokim delovnim stažem v tem poklicu, ki je včasih sodil skoraj med izključno moške poklice. V svoji rubriki Mary nikoli ni »mlatila prazne slame« in stresala fraz, ampak je vselej z domačo besedo tudi nekaj povedala. Mnogo koristnih pobud za organizacijo se je utrnilo v njenih člankih, iz njih smo zvedeli marsikaj o življenju in delu pridnih članic, kar bi sicer ostalo pozabljeno. Zvedeli smo, da je bila Mary pred nekaj meseci operirana na očeh. Operacija je dobro uspela in Mary dobro okreva. Tudi mi v starem kraju se pridružujemo njenim ameriškim prijateljem z željo, da se čimprej popolnoma pozdravi in da se spet vsaj občasno kaj oglasi v Prosveti..

Pomembno opozorilo

V Our Voice, glasilu Ameriške dobrodelne zveze, smo prebrali opozorilo članom, ki je enako pomembno tudi za člane drugih naših zavarovalnih organizacij. V članku, ki ima naslov »Preglejmo police tudi glede dedičev«, poročajo o težavah, ki jih imajo organizacije z izplačilom zavarovalnine po smrti člana zavarovanca, če so na polici zapisani kot dediči sorodniki, ki so se medtem preselili ali celo že umrli. Zato je več kot umestno opozorilo, da člani pregledajo svoje zavarovalne police in ugotove, kako je

s temi vpisanimi dediči. Ali ti še žive? Ali so vpisani naslovi pravilni, ali pa jih je treba spremeniti? Če so potrebne spremembe glede dedičev, naj ne odlašajo, ampak naj takoj sporoče glavnemu uradu svoje organizacije, da si te spremembe zabeležijo in jih vpišejo na police.

Anton Zaitz umrl na Floridi

V Port Richey na Floridi je 27. septembra nepričakovano umrl Anton Zaitz, rojen v mali vasi blizu Moravč od koder se je izselil v ZDA po prvi svetovni vojni po službi v avstrijski in jugoslovanski armadi. Naselil se je v Forest City v vzhodni Pennsylvaniji, kjer se je leta 1925 oženil z domačinko, rojeno Jennie Drasler in delal v premogovnikih. Kmalu je postal član dveh naprednih podpornih organizacij SSPZ in SNPJ. Leta 1929 je bil izvoljen v glavni odbor SSPZ kot član porotnega odbora, štiri leta pozneje pa kot predsednik istega odbora. Na konvenciji leta 1936 je bil izvoljen za pomožnega tajnika SPZ in se preselil v Chicago. Ko sta se SNPJ in SSPZ leta 1941 združili, se je najprej preselil v Kalifornijo, od tam v državo Oregon, potem pa na Florido, kjer je bival do svoje smrti.

V času svojega bivanja na Floridi se je uveljavil kot poslovni človek in postal član podjetja, ki se je ukvarjalo z zavarovalniškimi posli. Pred nekaj leti je bil na obisku v Jugoslaviji in opisal svoje vtise tudi v Rodnigrudi. Kot član glavnega odbora SSPZ je bil reden dopisnik glasila »Napredek«, v katerem je tudi objavil število posrečenih črtic o svojih doživetjih v času prve svetovne vojne. Njegov izraz je bil neposreden, njegov slog tekoč in naraven. Pisal je tudi za »Proletareca« in »Prosveto«.

Dober mesec dni pred svojo smrtjo, 8. avgusta, sta on in njegova žena obhajala zlati jubilej oziroma 50-letnico svoje poroke. Za njim žaluje vdova, dvoje sinov, Clarence v Los Angelesu in Eugen na Floridi, hčerka, poročena v Švici, in šest vnukov in vnukinj. Vsi, ki so pokojnega Antona Zaitza poznali, ga bodo ohranili v lepem spominu.

V. G.

Argentina

Odlikovanje našega najstarejšega društva

V nedeljo 10. avgusta je v prostorih Jugoslovanskega društva za vzajemno pomoč Boki ambasador SFRJ Dragan Bernardić srečno izročil predsedniku društva Juanu G. Sepichu odlikovanje Red bratstva in enotnosti s srebrnim vencem, s katerim je predsednik Jugoslavije Josip Broz-Tito odlikoval to naše staro in zaslužno društvo. Svečanosti se je udeležilo nad dvesto iz-

seljencev in njihovih potomcev, predsedniki domačih oblasti in ostalih izseljenskih društev ter ambasade SFRJ iz Buenos Airesa. Ob podelitvi odlikovanja je jugoslovanski ambasador poudaril, da je Jugoslovansko društvo za vzajemno pomoč Boka naše najstarejše društvo v Latinski Ameriki in obenem tudi eno najstarejših na svetu, saj je bilo ustanovljeno že leta 1872 (torej pred stotremi leti!) Skozi vsa dolga leta je skrbno varovalo kulturo, običaje in jezik stare domovine, bilo v središču jugoslovanskega delavskega gibanja in je kot takšno v najtežjih trenutkih jugoslovanske zgodovine zvesto stalo ob trani jugoslovanske osvobodilne borbe in s svojo materialno in moralno pomočjo doprineslo k pravični borbi naših narodov.

Predsednik društva Juan Geronimo Sepich je v daljšem govoru prosil ambasadorja, da sporoči predsedniku Jugoslavije v imenu društva zahvalo za visoko priznanje, ki je bilo s tem odlikovanjem izrečeno društvu za njegovo dosedanje delo, kar bo tudi pobuda društvu in vsej jugoslovanski izseljenski nasebini v Argentini.

Na svečanosti so govorili še: predstavniki koordinacijske komisije jugoslovanske nasebine v Argentini, predstavniki drugih društev in predstavnik izseljenskega časopisa »Glasnik«. Folklorna skupina izseljenskega društva Jorgovan pa je v lepih narodnih nošah z domačo pesmijo in glasbo dala še poseben poudarek tej izjemno lepi slovesnosti.

Avstralija

Ustanovitev sveta etničnih skupin

V Sydneyu v Avstraliji je bil 27. julija letos prvi javni sestanek Odbora etničnih skupin za N. S. W. v Sydneyu. Udeležilo se ga je okrog 600 delegatov, ki so zastopali štiri-deset etničnih skupin in sedemsto organizacij. Navzoči so bili tudi predsednik vlade G. Whitlam, vodja opozicije M. Fraser in vladni svetovalec za zadeve priseljencev Grassby. Predsednik vlade je pozdravil ustanovitev sveta etničnih skupin. Naglasil je, da sta obe glavni avstralski politični stranki soglasni, da je treba skrbeti za dobrobit priseljencev. Od leta 1946, je dejal, se je v Avstralijo priselilo blizu 3 milijone ljudi raznih narodnosti. Dvajset odstotkov prebivalstva današnje Avstralije, ali vsak peti, je bil rojen v deželah onstran morja. Od šest milijonov otrok, rojenih v Avstraliji v povojnih letih, jih je ena četrtnina, ki imajo enega ali oba starša priseljence. Navedel je nekaj ukrepov, ki jih je sedanja vlada sprejela v korist priseljencev. Ti so: poskusne radio oddaje za priseljence, ukinitve prekli-

ca državljskih pravic in deportacij, prenos pravice prejemanja pokojnine v drugih državah, ustanovitev sveta za prevode in tolmačenja, šole za usposabljanje priseljencev za učiteljsko pomoč pri učenju etničnih jezikov v šolah itd. Minister za emigracije A. Grassby je dejal med drugim, da predlagani svet etničnih skupin ne bo nikakršna etnična vlada, temveč le forum za povezavo vseh etničnih organizacij in da bo v njem vsaka skupina enako upoštevana, pa naj bo še tako maloštevilna. Svet bo neodvisen od vlade, političnih strank in drugih ustanov, ker bo le kot tak lahko najboljše služil svojemu namenu.

Prva slovenska radijska oddaja

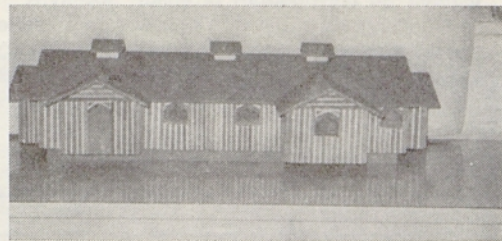
Slovenci v Avstraliji so pred nekaj meseci z velikim veseljem prisluhnili prvi slovenski radijski oddaji. Slovenska beseda in pesem je v Avstraliji skozi eter prvikrat zazvenela v nedeljo 20. julija. Oddaja je trajala dve uri. »To je bil za vse nas velik dogodek,« pišejo rojaki v svojih glasilih. Pred leti smo lahko o taki oddaji le sanjali, upali in hrepeneli. Tako je zdaj naša slovenska beseda in pesem tudi v Avstraliji prišla do veljave. V začetku so si sledile oddaje na daljša razdobja, zdaj se oglašja slovenska beseda na valovih Radia Etnic Australia v Sydneyu vsak četrti dan od 19. do 20. ure zvečer na 800 kHz in v Melbournu vsak ponedeljek ob isti večerni uri na 1120 kHz.

V osemčlanskem zveznem odboru, ki nadzoruje in skrbi za razvoj etničnih radijskih oddaj v Avstraliji, je tudi rojakinja Milena Špicar, rojena Mavko, iz Cabramatte, ki je napovedovalka slovenske oddaje v Sydneyu. Poleg nje in njenega soproga, požrtvovalno sodeluje pri naših radijskih oddajah še nekaj naših rojakov in rojakinj.

Koordinator slovenskih radijskih oddaj je v društvenem glasilu Triglav zapisal: »Zaradi idealizma, predvsem pa zaradi nesebične požrtvovalnosti in vztrajnosti, bi morali pionirjem slovenskega radia v Avstraliji pomagati z vsemi silami in to brez izjeme vsi, ki radio poslušamo in se veselimo slovenskih oddaj, pa prek diplomatskih predstavništva naše domovine v Avstraliji, vse tja do Slovenske izseljenske matice in slovenskih kulturnih ustanov. Potrebna je kulturna mobilizacija nas vseh! Slovenske oddaje je treba ohraniti in razširiti. Priliko imamo, treba jo je zgrabiti. Konec januarja bo prešlo vodstvo Radia EA v roke narodnostnih skupin. Bomo pri tem udeleženi tudi mi tako, da bomo odločali o programih in oddajah, ali pa bomo morali biti zadovoljni le z ,drobtinami z bogatinove mize'?«

Grb Primorskega socialnega kluba »Jadran«, ki ga je izdelal Anton Kirn, doma iz Klenka pri Pivki

Maketa novega slovenskega doma, »koče«, katerega nameravajo začeti graditi že letos. Tu bo zbirališče članov Primorskega socialnega kluba »Jadran« v Melbournu.

Cvetka Natlačen in Stanko Hrenovec ob sprejemu Slovenskega okteta pri klubu »Jadran« v Melbournu. Na levi Alojz Valenčič, predsednik Jadrana, na desni slovenska učiteljica Ivanka Škof

Po večerji na čast dragih gostov iz domovine, Slovenskega okteta. Od leve: Danica Juriševič, Ivanka Škof, pevec Peter Čare, Fani Natlačen in Branka Jelenič

Andrej Štritof — kanadski Picasso

V eni od prejšnjih števil naše revije smo objavili kratko sporočilo, da je kanadski umetnik Andrej Štritof iz Hamiltona izročil predstavnikom jugoslovanske ambasade v tej državi grafiko z naslovom »Tito in revolucija«, ki jo je ustvaril posebej za našega predsednika. Poleg tega smo tudi napisali, da živi Andrej — Andy Štritof v Kanadi od leta 1925 in da je eden izmed najbolj znanih kanadskih likovnih ustvarjalcev.

Kdo je pravzaprav Andrej Štritof? Malokdo ve, tudi med našimi kanadskimi rojaki to ni posebno znano, da je ta naš rojak eden izmed utemeljiteljev pojma »kanadsko slikarstvo«, da je bil v tej deželi, ki so jo ustvarili priseljenci, med prvimi, ki so začeli poudarjati pomen umetnosti tudi za preproste delavce. Danes je Andrej Štritof priznan slikar, umetnik, o njem pišejo kanadski listi, njegove slike vise v uglednih galerijah. Vendar pa pot do priznanj ni bila lahka.

Po članku v listu Charassee Press, ki izhaja v Hamiltonu, povzemamo nekaj podatkov, ki naj označijo življenjsko pot tega našega rojaka.

Andrej Štritof je prišel v Kanado kot mlad, dovzeten človek, ki je nosil v sebi velik talent za umetniško izražanje. Najprej se je naselil v delavskih kampih v Britanski Kolumbiji, kjer si je dokončno izoblikoval svojo človeško in umetniško osebnost. Življenje med delavci, drvarji mu je dalo motive za njegovo prvo pravo mojstrovino, sliko »Drvar«, ki je odločilno vplivala na njegovo kariero. Prav to njegovo delo je eno izmed temeljnih del »kanadskega slikarstva«.

Iz Britanske Kolumbije je Andrej Štritof prišel v Windsor, kjer ga je močno pritegnila še druga veja umetnosti — gledališče. Učil se je gledališke igre, slikal scene za drame in opere ter tudi režiral. Ves čas pa je tudi študiral umetnostno zgodovino, obiskoval razne šole in nekaj časa potem tudi sam poučeval. Vendar pa ga šole nikdar niso pritegnile. »Umetnik mora predvsem doživeti svet okrog sebe. Umetnost mora raziskovati notranjo resničnost, ne zunanjo,« pravi Andrej Štritof. Sebe opisuje kot težko razumljivega človeka. Na lepoto gleda z drugačne perspektive. Njegova vera je umetnost. »Imam boga,« pravi Štritof, »ta bog me ima tako rad, da me včasih preskuša z lakoto...«

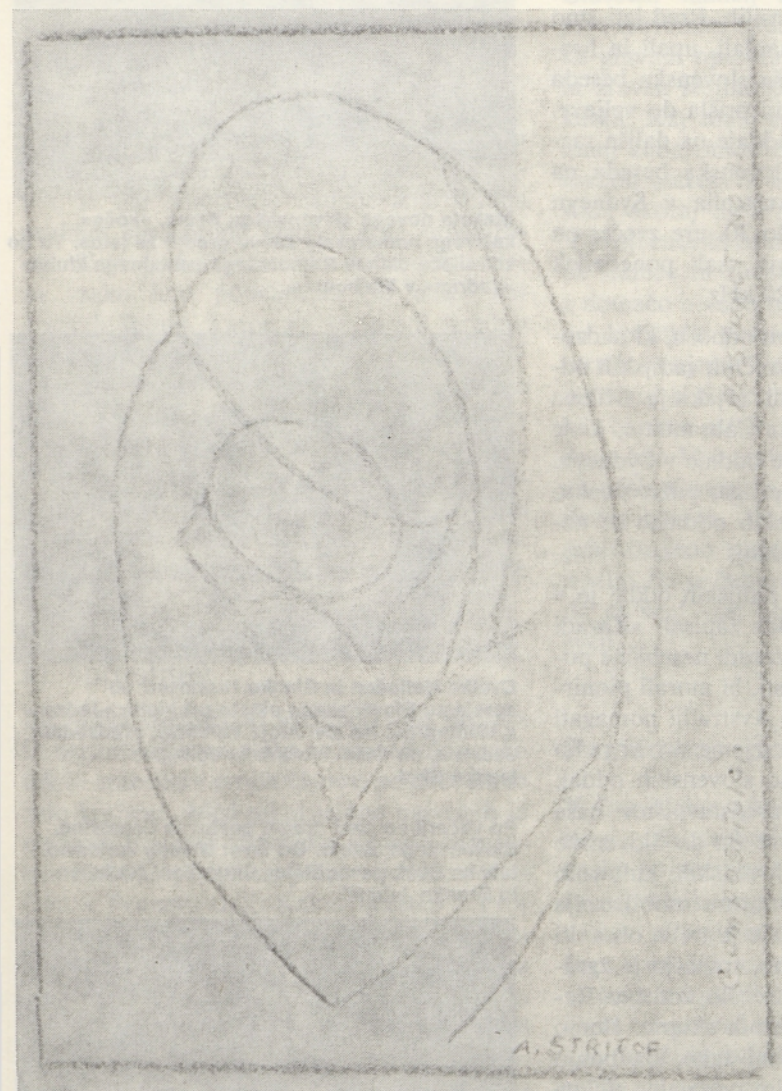
Andrej Štritof prezira komercialno umetnost, zavrača ljudi, ki zaradi denarja slikajo bogataše. On slika ljudi, samo ljudi. »Ljudje so zanimivi zaradi svoje osebnosti, ne pa po tem, kaj so,« pravi umetnik.

»Umetnost je izpoved. Izpovedujem in poveljujem tisto, kar je meni všeč, ne pa tisto, za kar sem plačan.« Andrej Štritof velja danes v Kanadi za revolucionarnega umetnika, za umetnika, ki so ga predvsem navdihovali delavski motivi. Ko je hodil okrog leta 1935 po rudarskih naselbinah na severu Kanade, je bil pretresen, ko je spoznal, kako bogati so pravzaprav tisti, ki so bili takrat, v časih gospodarske recesije, tako izkoriščani. Iz teh njegovih srečanj je nastalo delo »Rudarji«, ki je ob svojem nastanku leta 1942 vzbudilo veliko pozornost.

Ob smrti slikarja Pabla Picassa je bil v listu »Spectator« v Hamiltonu objavljen razgovor z Andrejem Štritofom pod naslovom »Goodbye Picasso, hello Štritof«. Naš rojak naj bi povedal, kaj mu pomeni smrt velikega slikarja, on pa je reporterja posredno zavrnil z besedami, ali resničen umetnik sploh lahko umrje. Govoril je o Picassojevem duhu, ki ga je obiskal. »Morda čuti,« je zapisal reporter, »da je svet premajhen za tako velikega umetnika, kot je bil Picasso«.

Andrej Štritof živi z večino svojih slik v svojem stanovanju v Hamiltonu in vztrajno odbija, da bi jih prodal. »To so moji otroci,« pravi. »Ali bi vi prodali svoje otroke? Brez teh slik bi bil popolnoma sam.« Vedno rad govori o umetnosti, ure in ure se lahko pogovarja o tem, kaj je pravzaprav umetnost, čemu, zakaj in kako slikati. »Če živi človek z ideali trpečega umetnika, in če ne čuti nobene bolečine, potem se ne bo oziral na denar in se ne bo povezoval s tem materialističnim svetom. Potem bodo imele njegove slike morda pomen za prihodnje generacije. Postale bodo narodni zaklad, vrednejši kot zlato.«

Jože Prešeren

Izvirna voščilnica, ki nam jo je preteklo leto poslal Andrej Štritof, slikar in grafik, ki ga imajo nekateri za kanadskega Picassoja.

Ob obisku vaše stare domovine
ne pozabite na ogled
NOVE GORICE,
najmlajšega slovenskega mesta
ob jugoslovansko-italijanski meji.

Med vašim bivanjem v
NOVI GORICI

vam je na voljo udobnost novega in modernega
hotela ARGONAVTI B kat.,
140 udobnih ležišč — restavracija
— kavarna — nočni bar —
snack bar — pivnica — pokrit
bazen s sauno.

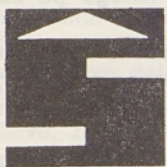
Vse leto kulturne in zabavne prireditve.
PRIČAKUJEMO VAS!

TOVARNA UMETNIH BRUSOV

62101 MARIBOR, TITOVA CESTA 60

izdeluje UMETNE BRUSE vseh vrst s keramičnim
vezivom in vezivom iz umetnih smol

SODOBNA STANOVANJA

GRADIMO V NOVI SOSESKI V ŠIŠKI

STANDARDINVEST LJUBLJANA

CELOVŠKA C. 89

Export-import

»TEHNO-MERCATOR« CELJE

Pravna registracija podjetja TEHNO-MERCATOR sega v leto 1961. Leta 1958 pa je z združitvijo manjših podjetij: ELEKTRO-radiocenter in JUGOTEHNIKE v podjetje ELEKTRO-RADIOTEHNIKA nastala zasnova sedanjega podjetja organizacije združenega dela (OZD) TEHNO-MERCATOR.

In kaj se lahko kupi v prodajalnah TEHNO-MERCATORJA? Skoraj bi lahko rekli, da vse. Naj naštejemo samo nekaj artiklov: izdelke elektro in radio tehnike, steklo, barve, čistila, kemikalije, gradbeni material, plastične in gumijaste izdelke, vodovodnoinstalacijski material, sanitarno keramiko itd.

Z željo, da se poveča prodajno področje in da se blago čim bolj približa kupcu, je podjetje odprlo v letu 1970 skladišče elektro materiala v Mariboru, leta 1971 pa novo, sodobno VELEBLAGOVNICO T, in z njo pridobilo okrog 3000 m² prodajne površine. Dolgoročno tehnično sodelovanje s CINKARNO Celje je podjetje sklenilo v letu 1973. Leto kasneje pa je dokončalo izgradnjo sodobnih skladišč v Bukovžlaku, ki imajo 8000 m² skladiščne površine. OZD TEHNO-MERCATOR ima TOZD VELEPRODAJO in TOZD MALOPRODAJO.

Obseg poslovanja TOZD MALOPRODAJE je vezan na mrežo prodajal v širši celjski regiji in ene prodajalne v Zagrebu. Poslovna politika TOZD MALOPRODAJE je določena s cilji razširitve gro-sistične prodaje na trg Hrvatske, Bosne in Hercegovine ter deloma tudi Srbije in Makedonije.

Kolektiv TEHNO-MERCATORJA, ki je vložil v razvoj podjetja mnogo truda in zavestnega odrekanja, lahko z zaupanjem zre v prihodnost, saj mu trdne volje za uresničitev zadanih ciljev ne manjka.

SGP Konstruktor Maribor

S SVOJIMI TOZD

IZVAJA VSA GRADBENA IN OBRJNIŠKA DELA
DOMA IN V TUJINI. PROJEKTIRANJE,
INŽENIRING, PROIZVODNJA OPEKE IN PESKA.

Pogled na Celje z gradu

Celjska občina po velikosti spada med srednje velike občine v Sloveniji. Območje občine leži v osrčju Slovenije, obsega vzhodni del Celjske kotline in severni rob Posavskega hribovja. Na območju občine je 126 naselij in 21 krajevnih skupnosti. Statistika je sicer suhoparna veda, vendar nam včasih odkrije marsikatero zanimivost. Tako smo izvedeli, da ima občina 61.240 prebivalcev od tega je število zaposlenih 30.977. Število kmečkega prebivalstva je 4.886, kmetijske površine pa je 10.910 ha. Občinsko središče Celje je le upravno in gospodarsko središče obsežne celjske občine. To je naslednik davnega rimskega naselja CELEIA. V srednjem veku pa je bilo mesto sedež moččnih grofov Celjskih. Danes je to živahno industrijsko, trgovsko, kulturno in turistično središče. Mesto ima poklicno gledališče, tri kina, hotele MERX, CELEIA, EVROPA ter več restavracij. Najbolj znano izletišče je Stari grad z razglednim stolpom, ki velja za eno najbolje obiskanih turističnih točk pri nas, nekaj bolj sta oddaljeni Celjska koča in Svetina, kjer so pozimi lepa smučišča z vlečnicami.

Celje je eno izmed najstarejših industrijskih mest v Sloveniji. Kot tako je dalo svoj pečat celotnemu gospodarstvu občine. Celotna celjska občina je bila tako kot samo mesto že od nekdaj močno industrijsko razvita, zlasti je poudarek na bazični in kemični industriji.

V povojnem obdobju se je industrija še bolj razvijala, medtem ko je kmetijstvo doživelo manj napredka. V občini je le nekaj več kot 7.000 ha zemlje primerne za obdelovanje. Zaradi vedno večjega porasta prebivalstva so v občini pričeli z načrtno in množično stanovanjsko izgradnjo.

V prihodnje nameravajo v okviru prostorskega in urbanističnega načrta občine rezervirati zemljišča za zeleni, rekreacijski pas, kajti vsako večje naselje mora imeti več parkov in zelenic, ki predstavljajo »mestna pljuča«. V razvojnem načrtu bo razvidna razdelitev zemljišč za trajno kmetijsko proizvodnjo, kmečki turizem in rekreacijska področja. V celjski občini je kmečkega prebivalstva le še okoli 8,4 %, kar kaže, da kmetijstvo v občini ni toliko pomembno kot v drugih občinah. V zadnjem času pa

CELJE

občina skrbi, da se primestno kmetijstvo čim bolj posodobi, saj je velikega pomena glede proizvodnje prehrane za samo mesto Celje, predvsem za preskrbo z mlekom, mesom in vrtninami. Občina je samo v letošnjem letu dala za pospeševanje kmetijstva več kot 60 milijonov starih dinarjev. Mnogo pa za kmeta tudi z davčnimi olajšavami.

Močno razvita industrijska dejavnost se bo v bodoče razvijala v smeri kovinsko predelovalne, tekstilne in lesne industrije, seveda pa ne bodo zanemarjali tudi razvoja manj pomembnih industrijskih panog.

Na področju družbenih dejavnosti bodo urejevali predvsem šolstvo, posebno še srednje in visoko. Tudi zdravstvu bodo morali v bodoče posvetiti več pozornosti na celotnem občinskem območju. Kakor drugod, je tudi v celjski občini poseben problem stanovanjsko vprašanje. Zato predvidevajo v naslednjih nekaj letih zgraditi okoli 600 stanovanj v zasebnem in družbenem sektorju. Izgradnja stanovanj bo namenjena predvsem za delavske družine, saj se z razvijajočo industrijo hitro večja število delavskega prebivalstva.

V zadnjem času se uveljavlja povezovanje trgovine in kmetijske proizvodnje. Gozdarstvo je vključeno v Gozdno gospodarstvo Celje, ki pokriva večje področje občine. Zasebni kmetje so vključeni kot kooperanti pri kmetijskem kombinatu Hmezad, ki pokriva področje Celja in Žalca. Kmetje — kooperanti se ukvarjajo predvsem z živinorejo in hmeljarstvom.

Lahko rečemo, da je celjska občina v povojnem obdobju dosegla velik napredek na gospodarskem področju. Osrednji cilj prihodnjega razvoja pa je: izboljšanje življenjskih razmer in delovnih pogojev za vse ljudi, odpravljanje socialnih razlik in vsestranski razvoj človekove osebnosti ter tak položaj delavca v procesu družbene reprodukcije, da bo lahko kot dobro obveščen in izobražen realno in resnično odločal o uspehu svojega dela, pridobljenem v borbi za uveljavitev samoupravnih socialističnih odnosov med ljudmi.

M. K.

HRASTNIK

Panorama Hrastnika

Za občino Hrastnik je značilno to, da je večje število njihovih občanov odšlo na delo v tujino organizirano preko podjetij, ki imajo svoja delovišča po državah zahodne Evrope. V sami občini pa je še vedno čutiti pomanjkanje delovne sile v premogovništvu, zato tu nimajo težav pri zaposlovanju tistih ljudi, ki se vračajo v domovino z začasnega dela v tujini.

Občina Hrastnik meri 5857 ha in ima 11.097 prebivalcev, od katerih je zaposlenih 4800 in to predvsem v industrijski dejavnosti, kot je kemija in rudarstvo; kmečkega prebivalstva je v občini le 2,5 odstotka, ker za kmetijstvo ni pogojev. Občina sama je torej izrazito industrijska. Za preteklo obdobje je značilno zlasti to, da jim je uspelo zagotoviti dovolj potrebnih delovnih mest in rešiti številna odpra vprašanja, ki so bila najbolj pereča.

V tem času so nastale nove tovarne in obrati, tako da so danes poleg Tovarne kemičnih izdelkov, Steklarne in Rudnika Hrastnik, za občinsko skupnost že izredno pomembni tudi Splošno gradbeno podjetje s približno 800 zaposlenimi, »SIJAJ« Hrastnik s približno 329 zaposlenimi, obrat »JUTRANJKA« Sevnica – Dol pri Hrastniku s skoraj 200 zaposlenimi ženskami, Komunalno obrtno podjetje s približno 180 zaposlenimi, pa Splošno trgovsko podjetje in Gostinsko podjetje »Jelka«.

Občina ima 11 krajevnih skupnosti in 20 naselij ter 1 osnovno šolo na Logu. Imajo nov zdravstveni dom z lekarno, novo šolo, trgovske lokale, stadion ter druge športne in rekreacijske objekte. V zadnjem času so zgradili tudi mnoge druge objekte družbenega standarda, ki dnevno služijo občanom. Za vse to je občina vložila znatna finančna sredstva in druge napore. Omeniti moramo, da so v dosedanjem obdobju zgradili mnoge stanovanjske objekte tako v družbenem kot v zasebnem sektorju.

Urejeno imajo blizu 40 km dolgo glavno vodovodno omrežje in modernizirane skoraj vse ceste v občini. Zgradili so tudi nov most čez Savo, ki bo Hrastnik še bolj povezal z ostalimi kraji.

Osební standard občanov, s katerim pa še niso povsem zadovoljni, se je bistveno izboljšal. Narodni dohodek je v letu 1974 znašal na prebivalca 26.272 din, medtem ko so bili osebni dohodki 2.735 din na zaposlenega. V vseh preteklih letih so vlagali znatna sredstva tudi za preprečevanje zlazov, ki ogrožajo nekatere kraje v občini, posebej pa so se zavzeli tudi v prizadevanjih za čisto ozračje.

Bodoča naloga v občini je boljše izkoriščanje obstoječih zmogljivosti v gospodarstvu, hitrejša uvajanje avtomatizacije in sodobne tehnologije ter orientacija na nekatere nove dejavnosti v občini.

Globoka delavska razredna zavest je bila neprestano prisotna v rudarskem Hrastniku, zato glede na dosedanje izkušnje verjamemo, da jim bo šlo po sreči pri reševanju vseh perečih problemov v prihodnje.

Hrastnik je dal svoj delež tudi med NOB. Že pred vojno so se v rovih hrastniškega rudnika odvijali dogodki, ki so imeli daljnosežne posledice. Z gladovno stavko hrastniških rudarjev, ki je trajala 72 ur 3., 4. in 5. julija 1934 pod vodstvom Komunistične partije, je bil organiziran upor zoper vse oblike kapitalističnega izkoriščanja. Zato občina Hrastnik praznuje 3. julija svoj občinski praznik. V narodnoosvobodilni borbi je sodelovalo prek 1500 Hrastničanov, 368 življenj pa je krvni davek, ki so ga prebivalci te občine plačali v štiriletni vojni. Danes delavci iz dneva v dan bolj neposredno uresničujejo svoje ustavne pravice in dolžnosti, ki so porok za razvoj naše samoupravne socialistične družbene skupnosti.

M. K.

ZAGORJE

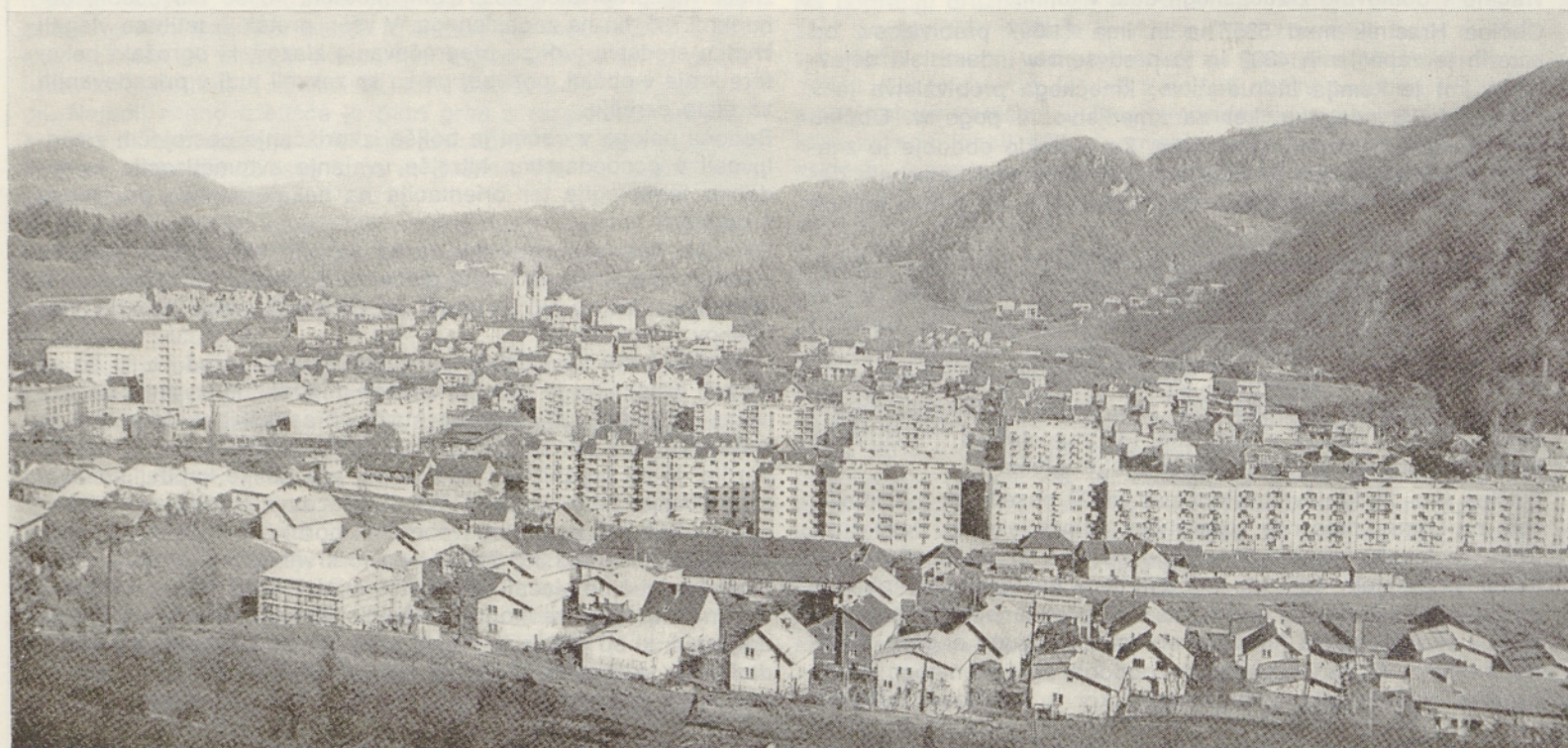

Občina Zagorje ob Savi s svojimi 15.880 prebivalci sicer ne sodi med največje na Slovenskem, se pa po svoji gospodarski moči, zlasti zadnja leta hitreje poslavlja od nerazvitosti in glede na hitrejšo rast družbenega proizvoda in narodnega dohodka postopoma uvršča med nekoliko bolj razvite občine v naši republiki. Lani je bilo v Zagorju ob Savi zaposlenih 4.841 oseb, od tega nekaj manj kot polovico žensk, kar je tehten dokaz prizadevanj za ustanavljanje novih delovnih mest tudi zanje. Največ žensk je zaposlenih v temeljni organizaciji združenega dela Lisca, organizacija združenega dela tovarne elektroporcelana Izlake, Deloza in v nekaterih drugih manjših delovnih organizacijah.

Značilno za letošnji gospodarski razvoj občine je, da imajo delovne organizacije pripravljene skrbno pretehtane razvojne načrte, ki jih sicer spričo stabilizacijskih prizadevanj po vsej verjetnosti vseh ne bo mogoče v predvidenem času uresničiti, spodbudno pa je to, da so za najpomembnejše naložbe sredstva zagotovljena. Sem

sodi tudi graditev nove tovarne plinastega betona v Kisovcu, kot nadomestilo za delno zmanjšanje proizvodnih zmogljivosti v rudniku v Zagorju ob Savi. Tovarna bo predvidoma začela obratovati konec 1976 ali v začetku 1977. leta, letna vrednost obsega gospodarjenja pa bo znašala okoli 100 milijonov din. Svoje razvojne in druge načrte uspešno uresničujejo tudi v industriji gradbenega materiala, izlaški tovarni elektroporcelana, Svei — nekdanjem lesnopredelovalnem podjetju in drugod. V Zagorju ob Savi so v zadnjih nekaj letih razmeroma uspešno uresničevali nekatere načrte za hitrejši razvoj kmetijstva, tako v družbenem, kot zasebnem sektorju. Z združitvijo vseh treh dosedanjih kmetijskih združenih delovnih organizacij in podjetja Mesto v Trbovljah pa so dozorele možnosti tudi za postopno graditev predelovalno-hladilnih zmogljivosti, kar bo seveda poživilo pridelovanje v kmetijstvu, zlasti pa hitrejši razvoj živinoreje. Osnutek srednjeročnega razvojnega načrta občine Zagorje ob Savi predvideva razmeroma hitro rast družbenega proizvoda in še hitrejšo rast narodnega dohodka, znaten porast storilnosti pa tudi povečevanje izvoza. V najtesnejši povezanosti s tem pa bo krepitev samoupravnih odnosov tako v združenem delu, kot v krajevnih in samoupravnih interesnih skupnostih in vseh drugih samoupravnih organizacijah. S samopriskom občanov in prispevki delovnih kolektivov so v Zagorju ob Savi že doslej veliko naredili za ureditev vprašanj vzgoje in izobraževanja. Nove ali adaptirane šole, ureditev novih telovadnic in otroških vrtcev, zagotavljajo mladim nemoten razvoj. Uvedba celodnevne šole v Kisovcu in na Mlinšah ter priprave na celodnevni pouk še v nekaterih drugih učnih ustanovah pa nazorno kaže prizadevanja zagorske družbenopolitične skupnosti za nadaljnje vsebinske premike na področju vzgoje in izobraževanja.

V skladu z novo ustavo poteka najširši proces povezovanja vseh krajevnih skupnosti v občini z združenim delom. Ko bo sistemsko in samoupravno urejeno njihovo sofinanciranje, bo krajevna samouprava še hitreje napredovala, to pa pomeni nadaljnje izboljšanje in zadovoljevanje skupnih in posamičnih potreb krajanov.

Kulturni utrip Zagorja

Kulturna dejavnost ima v zagorski občini že lepo tradicijo, še posebno živahna pa so bila napredna prosvetna društva in sekcije v času med obema vojnama. V tistem času je zrastle v Zagorju nekaj ljudi, ki so dajali ton slovenskemu kulturnemu prostoru v kasnejših desetletjih. Naj navedemo le nekatere: pesnike Cene Vipotnik, pesnik in prevajalec Mile Klopčič, zgodovinar France Klopčič, režiser Slavko Jan, pesnica Vida Taufer, prvak ljubljanske opere Ladko Korošec, znana glasbena pedagoginja Zora Zarnik. V času med vojnama sta živela v Zagorju pisatelj dr. Slavko Grum in slikar Guido Birolla. S temi imeni pa seznama še nismo izčrpali, še bi se našli igralci, pisatelji spominov in otroških zgodb, glasbeniki in politiki, organizatorji kulturnega življenja in znanstveniki.

Zagorjani so na te svoje ljudi ponosni in z njimi še vedno vzdržujejo delovne stike. V svoj kraj vabijo občasno tudi potomce svojih rojakov, le-ti pa se vabilu radi odzovejo.

Sedanji utrip kulturnega življenja je sicer precej živahen, a v marsičem podoben utripu v drugih občinah. Kulturno življenje se odvija v lepem Delavskem domu v Zagorju in v okoliških krajih. Od okoliških prosvetnih društev sta posebno aktivni društvi na Mlinšah in v Čemšeniku, čeprav tudi nekatera druga društva ne zaostajajo. Zagorje se ponaša z izredno lepo knjižnico in s številnimi bralci, z najstarejšo kulturno sekcijo v občini, to je s pihalnim orkestrom, v občini delujejo trije moški zbori, mladinski zbor Vesna, ki je požel že velika priznanja na znanem Celjskem festivalu, nekaj časa je plodno delala literarna družčina Dediči, zelo aktiven pa je tudi muzej NOB, ki prireja občasne tematske razstave.

Med nekoliko mlajše kulturne ustanove sodi slikarska kolonija Izlake–Zagorje, ki je bila ustanovljena pred dvanajstimi leti kot prva slovenska slikarska kolonija s svojim statutom in pravilniki. Vsako leto se zbere od 10. do 20. julija v Medijskih toplicah na Izlakah od 10 do 20 slikarjev, ki iščejo po zagorski dolini motive, tu delajo, spoznavajo ljudi, navezujejo stike, obiskujejo delovne organizacije in turistične znamenitosti. Naslednje leto, 8. februarja, razstavijo svoje slike v Zagorju na kolonijski razstavi. Tako je bilo v koloniji doslej 108 slikarjev iz Slovenije, bratskih republik in iz inozemstva. Po eno sliko prepustijo svetu kolonije, in tako ima Zagorje danes že lepo zbirko slik, med njimi pa so dela tudi zelo vidnih slovenskih slikarjev. Ko bo Zagorje dobilo tudi svoj stalni razstaveni prostor, bo svet kolonije izpolnil eno od želja, ki jo ima že od svojega začetka.

Poleg te redne dejavnosti skrbi svet kolonije tudi za celotno rastavno likovno dejavnost v Zagorju in vabi v svoj kraj starejše in mlajše slikarje iz Slovenije. Dejavnost, ki je bila včasih bolj doma v večjih centrih, je dobila v Zagorju široko domovinsko pravico.

Turistični drobci

Od treh zasavskih občin ima verjetno Zagorje največ možnosti za razvoj turizma, čeprav imata tudi trboveljska in hrastniška občina nekaj lepih turističnih postojank. Za zagorsko občino je značilno, da je površinsko večja od ostalih dveh, bolj je razgibana in ima tudi nekaj več turističnih zanimivosti. Le-te se sicer ne ponašajo z republiško pomembnostjo, skromnejšega turista pa vseeno zadovoljijo. Poletne dneve preživljajo domačini in okoličani v Medijskih toplicah na Izlakah, izletniki pa radi obiskujejo nekatere planinske postojanke: Zasavsko goro, Prvine, Čemšeniško planino, Pleše in Marelo ter okoliške vasi. Za zgodovinarja so zanimivi ostanki starih gradov, na primer Medijski grad, kjer je preživel mladost znani Valvasor, razvaline gamberškega in kolovraškega gradu, romanska cerkev v Podzidu, cerkva v Vinah, ki hrani zanimive freske in še kaj. Tisti pa, ki ga zanimajo nekdanje rudarske četrti, si bo z zanimanjem ogledal šaht v Kisovcu in kolonijo v Zagorju. Od znanih pokojnih Zagorjanov ima svojo ploščo samo dr. Slavko Grum, in to na Kidričevi cesti v Zagorju, vsi drugi pa še čakajo na obeležje, kje so bili rojeni ali pa preživljali mladost.

Poleg navedenih izletniških točk si je vredno ogledati še Čemšenik, Šentgotard, Medijsko dolino in Podkum. Turiste in slikarje navdušujejo naši lepi kozolci, stari mlini in marsikje še nepokvarjena vaška arhitektura.

Panoramski posnetki Zagorja ob Savi, značilnega slovenskega industrijskega mesta

TRBOVLJE

Občina Trbovlje leži ob levem bregu Save v osrčju zasavskega hribovja. Po površini spada sicer med manjše občine v Sloveniji, saj obsega le 5.755 ha, jo pa lahko glede na število prebivalstva — 18.450, uvrščamo v gosto naseljeno. V občini je več kot polovica aktivnega prebivalstva, zaposlenih je 9.457 in med njimi 3.520 žensk. Gospodarstvo zaposluje 88,7 odstotkov vseh delavcev, predvsem v industriji in rudarstvu.

Iz navedenih podatkov je razvidno, da je občina Trbovlje izrazito industrijski kraj, kjer prevladuje bazična industrija: premogovništvo, proizvodnja cementa, proizvodnja električne energije in kovinska ter kovinsko-predelovalna industrija. Pomembna so tudi industrijska podjetja: Tovarna polprevodnikov, Tovarna pohištva, obrat Tovarne obutve Peko, Mehanika in druga. Na področju gradbeništva sta pomembna Gradbeno-industrijsko podjetje Beton Zasavje in projektiva IBT, Trbovlje. Posebno mesto v gospodarstvu občine ima tudi Poslovno združenje »Rudis«, ki se s svojo dejavnostjo vključuje v širši jugoslovanski prostor in izven naših meja.

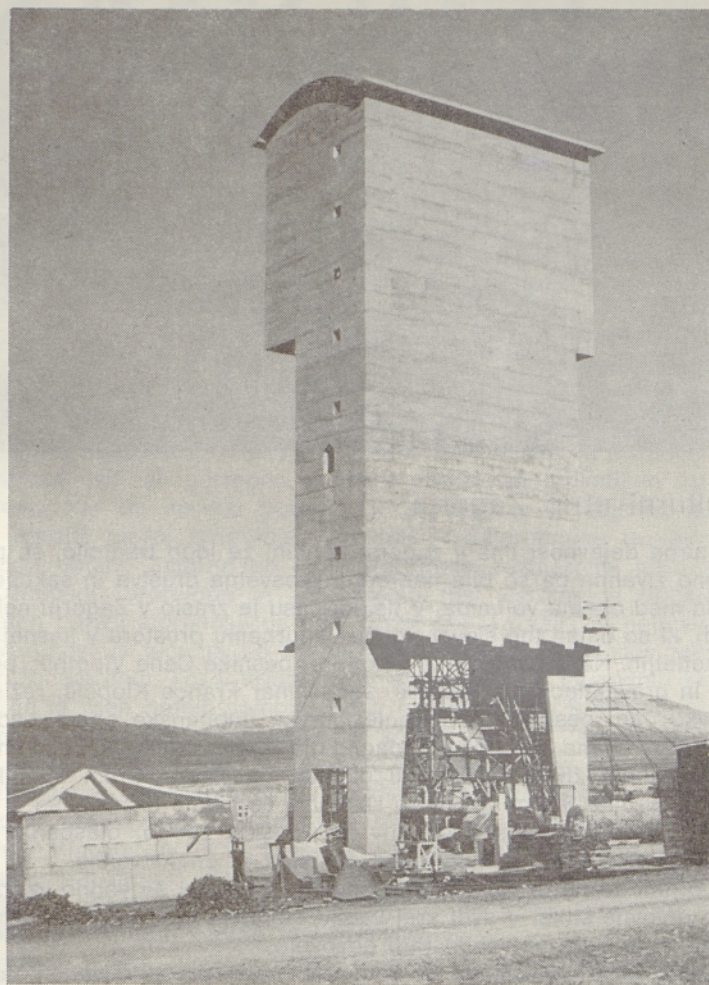
V letu 1974 je gospodarstvo občine Trbovlje doseglo nominalno 2.114.193.000 din celotnega dohodka, od tega odpade na industrijo in rudarstvo kar 68,1 odstotka. Vzporedno z rastjo celotnega dohodka gospodarstvo občine dosega v tem obdobju tudi visoko stopnjo rasti narodnega dohodka. V letu 1974 znaša narodni dohodek na prebivalca občine 41.486,00 din, kar uvršča občino Trbovlje v sam vrh razvitih občin, povprečni osebni dohodek na prebivalca pa znaša 3.075,00 din.

Uspešen razvoj gospodarstva je pripomogel tudi k hitrejši rasti družbenega in osebnega standarda delovnih ljudi. V zadnjih desetih letih je bilo zgrajenih 1.258 stanovanj, kar pa ne zadošča glede na naraščajoče potrebe. Zgrajeni so bili mnogi novi objekti s samoprispevkom občanov. S sredstvi samoprispevka so bili dograjeni novi šolski prostori, vodovod, zdravstveni dom, nova osnovna šola z moderno telovadnico in drugo.

Osnovne šole v Trbovljah obiskuje blizu 2000 otrok, nadaljnje izobraževanje pa jim je omogočeno na srednjih in poklicnih šolah, kot so: gimnazija, ekonomska šola, tehniška strojna in elektro šola, kovinarski šolski center itd. Odrasli si lahko pridobijo srednjo, višjo in visoko tehnično in strokovno izobrazbo v okviru večernih oddelkov Delavske univerze.

Veliko vlogo v razvoju družbene dejavnosti v občini Trbovlje opravljajo v zadnjem času samoupravne interesne skupnosti, ki povsem samoupravno urejajo probleme, kot so npr. kultura, šolstvo, otroško varstvo, stanovanjska izgradnja itd., s svojega področja. S prispevki zaposlenih delavcev se dooloča tudi materialna osnova za njihov razvoj.

M. K.

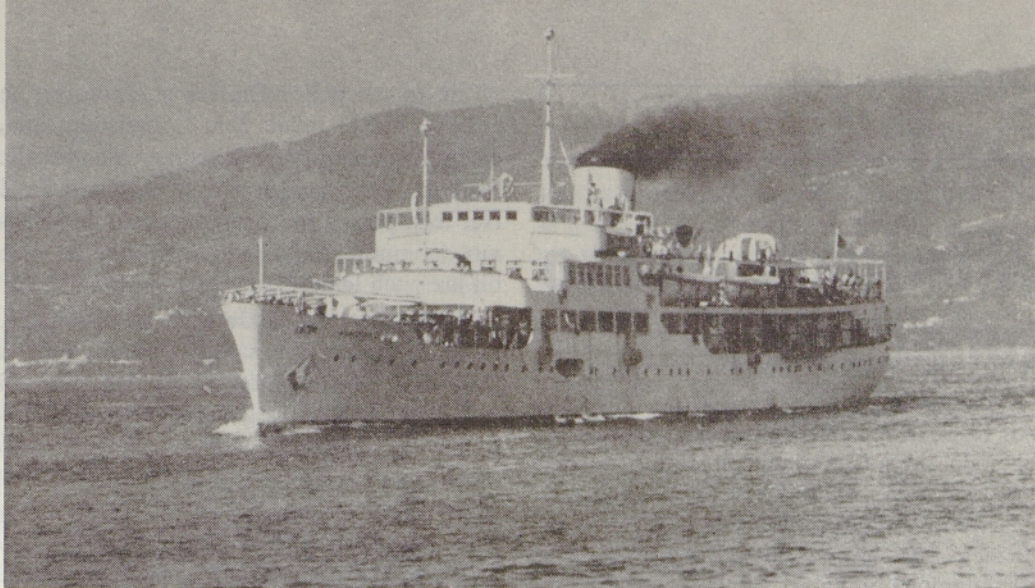
RUDIS

- Geologija in vrtanje
- Geodetska dela
- Raziskave materiala in konstrukcij
- Tehnologija
- Projektiranje in inženiring
- Rudarsko gradbena dela
- Gradbeništvo
- Proizvodnja gradbenega materiala
- Proizvodnja rudarske in industrijske opreme
- Montaža rudarskih in industrijskih naprav
- Zastopanje tujih tvrdk
- Industrijska kooperacija
- Izvoz in uvoz
- Šolanje kadrov

organizacija poslovnega združevanja
RUDARSKO INDUSTRIJSKA SKUPNOST
TRBOVLJE JUGOSLAVIJA

Telefon: (061) 822-222
Telegram: RUDIS Trbovlje
Telex: 351-20

NAŠI POMORŠČAKI DOMA IN NA TUJEM

»Proleterka«, potniška ladja, ki vse leto prevažata domače in tuje turiste ob naših obalah in drugod po Sredozemlju

Naša trgovska mornarica se je od osvoboditve dalje močno razvila in povečala, vendar ne do tiste mere, ki bi se lahko in morala glede na položaj in pomen naše države v svetu. Še najbolj se je razvilo in povečalo slovensko trgovsko ladjevje, saj ga prej sploh nismo imeli. Še posebno pa se je tudi razvilo domače ladjedelništvo, ki je danes sposobno načrtovati in graditi ter obnavljati in popravljati ladje vseh vrst in velikosti. Sposobni smo na primer graditi tudi podmornice, kar zmorejo samo redke države v svetovnem merilu.

V tem sestavku nameravam spregovoriti nekaj besed o naših pomorščakih, ljudeh, ki upravljajo in vodijo naše trgovske ladje v domačih in svetovnih morjih. Koliko jih je in kakšne so njihove kvalitete? Točnega števila, žal, ni na voljo. Okrog 12 000 pomorščakov šteje naše ladjevje, vendar to še zdaleč ni vse. Približno toliko jih je v tujini na ladjah s tujimi zastavami... In kakšni so naši mornarji? Pravzaprav smo na to že odgovorili v prejšnjem stavku. Dobri so, zelo dobri, v tujini zelo iskani in upoštevani. Danes pluje po svetu nešteto ladij pod vodstvom jugoslovanskih kapitanov, mnogo strojev vodijo naši upravitelji, na največjih potniških ladjah so naši fantje in moške. Pa ne samo na ladjah. Tudi v upravah mnogih ladjarjev in v projektivnih birojih, v ladijskih registrih in drugod so naši pomorski strokovnjaki, v ladjedelnicah pa naši ladijski načrtovalci in graditelji. To velja v jugoslovanskem merilu. Kaj pa v ožjem, slovenskem?

Podobno sliko dobimo tudi za slovenske pomorščake doma in v svetu, seveda v manjšem številu. Praksa je pokazala in dokazala, da so slovenski pomorščaki dobri in upoštevani, prav tako slovenski ladijski načrtovalci in konstruktorji, nič manj pa tudi slovenski ladjarji.

Naj navedemo samo nekaj primerov naših pomorščakov, ki so bili ali so še na odgovor-

nih mestih v tujih ladjarskih podjetjih in ladjedelnicah. Ladijski strojnik, upravitelj I. razreda Emil Slavec, Koprčan, je bil pred vojno tehnični inšpektor znanega ladjarja Tripkoviča iz Trsta. Lastnik ni kupil nobene ladje, če ni prej E. Slavec povedal svojega strokovnega mnjenja... Pa tudi prodal je ladjo, če mu je Slavec svetoval. Če bi želel samo naštetih naše pomorščake, ki so delovali med dvema vojnoma v tujini, be zmanjkalo prostora. Zato naj navedem še dva, tri primere od osvoboditve dalje. Rekonstrukcija nekdanjega potniškega parnika Kardjorje, poznejše Proleterke, je bila zaupana mlademu inženirju v ladjedelnici Split, Ljubljancu. Svojo nalogo je odlično opravil, saj vemo, da je iz močno poškodovane ladje nastala skoraj nova. Inž. Zahar iz Trsta, absolvent prvega letnika piranske pomorske šole je znan pomorski strokovnjak. Delal je tudi pri Supramaru v Švici in načrtoval največjo letečo ladjo na zahodu na podvodnih krilih tipa PT-150 za prevoz 250 potnikov in avtomobilov. Ladijski načrtovalec dolga leta pri nas, sedaj zaposlen v tujem ladijskem registru, je tudi inž. Fatur, prav tako upoštevan in priznan pomorski strokovnjak. Kaj pa menijo o tem vprašanju naši pomorščaki?

Kapitan dolge plovbe Mario Fafangel je Koprčan, rojen na Malem Lošinjju. Na vprašanje, kaj meni o naših pomorščakih doma in na tujem ter, zakaj je tudi sam šel na tujo ladjo, je povedal:

»Vzrokov je sicer več, bistveni pa je bil zame ta, da se nisem mogel zaposliti na kaki obalni ladji v Kopru. Če bi imeli v Kopru kako potniško ladjo, ne bi šel na tujo. Na tuji ladji sem plul 4 leta in moram povedati, da je bilo zelo težko. Dohodki so bili sicer nekoliko višji. Na neki nemški ladji so bili skoraj sami Slovenci, tudi poveljnik. Sploh sem opazil, da tuji ladjarji visoko cenijo pomorščake, ki so se šolali na naših pomorskih šolah.«

Inženir ladijskega strojništva Rihard Stergulec se je rodil v Trbižu, že dolgo je Koprčan, plul je doma v obalni plovbi, in na tuji ladji. Na ista vprašanja je odgovoril:

»Pred leti, ko nisem imel več možnosti pluti na obalni ladji v Kopru, sem šel na tujo ladjo. Ponudba je bila dobra, dohodki pa takrat znatno višji kakor doma. Previdno sem izbral ladjarja. Ker sem delal za Nemce, sem se seznanil z njihovo ekonomiko plovbe. Z zadovoljstvom lahko povem, da mi je pomorska šola v Piranu dala dovolj znanja tudi za njihove standarde. Pa še to: nekateri tuji ladjarji, predvsem Nemci, dobro poznajo kakovost srednje in višje pomorske šole v Piranu in iščejo kader iz teh šol. Tudi na vodilnih mestih v upravi tujih firm so naši ljudje!«

Kapitan Mario Fafangel in upravitelj stroja Rihard Stergulec sta oba absolventa obeh pomorskih šol v Piranu. Oba navdušena pomorščaka.

V. B. M.

Jugoslovanski turistični spominki

Na pobudo turistične agencije Kompas je bila v Kranjski gori v oktobru prva jugoslovanska razstava in borza turističnih spominkov. Na tej razstavi je bilo videti tudi vrsto ličnih spominkov iz Slovenije, ki so mnogim tujim obiskovalcem naše dežele še vse premalo znani: škofjeloški kruhki, keramični krožniki, majolike idr. Na tej razstavi ni sodelovalo podjetje Dom, ki ima pri nas specializirane prodajalne za spominke.

Mladost — kako daleč je že to!

Ali res? Ali je res naša mladost tako daleč, da nam ob mislih nanjo srce bolj zaigra? In prav v trenutku, ko se zasmejemo, ko nas val misli potegne v preteklost, in ko hip pozneje z mislimi že vrnemo v vsakdanjost. Vsakdanjosti v kateri mladost poosebljajo naši otroci, ki prav v teh trenutkih preživljajo svojo mladost, svoje prve poskuse samostojnih korakov v življenje. V skrbah smo, včasih polni obupa, razočarani nad to našo današnjo mladino.

»Kam to vse pelje? Da, res je, danes pa ne veš več kaj bi rekel. Šele šestnajst let ima, pa že hoče imeti svojo besedo, svoje mnenje. Pa kako zna zagovarjati, celo prepirati se! Ne, tega pa res ne razumem, kajti če se samo spomnim, kako je bilo takrat, ko sem bil jaz v teh letih!«

»Petnajst let ima, pa že hoče neke pravice. Hoče v kino, hoče v disko klub, hoče k prijateljem, hoče potovati. Kar po svoje bi rad živel. Ko mu kaj rečem, mi celo odvrne: Vi, stari, tega tako ali tako ne razumete!«

»Bolj ko ji dopovedujem, da nanjo preži tisoč nevarnosti v tem življenju, bolj sili v življenje. Pa posebno danes, ko je ta mladina takšna, da ji same neumnosti gredo po glavi! Pa ta narkomanija, ki jih je obsedla!« Tako se navadno pogovarjamo odrasli o naših doraščajočih otrocih, prepričani, da jim prav nič dobro ne kaže. Vsak po svoje jih

skušamo zaščititi pred temi življenjskimi nevarnostmi, pred grozotami, ki jih čakajo. V teh svojih skrbih pa včasih spravljamo svoje nadobudne mladoletnike in mladoletnice v velike stiske in dvome.

Toda če bi malo bolj pokukali v njihovo notranjost, doživljanje, bi verjetno spoznali povsem nekaj drugega.

Spoznali bi, kako je ta naš zoreči, bodoči človek že poln problemov s samim seboj. V nenehnem iskanju sebe, svoje osebnosti, svojega odnosa do drugih in sveta na sploh je vznemirjen, negotov. Nenehno primerjanje, ali je njegovo ali njeno ravnanje ustrezno, je kritično do vsega, najbolj pa do nas odraslih. Kolikokrat prav zaradi tega, ker mladega človeka ne razumemo, nehote pahnemo v še večji obup, ki je že tako velik v njem samem. S svojim nezaupanjem, sumnjičenjem in dvomi, da bo pravilno ravnal, stisko mladega človeka še bolj povečamo. Posledice so navadno, da se nam to nezaupanje vrne ali se celo spremeni v upor, odkrito odklanjanje vseh vrednot, ki jih ponujamo mi odrasli mladim.

Včasih gremo predaleč!

»Z mojim sinom ne morem več vzdržati. Vem, da je v tistih letih, ko so vsi muhasti in polni sebe. Toda, tega ne razumem, saj je bil lepo vzgajan, Zdaj pa takšna sprememba! Vse, kar rečem ni prav. Včasih imam vtis, da me sploh ne sliši. Zdaj pa, ko je vse povsod polno vseh vrst narkotikov, se mi zdi, da je tudi moj sin začel uživati kakšna mamila. Tudi shujšal je zadnje čase, nekam bled hodi okrog in kot da je odsoten.«

— Ali ste že kaj drugega posebnega opazili pri sinu?

»Ne, ničesar drugega. Kaj to ni dovolj. O, pač! Tudi knjigo o mamilih je imel; videla sem, da jo je bral. Zato sem tudi prepričana, da je eden od tistih.«

Tako je govorila mati in se ni dala prepričati, da se morda le moti o svojem sinu.

Kje je bila resnica?

Da, res je sin bral knjigo o mamilih. Res je shujšal in hodil bled po svetu. Tudi jesti se mu ni dalo. In veste, kaj je bilo? To, kar se je že zgodilo vsem nam in bo tudi vsem bodočim rodovom. Fant se je zaljubil! Od velike ljubezni je hujšal, spati ni mogel, v šoli je tudi popustil. Rad pa je hodil v mladinski klub, kajti tam je bila tudi njegova ljubljena. Oba sta vneta brala knjigo o mamilih, ker sta hotela vse spoznati, vse vedeti. V svojem klubu so imeli nekaj fantov in deklet, ki so resnično bili na poti, da bi postali narkomani. Večji del mladih, med njimi tudi naša Romeo in Julija, pa sta skušala pomagati tistim, ki so zašli ali pa so šele zahajali na stranske poti.

Lepa zgodba, toda resnična! Razumljivo da je mati bila strašno zadovoljna, ko je zvedela, da je sin pomagal drugim. Toda s svojim prezgodnjim sumnjičenjem, netaktnim obstojem, je pokazala veliko mero nezaupanja do svojega sina.

Kolikokrat se nam odraslim zgodi, da prehitro sklepamo ko dajemo mnenje o mladih! Navadno so to črnoledi sklepi, kot da nam zmanjka moči, da bi resnici pogledali v oči, da bi sami sebi priznali, da le vzgajamo mlade, ki imajo poleg nekaterih slabosti (kdo jih pa nima?) tudi veliko dobrih značilnosti.

Neupravičena sumnjičenja, dvomi in nezaupanje so naša stališča, ki si jih naš odraščajoči otrok najmanj želi. Še manj pa mu pomagajo, da dozori, da se razvije v zdravo osebnost, kakršno si mi odrasli želimo, da bi bil.

Spomini na našo mladost so nekaj lepega, romantičnega. Mogoče je dobro, da jih včasih obnovimo, ker nam bodo pomagala doumeti, da so doživljanja našega mladostnika tako podobna našim, čeprav v drugačnih življenjskih razmerah. Le-ta pa bodo, čez dvajset ali več let spet samo romantični spomini naših otrok.

*Azra Kristančič,
dipl. psihologinja*

Ta naš kruh vsakdanji

Kaj vse je povezano z njim. Toliko spominov ter izpolnjenih in neizpolnjenih želja. Naš vsakdanji kruh bi se lahko imenovala tudi potka, ki pelje skozi vse naše življenje, ki je bila morda dostikrat strma in vijugasta, da smo utrujeni, razočarani in žalostni sopihali po njej. Včasih je bil naš kruh vsakdanji samo trda skorjica, drugič spet široka bela rezina, da se nam je kar samo smejalo ob pogledu nanjo. O koliko bi lahko vsak iz svojih izkušenj povedal o tem.

»Koliko noči smo sanjali o kruhu,« se spominja nekdanji interniranec iz Dachaua, »podnevi pa smo se o njem pogovarjali. Kmet z Dolenjske je pripovedoval o kruhu, kakršnega so enkrat tedensko pekli pri njih doma. Peka domačega kruha je bila nekakšen obred, ki ga je opravljala babica, dokler je zmogla mesiti testo v mentrgi. Zatem je to delo prevzela mati, za njo pride na vrsto njegova žena. Če je bila letina dobra, so kruh mesili iz pšenične moke mlete na črno, večidel pa so ga pekli s soržično, rženo in zmesno moko. Za kvas so uporabili hlebčke testa od prejšnje peke. Velikanski hlebci so

se zatem pekli v kmečki peči. Aj, kako je dišalo po vsej hiši.«

Ob takšnih pogovorih so bila usta sestradanih taboriščnikov polna slin. Nekdo je s kosom kremenčevega kamna na steno barake narisal tisti hlebec. Gledali so tisti hlebec in se drug drugemu žalostno nasmihali. V vsakem pa je glodala misel: Ali bom še kdaj lahko od takšnega hlebca odrezal tolikšen kos, kolikor bom hotel in želel? Le redkim se je ta želja tudi izpolnila.

Izseljenec, ki preživlja svoje jesenske dni v domu ostarelih na Slovenskem, se spominja iz svojih davnih otroških dni: »Pri hiši nas je bilo otrok kot mravljincev. Oče je odšel za delom v Ameriko, pa več let ni bilo od njega glasu. Oh, kako smo bili lačni. Ovsen močnik, čisto voden, dan za dnev, pa malo zelja ali repe in kakšen krompirček, to nam je le trebuhe napihnilo, nasitilo pa ne. Mati je hodila na tabrh in včasih od tam prinesla kaj kruha. To je bil pravi praznik za nas, čeprav je bil ta kruh dostikrat že pokvarjen, ves sluzast v sredi, pa plesniv. Jaz sem bil prebrisan, vedno sem si vzel skorjo, ta je bila najdelj dobra.«

Zdaj imamo kruha zadosti in toliko vrst ga je, da lahko izbiramo še in še. In prav zato se nam ne zdi več tako dober. Postali smo izbirčni. Siti.

Pa bi bilo kar prav, da bi se včasih spomnili na pretekle čase, na takrat, ko smo s spoštovanjem pobrali vsako zavrženo skorjico kruha.

Prav zdaj, ko se leto izteka in boste morda na tujem ali doma ob novoletnih praznikih sedli k praznični mizi, na kateri bo tudi naš praznični kruh — slovenska potica, bi bilo prav, da vsaj čisto malo pomislite tudi nazaj in potem, verjemite mi, bo vsak grizljaj praznične potice ali vsakdanjega kruha za vas slajši in vaš vsakdanjik lepši.

IS.

Vrnitev iz Avstralije

V Avstraliji sem si pridobil starostno pokojnino in bi se rad vrnil v domovino. Skrbim le, ali bom lahko užival avstralsko pokojnino tudi v Jugoslaviji, še posebej pa, ali bova z ženo, ki se bo z mano vrnila v domovino, uživala tudi zdravstveno varstvo. Oba sva že v letih in bova rabila zdravnika, morda tudi bolnico. Prosim za pojasnilo, kako je to urejeno v odnosih med Jugoslavijo in Avstralijo.

Franc Pikl, Adelaide, Avstralija

Cheprav Jugoslavija z Avstralijo še nima popolnega dvostranskega sporazuma o socialni varnosti, je urejeno sedaj vsaj izplačevanje avstralskih pokojnin v Jugoslavijo. To ve-

lja za vse primere, ko se je užívalec avstralske pokojnine izselil iz Avstralije v svojo domovino na dan 8. maja 1973 (ko je Avstralija izdala tak zakon) in pozneje. Kdor se je izselil iz Avstralije pred navedenim datumom, se mora vrniti vsaj za eno leto nazaj v Avstralijo, šele nato dobi dovoljenje za izplačevanje avstralske pokojnine v tujino.

Ko se boste torej dokončno odločili za povratek v domovino, se morate predhodno obrniti na oddelek za socialno varnost v Avstraliji in navesti natančen naslov, kamor se boste vrnili v domovino. Kar pa se tiče zdravstvenega varstva v Jugoslaviji, si boste lahko zagotovili to varstvo zase in za ženo s plačevanjem prispevka jugoslovanskemu zdravstvenemu zavarovanju kot užívalec tuje pokojnine, kar jugoslovanski predpisi omogočajo. S tem bosta oba zdravstveno zavarovana povsem enako, kakor so uživalci jugoslovanskih pokojnin.

dr. L. Svetek

Umrli je Franc Potisk

V Oplotnici na Štajerskem so v petek 10. oktobra domači in prijatelji pospremili v njegov zadnji dom Franca Potiska, ki je od fantovskih let pa vse do prvih povojnih let preživel na tujem. Komaj dober teden pred smrtjo, 27. septembra, je Franc Potisk praznoval svoj petinosemdeseti rojstni dan. Kot sedemnajstleten fant je iz svojega rojstnega kraja, Keblja pri Oplotnici, odšel delat na tuje. Delal je v Leobnu, zatem v Hamburgu, kjer sta se s prijateljem leta 1912 udeležila velikega delavskega štrajka. Takoj po prvi svetovni vojni je odšel v Holandijo. Ker je bil željan znanja, je v prostem času obiskoval večerno šolo. Med drugim se je učil tudi mednarodnega jezika esperanta. Vneto si je dopisoval z esperantisti iz raznih dežel. V drugi svetovni vojni se je vključil v društvo Svobodna Jugoslavija — odsek, ki je deloval v Herlen-Herlerheide, kjer je delal v odboru. To društvo je tudi zastopal 23. junija 1946 v Eygelshovnu v Holandiji na zborovanju vseh društev Svobodna Jugoslavija. Leto pred tem, 1. decembra 1945, pa je bil med petorico delegatov, ki so se udeležili prvega izseljenskega kongresa v Bruslju v Belgiji.

V Jugoslavijo se je Franc Potisk vrnil v prvih povojnih letih in od leta 1949 živel v svoji domači Oplotnici, kjer bo poslej tudi njegov zadnji dom. Ohranili ga bomo v prijaznem spominu! Njegovim domačim doma in v Holandiji iskreno sožalji!

I. S.

Kajetan Kovič USPAVANKA

Gremo v deželo velikega spanja,
tam je mir za vse ljudi,
tam ležijo objeti v sanjah
male muce in veliki psi.

Tam so stražarji urni kazalci
in stražijo vrata do belega dne
in hudi mož iz starih pravljič
v deželo velikega spanja ne sme.

V urah tiktakajo kladiva zlata,
bijejo zlate ure noči.
Gremo v deželo velikega spanja,
tiho za sabo zaprimo oči.

Lojze Kovačič DVA ČRNA GOSPODKA

Tejko se vsako jutro zelo zgodaj zbudi in zmeraj zagleda pred seboj dva črna možička, dva gospodka, ki stojita na vrhu okna, prav tam, kjer je že strop.

Obrneta se, odkorakata drug proti drugemu, priklonita se, snameta klobuk in se pozdravita:

— Dobro jutro, gospod!

— O, dobro jutro, prijatelj!

Nato pogledata dol skozi okno, dol na tiho ulico, ki je najbrž takole zjutraj zelo čudna s svojimi praznimi pločniki, zaprtimi trgovinami in električnimi žicami, ki se ne tresejo.

— Lepo vreme danes, kaj? pravi eden gospodkov.

Drugi pogleda čez trolejbusne žice v nebo, odkoder prihaja jutranja svetloba.

— Sonček, zlati sonček bo kmalu posijal tjele na trg s stojnicami, odgovori in si pogladi roke, kot bi pomencal trakove sončnih žarkov.

Tejko se zasmеji, pokrit z odejo do nosu in z blazino do oči.

— In kakšen fant od fare je Tejko! reče prvi gospodek resno.

— Priden, priden, priden, pravi drugi.

Zasukata se in pogledata dol, kjer leži Tejko v postelji zraven peči. Tejku se od užitka razlije rdečica po vsem obrazu do ušes. Joj, kako sta smešna in stroga, ko ga takole gledata, z rokami uprtimi v pas, in molita v sobo svoja napeta, zala, gosposka trebuščka. A Tejko ve, da se ne sme oglasiti.

— Samo, hm, ali bo kaj iz tega fantka, ko zrase? vpraša prvi nezaupno in nagubanči čelo.

— O, bo! Boste videli! Velik in pameten mož bo postal, ki bo bral učene knjige in bo stanoval v beli hiši z vrtom, polnim dreves, gromozanskih, kakor sloni, mu odgovori drugi. — Nenavadno bister fant, prijatelj!

— Hehehe, se zasmеji prvi in zmaje z glavo, — ne vem, ne vem, kako bo. Ljudje, mama — no, saj slišite, kaj govori vsak večer o njem, ko ga deva tule v posteljo in pospravlja po njegovi zmešani glavi, preden zaspi.

— No, no, pač govori, pravi drugi dobrodušno. — A s tem ne misli prav nič hudega, gospod. Govori pač. Beseda ni konj!

Mama tedaj odpre vrata, pogleda v sobo in zakliče:

— Tejko! Čez deset minut se obleci, da boš šel po mleko in kruh v mlekarno!

Nato zapre spet vrata za seboj.

Črnih možičkov na oknu to prav nič ne moti.

— Ja, saj govorim samo, kar slišim, se prvi na vso moč izvija iz zadrege.

— Bodite prepričani, prijatelj, da je fant popolnoma v redu, pribija drugi.

— Hm, no ja, zamrmra prvi pod klobukom.

Kamion zaropota na ulici in veter zaveje. Bela okenska tančica vzplapola, se dvigne pod strop kakor balon in odkrije oba gospodka na oknu. Zdaj nista več črna, ampak rjava in kot da tudi rok nimata več.

Ali bosta začela spet od kraja, se sprašuje Tejko. Oh, dajta!

Res, oba se zasukata zgoraj na oknu, odkorakata drug proti drugemu in se priklonita nizko, nizko, ampak svojih klobukov ne dasta več z glav, kot da sta čisto zares ostala brez rok.

— Dober dan, pozdravi prvi prijateljsko.

— O, dober dan, odgovori drugi presenečeno. Skozi okno na ulico ne pogledata več.

— Imenitno vreme danes, pravi prvi.

— Sonček, zlati sonček bo kmalu posijal na streho tamle, pravi drugi.

Res je. Sonce posije, kot da bi se vžgala močna luč, in oba umolkmeta, postaneta či-

sto črna in nenadoma nimata več ne klobuka ne trebuha, ne glave.

Dajta! ju priganja Tejko v mislih.

A možička si nič več ne rečeta, temveč postajata v soncu zmeraj bolj rjava, potem rdeča, drobna in tanka, kot da kopnita.

Tejko sede. Možička je komaj še videti v sončni svetlobi. Tejko vstane na postelji in ju gleda. Ne spregovorita, stojita pri miru, kot da ga ne vidita več, kot da sta že zdavnaj odšla pod vroče sonce Afrike.

— Hej, vidva, reče Tejko, a bolj svojim ustnicam, ker se na glas ne upa spregovoriti.

Tejko skoči iz postelje, porine mizo pred okno, položi nanjo tri debele zemljepisne knjige in spleza po stolu nanje. Od blizu si ogleda oba.

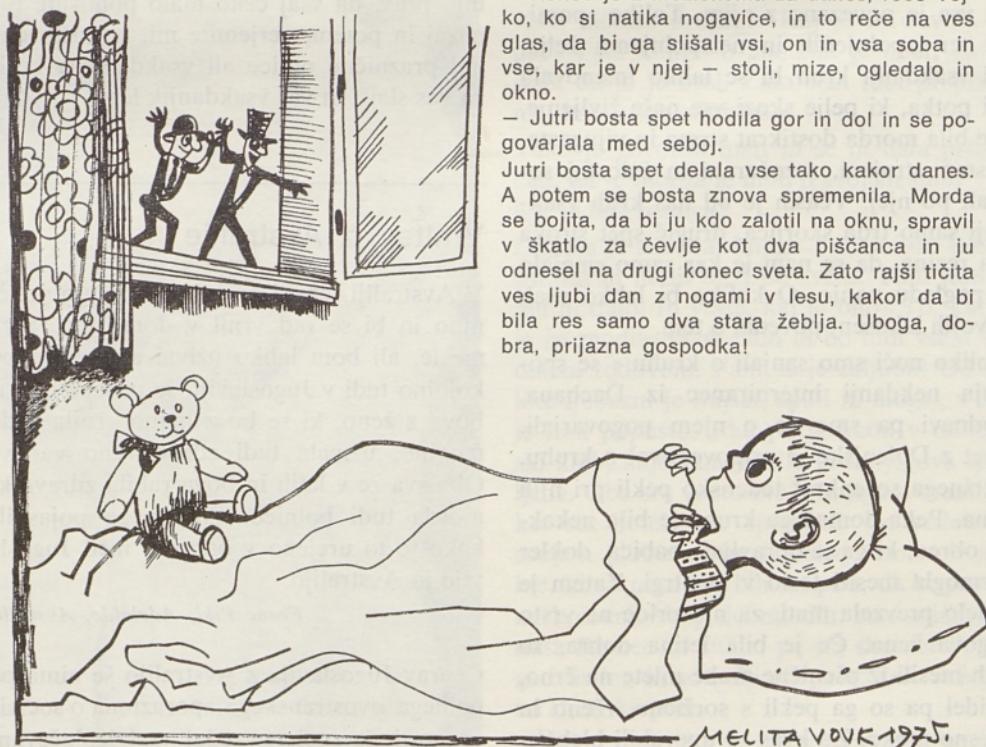
Dva žeblja sta, čisto zarjavela, zabita gori v okno, tik pod stropom. A še prej sta bila možička!

Tejko skoraj zajoka od razočaranja in zleze spet nazaj v posteljo. A tudi od tam sta žeblja. Tejko pripira oči. Ostajata žeblja. Dajta, ukaže v mislih. Toda nič več se ne spremeni v možička — taka sta, kot da bi bila od nekdaj le dva železna žeblja. Čisto svetlo je že, nebo je modro in sonce sije po vsej sobi, kakor da bi jo zlatilo.

— Konec je z možičkoma za danes, reče Tejko, ko si natika nogavice, in to reče na ves glas, da bi ga slišali vsi, on in vsa soba in vse, kar je v njej — stoli, mize, ogledalo in okno.

— Jutri bosta spet hodila gor in dol in se pogovarjala med seboj.

Jutri bosta spet delala vse tako kakor danes. A potem se bosta znova spremenila. Morda se bojita, da bi ju kdo zalotil na oknu, spravil v škatlo za čevlje kot dva piščanca in ju odnesel na drugi konec sveta. Zato rajši tičita ves ljubi dan z nogami v lesu, kakor da bi bila res samo dva stara žeblja. Uboga, dobra, prijazna gosposka!

MELITA VOVK 1975

Danilo Gorinšek DEDEK MRAZ

Ko na nebu vžgo se lučke,
dedek Mraz natakne smučke,
brž prismoča se do nas —
to je naš najlepši čas!

Vse otroke obdaruje,
starše vse razveseljuje,
to žarijo nam oči
kakor zvezd srebrni sij!

Dedek Mraz nato hiti še
med otroke v druge hiše.
Le oglasi se povsod,
dedek Mraz, in srečno pot!

Jana Milčinski KDO JE NAJBOLJ PRIDEN

Pri sosedovih imajo tri otroke: Matejko, Gregorja in Katarinco. Nekega dne jih vprašam: »Kateri od vas je najbolj priden, da mu dam čokolado?«

Pa zakličejo vsi v eno glas: »Jaaaz!«

»Kako?« se začudim. »Vsi trije ne morete biti najbolj pridni!«

»Pa smo,« pove Matejka. »Jaz sem najbolj pridna največja deklica.«

Gregor pravi: »Jaz sem najbolj priden fantek.«

Katarinca pa: »In jaz sem najbolj pridna najmanjša deklica.«

Kaj sem hotela? Razdelila sem čokolado na tri enake dele in jo dala vsem trem najbolj pridnim sosedovim otrokom.

Otroške igre — narisal Marko Curavič iz Degerlocha

Najdražji mi bo vedno slovenski jezik

Čeprav sem se rodil v Nemčiji in živim tukaj že enajst let, sem dobro ohranil svoj materinski jezik. Zato se moram zahvaliti naši slovenski učiteljici in staršem, ki vedno doma slovensko govorijo. Pred petimi leti je bil moj prvi slovenski šolski dan. Od tega dneva redno obiskujem slovensko šolo, čeprav je pouk le enkrat v tednu. Ponosen sem, da znam dva jezika, nemškega in slovenskega. Najdražji mi bo vedno slovenski jezik, ker je to jezik mojih staršev in moje domovine Slovenije.

Janez Kovač,
6. razred slov. šole
Stuttgart-Degerloch

Ponosen sem, da obvladam slovenski jezik

Ko sem bil tri leta star, sem prišel v ZRN v Stuttgart. Kmalu sem začel hoditi v otroški vrtec. Tam sem dobil prijatelje. V drugem razredu sem spoznal zelo prijaznega fanta, s katerim se zdaj večkrat na teden dobiva. Zdaj sem v sedmem razredu in se zelo dobro počutim. Če ne bi moji starši z menoj slovensko govorili in če ne bi hodil v slovensko dopolnilno šolo, bi že pozabil materin jezik. Zato se moram slovensko učiti. Tako mislijo tudi moji starši in tudi učitelji v nemški šoli. Ponosen sem, da obvladam naš drag slovenski jezik.

Erik Modic,
7. razr. slov. šole
Stuttgart-Dagerloch

Slovenski učenci v nemški šoli

Stanujem v Rohrdorfu. To je majhna vasica. V drugo vas hodim pa v šolo. Enkrat na teden imam pa slovenski pouk v Nagoldu. Poučuje nas Dragica Nunčič. Imamo jo zelo radi. Saj nas uči zato, da bi kaj znali, ko pridemo spet v domovino. Ampak tudi na nemško šolo ne smemo pozabiti. Jaz obiskujem 6. razred v Ebhauznu. Vsako jutro se peljem tja z avtobusom. Naša tovarišica se imenuje Gerike. Je majhna, mlada in do brega srca. Če mi kdo pravi »ausländer«, je takoj zraven in tistega okrega. Naš razred je zelo velik, večji kakor v slovenski šoli. Skupaj nas je 35 učencev. V slovenskem razredu pa je 25 učencev. Vsi Slovenci se imamo radi. Veselimo se četrtna, ko se zberemo, se učimo in pojemo v našem domačem jeziku.

Mirko Kastelic,
učenec slov. šole
Rohrdorf pri Nagoldu

Moja domovina je lepa

Moja domovina je lepa kakor košarica polna lepih rož. Zelo rada prihajam v Jugoslavijo k stari mami. Tudi na morju je lepo. Ob

vsakih poletnih počitnicah gremo domov. Tudi v Postojnski jami smo že bili. Tam je polno lepih ledenih dvoran. Ena od njih se imenuje špagetna dvorana, ker so stalagmiti in stalaktiti tako zrasli in so tako tanki in dolgi kakor italijanski špageti. O naši domovini Jugoslaviji bi lahko še veliko lepega napisala, pa ne znam z besedo opisati lepote, ki jih vidijo moje oči.

Anica Baškovec,
4. razr. slov. šole
Reutlingen

Bil bi srečen, če bi se za vedno vrnil

Vsako leto se peljemo na obisk v Jugoslavijo. Slovenija ima veliko gozdov in gora. Jaz zelo rad hodim v hribe. Mamica in oči sta mi obljubila, da bomo šli prihodnje leto na Triglav, ki je največja gora v Sloveniji. Malo se bojim, a upam, da mi bo uspelo splezati na to visoko goro. V Jugoslaviji imamo tudi Jadransko morje. Ob morju je zelo lepo, ker se lahko vsak dan kopam. Zelo bi bil srečen, če bi se za vedno vrnil domov.

Dejan Bonač,
učenec slov. šole
Reutlingen

Ko bo hiša zgrajena, se vrnemo

S starši in sestro že sedem let živimo v tujini. Vsi si iz srca želimo za vedno nazaj v našo prekrasno domovino. Tam so ljudje dobri in prijazni. Vsak bi dal srce za drugega. Slovenija ima tudi veliko naravnih lepot: Plitvička jezera, Bohinj, Postojnsko jamo, morje in še toliko, toliko drugih. Doma gradimo hišo. Upamo, da bo kmalu gotova, saj takrat bomo dali Nemčiji za vedno slovo. Doma bom občudovala lepote zelene Slovenije in jo cenila. Ko bom velika in imela družino, bom učila svoje otroke ljubiti svoj narod, ceniti naravne lepote in večno pripadati svoji domovini.

Blanka Cilenšek,
7. razred slov. šole
Nagold

Premišljujem o svoji domovini

Živim v tujini in velikokrat premišljujem o svoji domovini. Velikokrat sem žalostna, saj sem prikrajšana za vse lepote domovine, njene gore, gozdove, jezera, lepi Jadran in bistre reke. Na počitnicah v Sloveniji občudujem vesela razigrana dekleta, s katerimi bi skupaj sedela v šoli, če bi bila doma. Jugoslaviji želim večno svobodo in srečo vsem tistim, ki živijo v njej. Ko se bomo vrnil, bom za vselej ostala v svojem dragem rojstnem kraju.

Sabina Cilenšek,
7. razred slov. šole
Nagold

Govorjenje

Dragi prijatelji, v današnjem pismu se bomo malo več pogovorili o drugem kanalu medsebojnega sporazumevanja, namreč o govorjenju. Nobeno bitje na zemlji nima razvite govornice tako kakor ljudje. Zanimivo je, da človek skozi vso novejšo zgodovino ni bistveno razvil svojega registra glasov. Ti glasovi se z majhnimi spremembami obnavljajo skozi vso človeško zgodovino, do koder ji moremo slediti, ponavljajo pa se, spet z majhnimi izjemami, po vsem svetu, pri vseh jezikih.

Na prvi pogled to ni nič tako čudnega, ker nam je v zavesti, da tudi — recimo — petelin in kukavica skozi vse čase in po vsem svetu enako pojeta. Vendar je treba pomisliti na bistveno in zelo zažno razliko: petelin in kukavica svoje petje podedujeta, vsak človek pa se svojega jezika povsem na novo sam nauči, in sicer ne glede na rod, nauči tistega jezika, ki mu je ob doraščanju najbliže. Lahko se nauči enakovredno celo dveh povsem različnih jezikov, če sta na primer oče in mati različnih narodnosti, recimo Grk in Angležinja, in govorita z otrokom vsak v svojem jeziku.

Ne glede na tako prožnost v jezikovnem izražanju in govornem prilagajanju pa se človek načeloma skozi vso zgodovino in po vsem svetu govorno giblje po približno istih glasovih, samo da imajo nekateri jeziki in narodi težnjo ali nagnjenost k bolj goltnemu, drugi k bolj nosnemu oblikovanju glasov, nekateri k bolj pojočemu, melodioznemu, drugi k bolj sunkovitemu, odsekaneemu, drdravemu govorjenju. Nekateri govorijo mlaskajoče, smokajoče, drugi gruleče, šešljajoče.

Nekateri jeziki imajo tako imenovan *dinamičen* poudarek, pri katerem je za večino večzložnih besed značilno, da ima eden od zlogov poudarek, se pravi, da je tisti samoglasnik izgovorjen močneje ali tudi daljše kakor drugi samoglasniki v besedi. Vzemimo besedo *govori*. Tako zapisano besedo lahko izgovorimo s tremi različnimi poudarki: Dolgi *góvori* mu niso všeč. (Tu je poudarek na prvem zlogu.) Ne *govôri* preveč! (Tu je poudarek na drugem zlogu.) Francelj atko rad *govóri*. (Tu je poudarek na tretjem zlogu.) Vidimo, da je v slovenščini dinamični poudarek, se pravi poudarek, pri katerem je večinoma po en zlog močneje izgovorjen in s tem poudarjen, lahko uporabljen tudi ločevalno, da namreč s tem beseda dobi različčen pomen. Vendar včasih to ne drži. Rečem na primer lahko *moledújem*, ali pa *moledújem*, *morjé* in *mórije*, pa se s tem pomen besede ne spremeni, le včasih slogovno, časovno ali krajevno obarva.

Spet drugi jeziki imajo tako imenovano *tonemsko* poudarjanje. Pri tem je porazdelitev poudarka po moči enakomerna, vsak samoglasnik posebej pa ima melodijsko, muzikalno, tonemsko izoblikovanost. Najlaže si to zamislimo kar pri slovenščini. Zapišimo besedo *zob* in jo izgovorimo v dveh stavkih: *Zob* me boli. *Zob* nimam več. Prisluhnimo obema »o« v besedi *zob*! Če smo doma na izrazito narečno barvanih področjih, bomo zelo jasno ločili padajoče izgovorjeni »o« v besedi *zob* v stavku: *Zob* me boli, in rastoče izgovorjeni »o« v stavku: *Zob* nimam več. Tudi tonemski, muzikalni, melodični, intonacijski poudarek nam torej lahko pomaga vsebinsko razčlenjevati sicer enako zapisano besedilo. Podobno tonemsko barvano govorico poznajo še številni narodi in jeziki, na primer srbohrvaščina, švedščina, angleščina. V slovenščini sta dolenjščina in notranjščina še posebej melodično bogati.

Vemo, da je na svetu nad tri tisoč jezikov, vemo, da ima vsak od teh jezikov zelo razgibano besedje in sorazmerno velik besedni zaklad, saj se vsak jezik bolj ali manj neovirano izraža o vseh snoveh, ki ga zanimajo. Nekateri zelo razgibani jeziki, na primer angleščina, imajo nekaj sto tisoč besed. Slovenski pravopis 1962 ima zajetih nekaj nad sto tisoč besed. Pri tem je treba poudariti, da strokovni izrazi niso posebno močno zajeti, dasi vemo, da ima vsak jezik lahko samo za strokovne izraze stotisoče besed. Pri slovenščini je potem treba upoštevati še sklanjatvene in spregatvene oblike, tako da je v človeški zavesti mimogrede milijon različnih pomenskih bolj ali manj nezamenljivih besed. Pri tem mislim na samostalniške, pridevniške, zaimkovne, sklanjatvene oblike v ednini, dvojini in množini in v posameznih sklonih, pri glagolu pa na ednino, dvojino, množino, na razne čase in osebe, na primer *zob*, *zoba*, *zobu*, *zobova*, *zobovi*, *zobovoma*, *zobovom*. Podobno: *hoditi*, *hodim*, *hodiš*, *hodi*, *hodiva*, *hodita*, *hodimo*, *hodite*, *hodijo*, *hodil*, *hodila*, *hodeč*...

Vsa ta skoraj neskončna raznovrstnost in razgibanost človeške govorice je za vse jezike na svetu, kakor sem že rekel, dosežena s spretno in za posamezne jezike bolj ali manj ustaljeno menjavo istih glasov. Zanimivo je, da se iste kombinacije istih glasov v posameznih jezikih razmeroma redko ponavljajo, tako da je po navadi, recimo, za ev-To bi bilo nekaj splošnih misli o človeški govorici in s tem se za letos poslavljam od vas, se vam zahvaljujem za prebiranje pisem o jezikovnih vprašanjih in se priporočam tudi za kakšno vaše pismo s predlogi, o čem naj se še pogovorimo v prihodnjem letniku. In preostane mi samo še prijetna dolžnost, da vsem od kraja zaželim veliko zdravja, sreče in uspehov v novem letu 1976.

Vaš

Janko Moder

Med novimi knjigami

Turistična vodnika po Dolenjski in Prekmurju

Dolenjska doslej še ni imela turističnega vodnika, ki bi domačega in tujega turista vodil po vseh njenih znamenitostih, zato so posebno naši turistični delavci težko pričakovali izid vodnika po Dolenjski, ki je pred nekaj meseci izšel v zbirki »Male turistične monografije«. Vodnik je izdala Dolenjska turistična zveza v sodelovanju z zagrebškim »Turistkomercem«.

Dovolj obsežna besedila o dolenjski pokrajini, o Dolenjski v preteklosti, o kulturnem prispevku Dolenjske, o umetnosti v teh krajih, o gospodarskih in turističnih objektih ter o pomembnejših turističnih krajih na Dolenjskem so prispevali dr. Emilijan Cevc, prof. Jože Dular, Bogo Komelj in Miloš Jakopec. Izvrsten izbor barvnih fotografij pa so prispevali Niko Paulič, Tone Knez in Slavko Dokl. Knjižica žepnega formata, ki je razen v slovenščini natisnjena tudi v angleščini in nemščini, je prav gotovo dobrodošla vsem obiskovalcem teh lepih, idiličnih krajev ob Krki, pa tudi ob Temenici, Mirni ali v Beli krajini — Dolenjske v širšem pogledu. Knjižico bo z veseljem prijel v roke in jo prebiral tudi vsak Dolenjec, ki živi po svetu, saj mu bo obudila lepe spomine na domače kraje, prav gotovo pa mu bo povedala tudi marsikaj novega o njegovi ožji domovini.

Mali turistični monografiji o Pomurju je uvodne besede napisal eden izmed največjih sinov te slovenske dežele, pisatelj Miško Kranjec, ki je med drugim svetoval obiskovalcu Pomurja: »Ti pa, potnik, ki prideš v to našo pokrajino toplic in slatin, štajerskih vin in poleti nekoliko zadušnega ravninskega zraka, si vzemi nekaj časa, da se ozreš tudi po tisti lepoti, ki je potrebna za dušno pašo, ki se je ohranila v starodavnosti fresk in življenja, in da se predaš nekoliko otožnemu razpoloženju...«

Vse preostalo gradivo v knjigi, kjer so z geografskega, zgodovinskega, kulturnega in drugih stališč opisana vsa posamezna območja Pomurja, pa je napisal Bela Sever, ki velja za enega izmed največjih turističnih strokovnjakov v tem delu Slovenije. Ob koncu knjižice so naštet tudi vsi pomurski turistični kraji s podrobnimi informacijami o vsem, kar si je v kraju vredno ogledati, ter o vsem, kar je v pomoč domačemu in tujemu gostu. Posebno vrednost daje temu vodniku 56 barvnih fotografij, ki nam resnično pokažejo pravo sliko teh zanimivih krajev. Knjižici je priložen tudi večbarvni zemljevid Pomurja. Ta vodnik je v sodelovanju s Turistkomercem izdala Pomurska turistična zveza. Tudi za turistični vodnik »Pomurje« velja, kar smo zapisali za vodnik po Dolenjski: priporočamo ga vsem rojakom, ki so doma iz teh krajev, in vsem drugim, ki imajo na svojih knjižnih policah radi karkoli slovenskega. Obe knjižici predstavljata branje, ki ga lahko kadarkoli primeš v roke. Knjižici lahko naročite tudi pri našem uredništvu po ceni 35.— din.

Bratje Ipavci na plošči

Pred kratkim je pri Mladinski knjigi v Ljubljani izšla gramofonska plošča s posnetki skladb bratov Benjamina, Gustava in Josipa Ipavca iz Šentjurja pri Celju. Skladbe, posnete na plošči, izvajajo: komorni moški zbor iz Celja, zbor Slava Klavora iz Maribora, zbor skladateljev Ipavcev iz Šentjurja pri Celju in komorni zbor RTV Ljubljana, ki je izvedel polovico programa. Plošča s posnetki Ipavčevih pesmi bo zlasti zanimiva za številne izseljenske pevske ziore, saj so vse skladle kakor tudi posnetki izredno kvalitetni, pa tudi zaradi domoljubne vsebine posameznih pesmi. Ploščo lahko naročite tudi prek našega uredništva.

Ansambel Franca Miheliča

Ves svet pozna znamenitega Ribničana z njegovo »suho robo« in košem dobre volje, s katero potuje po svetu iz kraja v kraj in razveseljuje staro mlado. Vendar pa se časi spreminjajo: Ribničan nima več rešet, lese-nih žlic in vilic, ostala pa mu je dobra volja in kup pesmi, ki ne smejo zaiti v pozabo. Za te pesmi je poskrbel ansambel Franca Miheliča, ki se je že približal vrhu slovenske narodno-zabavne glasbe. Po mnenju Kajetana Zupana, ki se s to zvrstjo glasbe poklicno ukvarja na ljubljanskem radiju, je ta vrh že dosegel ali pa ga bo v najkrajšem času, če bo le nadaljeval s takim zagonom in s tako izrazno močjo, kot je začel.

V razgovoru s Francem Miheličem, ki je bil pobudnik in ustanovitelj tega ansambla, sem izvedel, da igra harmoniko že od otroških let, tako da zna zaigrati na klavirsko harmoniko in na »frejtonarico«. Poleg harmonike pa zna Franc Mihelič igrati tudi na kitaro in bas, vendar pa to igranje ni kvalitetno.

Na pobudo vodstva šole je v šolskih letih sestavil majhno skupinico, ki je igrala na šolskih proslavah in kasneje veselica, plesih in drugih prireditvah v ribniškem koncu. Tudi kasneje, ko je v študijskih letih prebival v Ljubljani, se ni odrekal glasbi. Pred nekaj leti pa se je v Sodražici na Dolenjskem začel vidneje uveljavljati mlad in širši slovenski javnosti nepoznan ansambel Franca Miheliča, o katerem danes teče beseda.

Ansambel Franca Miheliča sestavlja trio z dvema pevcema. V skupini igra harmoniko sam vodja, kitaro Ludvik Trškar, bas Pavle Oman, pojeta pa Bernarda Mihelič in Franc Lovšin. Zanimivo je, da ansambel sestavlja skoraj polovica sorodnikov, tako sta si recimo pevca brat in sestra, pevka in vodja skupine Franc Mihelič pa zakonska tovariša.

Skupina je prvič nastopila na tekmovanju ansamblov na Barju, kjer je med številnimi konkurenti zasedla prvo mesto. Na tem tek-

movanju je bil prisoten tudi Tomaž Tozon, ki jih je povabil na Koncert iz naših krajev, kasneje pa so sledile ponudbe za snemanja na radiju, televiziji in za gramofonske plošče. Lahko bi rekli, da so se uspehi vrstili drug za drugim, saj so jih ljudje sprejeli za svoje. Kljub uspehom pa je ansambel ostal zvest Tomažu Tozonu in Koncertu iz naših krajev, ki se jih često udeležuje. Ansambel Franca Miheliča še vedno nastopa na raznih prireditvah, pripravljajo pa se tudi na samostojne koncerte.

Skladbe največ komponira vodja sam, najprej si zaigra melodijo na harmoniko, nato pa jo preljuje v note in na podlagi not Ivan Malavašič ali Ivan Sivec napiše besedilo. Zgodi pa se, da je najprej napisano besedilo in šele nato glasbena spremljava. Skladbe največ in v večini primerov opisujejo Ribničana, njegove šege in navade ter seveda ribniško pokrajino in okolico. Besedila so pisana v tistem značilnem pojočem ribniškem narečju, ki gre tako lepo v ušesa in zatorej ni čudno, da ima Franc Mihelič toliko uspeha pri poslušalcih, saj zna združiti star že skoraj pozabljen napev z moderno tematiko. Omenil bi le nekaj izredno uspešnih skladb, ki jih često slišimo na radijskih valovih. To je npr.: Voščilo, Dekle iz Ribnice, Spomin na domovino, Mornar, Se Ribničan spremenil ni, V prelepem majskega dnevu. Nekaj teh skladb je posnetih tudi na veliki li pri RTV Ljubljana. Vsak čas pa bo izšla njihova druga velika plošča.

Rešitev slikovne križanke v šte. 11

VODORAVNO: predpasnik, lokomotiva, prelom, ranar, radon, atlant, V. V., orkan, CE, antimon, okač, Karl, MA, srna, Italka, otok, nemirnež, P. A., J. L., Na, sirar, ajdovstvo, vile, Ljubo, A. S., sij, šiv, trapica, okno, Al, Jajce, Eiger, nona, A. D., sol, knap, vrtnarica, KO, narod, kantor, omot, čeljust, jata, Orient.

lščem knjigo

o Stalinu, ki jo je menda napisal neki holandski teolog. Tiskana je bila baje med leti 1925 in 1935. Dobro plačam. Sporočite mi na naslov: Joseph Ovník, 115 N. Washington, Pottstown, Pa., 19464 U. S. A.

Mali oglasi

TRIINPOLSOBNO STANOVANJE v dvo-stanovanjski hiši v prvem nadstropju, delno opremljeno, lastno centralno ogrevanje, garaža, malo vrta, vseljivo, prodam v Ljubljani. Naslov: Ivo Rahne, Društvena ulica 24, 61000 Ljubljana, Jugoslavija.

PARCELO, 688 m², na lepi legi v Dogošah pri Maribor-Tezno, s kletjo in kompletno dokumentacijo, ugodno prodam. Za gradnjo je predvidena enodružinska nizkopritlična hiša (bungalov — stanovanjska površina 140 m²). Interesenti pišite, prosim, na naslov: Udovič Franc, 8070 Ingolstadt, Postfach 2901, B. R. D.

PRODAM gostišče v idiličnem kraju pri Lipi v Spodnji Muti ob Dravi. Gostišče ima skupaj s stanovanjem deset sob, velik vrt in velik sadovnjak. Leži v bližini glavne ceste Dravograd—Maribor. Prodajna cena je 70.000 nemških mark ali ista vsota v kateri drugi svetovni valuti. Obrnite se na naslov:

Justina MOSER, 8000 München 40, Schopenhauerstr. 105, DEUTSCHLAND, Telefon: 35 66 38

DAM V NAJEM (morda prodam) lep prostoren lokal za razne dejavnosti, finomehaniko, fotomanufakuro, krojaštvo, šiviljstvo, krojenje in podobno; primerno za zdomca, ki bi vložil kapital v zelo razvitem industrijskem kraju, z izletniškimi točkami in zimskim športom.

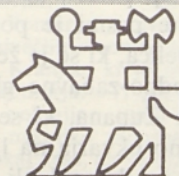
Podrobnejše informacije pri naslovniku:

M. G. v MEŽICI, Celovška 3, SLOVENIJA — JUGOSLAVIJA

založba mladinska knjiga

ZLATA SLIKANICA

RAZVESELITE SVOJE NAJMLAJŠE, OBOGATITE JIH Z DOMIŠLJIJSKIM SVETOM SLIKANIC, KI IMAJO TRAJNO VREDNOST. PODARITE JIM PAKET VESELJA ZA NAJLEPŠE OTROŠKE DNI – ZBIRKO

ZLATA SLIKANICA

ZLATA SLIKANICA – 15 slikanic, ki so jih za najboljše proglasili otroci. Njihovega izbora smo lahko veseli, saj boljšega ne bi mogli pripraviti niti najstrožji kritiki.

ZLATA SLIKANICA – 15 del v 15 zvezkih priznanih pisateljev z ilustracijami odličnih slovenskih slikark:

JANKO IN METKA, brata Grimm, il. Roža Piščanec
 KDO JE NAPRAVIL VIDKU SRAJČICO, Fran Levstik, il. Roža Piščanec
 KEKČEVE ZGODBE, Josip Vandot – Franc Bevk, il. Marička Koren
 KROJAČEK HLAČEK, Leopold Suhodolčan, il. Marlenka Stupica
 MIŠKOLIN, Josip Ribičič, il. Jelka Reichman
 MOJ DEŽNIK JE LAHKO BALON, Ela Peroci, il. Marlenka Stupica
 MUCA COPATARICA, Ela Peroci, il. Ančka Gošnik-Godec
 PEKARNA MIŠMAŠ, Svetlana Makrovič, il. Marija Lucija Stupica
 PEPELKA, brata Grimm, il. Marlenka Stupica
 SNEGULJČICA, brata Grimm, il. Marlenka Stupica
 POREDNI ZAJČEK, Branka Jurca, il. Lidija Osterc
 RDEČA KAPICA, brata Grimm, il. Marlenka Stupica
 ZLATA PTICA, ljudska pravljica, il. Ančka Gošnik-Godec
 TRNULJČICA, brata Grimm, il. Marlenka Stupica
 KRALJIČNA NA ZRNU GRAHA, H. Ch. Andersen, il. Marija Lucija Stupica

ZLATA SLIKANICA – 15 trdo vezanih knjižic velikega formata
 364 strani

kolikor strani toliko umetniških slik!

ZLATO SLIKANICO boste prejeli v barvno poslikanem prenosnem kovčku, ki bo poleg slikanic tudi prijeten okras knjižne police vašega mladega bralca

Ko se boste v jesenskih dneh odločali, s čim bi razveselili svoje najmlajše, vas bo zbirka ZLATA SLIKANICA zagotovo rešila iz zadrege. Vašemu malčku boste prinesli domov svet pravljic, od katerih se zlepa ne boste ločili.

Komplet 15 slikanic stane 450 din.

Založba Mladinska knjiga
 izvozni oddelek
 61000 Ljubljana, Titova 3

Revija za vse, ki imajo radi Slovenijo

Rodna gruda

mesečna ilustrirana revija
za Slovence po svetu

Tisoči Slovencev, ki živijo raztreseni
na vseh kontinentih,
jo radi prebirajo.
Naročite jo tudi vi, priporočite revijo
vašim prijateljem, znancem, sorodnikom,
vsem drugim rojakom.

Slovenski koledar 1976

To je vaš koledar! Knjiga, ki jo boste
z veseljem jemali v roke vse leto.
Poleg tega smo vam pripravili tudi lep
stenski koledar s slikami, ki jih boste
lahko ponosno pokazali vsakemu tujcu
z besedami: »To je Slovenija!«

Na naš naslov: Slovenska izseljenska matica,
61001 Ljubljana, p. p. 169, Cankarjeva 1/II, Slo-
venija, Jugoslavija pošljite izpolnjeno naročilni-
co in takoj vam bomo ustregli.

NAROČILNICA

Takoj mi pošljite
mesečno revijo Rodna gruda
Slovenski koledar za leto 1976

Točen naslov:

Podpis:

NAROČAJTE PRI SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI

LONG PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

MNOGO SREČNIH LET
Ansambel Mihe Dovžana

DESET VESELIH LET –
VESELO V DRUGO DESETLETJE
Ansambel Lojzeta Slaka

SLOVENIJA, OD KOD LEPOTE
TVOJE
Ansambel bratov Avsenik

ČOLNIČ SREČE
Ansambel Borisa Kovačiča

KAJ TI JE DEKLICA
Koroški akademski oktet

POHORJE
Ansambel Viliija Petriča

SLAVNI RIBIČ
Alpski kvintet

POZDRAV DOMAČEMU KRAJU
Ansambel Richie Vadnal
iz Clevelanda

HEJ TOVARIŠI
Moški komorni zbor
RTV Ljubljana

TEŽAK JE BIL ČAS
partizanski samospev

SLOVENSKA POPEVKA 75
VESELA JESEN 75
PTUJ 75

SLOVEN'C SLOVENCA VABI
Moški komorni zbor, Celje

ŽE ČRIČEK PREPEVA
moški pevski zbor
Slava Klavara, Maribor

SINGLE PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

POLKA NA VOGLU-
STOL JE NAJVIŠJI VRH,
JAZ SEM PA EN FRANC KOŠIR
Ansambel bratov Avsenik

OČKA
Ansambel Toneta Kmetca

MOJ AVTO
Ansambel Lojzeta Slaka

PIJMO GA
Ansambel Lojzeta Slaka

KAKO SVA SI RAZLIČNA
Alfi Nipič-Marjetka Falk

VAGABUND – Majda Sepe

SIROTA – Majda Sepe

RIBNIČAN – Braco Koren

MAGNETOFONSKE KASETE

DESET VESELIH LET, VESELO
V DRUGO DESETLETJE
Ansambel Lojze Slak

MNOGO SREČNIH LET
Ansambel Dovžan

VETER VE ZA POTI
Ansambel Dovžan

SE RIBNIČAN SPREMENIL NI
Ansambel Franca Miheliča

POZDRAV DOMAČEMU KRAJU
Vadnal

STARA LJUBEZEN
Vadnal

TA GLAŽEK JE PRAZEN
Vadnal

POHORJE
Ansambel Viliija Petriča

ŠMENTANI GAŠPER
Ansambel Viliija Petriča

SLAVNI RIBIČ
Alpski kvintet

DRUGI ČASI
Ansambel Jožeta Krežeta

VESELI PRIJATELJI
Boris Frank

SEM VEDNO VESEL
Boris Frank

STARI PLANŠAR
Ansambel Jeršinovec

SLOVENSKA POPEVKA 75

VESELA JESEN
VESELA JESEN 74

PTUJ 75
PTUJ 74

SLOVENIJA, OD KOD LEPOTE
TVOJE – Avsenik

Stari trg ob Kolpi

Foto: Janez Klemenčič

NOVE CENE NAŠIH PUBLIKACIJ V LETU 1976

	RODNA GRUDA	SLOV. KOLEDAR		RODNA GRUDA	SLOV. KOLEDAR
JUGOSLAVIJA	100,00 din	85,00 din	FINSKA	23,00 FM	20,00 FM
USA	6,00 US \$	5,00 US \$	FRANCIJA	25,00 FF	20,00 FF
KANADA	6,00 c \$	5,00 c \$	HOLANDIJA	16,00 Hfl	16,00 Hfl
AVSTRALIJA	5,00 au \$	4,00 au \$	ITALIJA	4.000,00 Lit	3.500,00 Lit
ANGLIJA	2,80 Lstg	2,30 Lstg	NEMČIJA	16,00 DM	13,00 DM
AVSTRIJA	115,00 Sch	90,00 Asch	NORVEŠKA	33,00 Nkr	27,00 Nkr
BELGIJA	220,00 Bfr	190,00 Bfr	ŠVEDSKA	25,00 Skr	21,00 Skr
DANSKA	35,00 Dkr	30,00 Dkr	ŠVICA	19,00 Sfr	13,00 Ssr

rodna gruda

december 1975
številka 12
letnik 22

revija za slovence po svetu
magazine for slovenes abroad
revista para los eslovenos en el mundo

slovenija

english section

*Vesele praznike in
srečno novo leto 1976
vam želi*

Slovenska izseljenska matica
in
revija Rodna gruda

Smučišča na Prestreljeniških podih pod Kaninom — Foto: Ančka Tomšič
(slika levo)

Mežica na slovenskem Koroškem — Foto: Janez Klemenčič

ENGLISH SECTION

The Richie Vadnal Orchestra when arrived to Slovenia with DC-10 in 1974

Letters to the Editor

Dear editor,

Hello from Cleveland and from the Vadnal orchestra and their families. We would like to greet our many Slovenian friends through your publication.

The Vadnals have been very busy this year with tours mostly through the U.S.A. and Canada. We have been to Florida, California, Nevada, Pennsylvania, Michigan and last August we were in Toronto, Canada and met many, many Canadians of Slovene descent.

We received your July edition and were please to see the picture of our sons in the English Section sent to you by Jo Mišič. The article proves to all the world that the Slovenian culture will never cease to be because American Slovenes pass their heritage on to their children. Philip is Bill Srnick's son and Ricky Vadnal is Richie Vadnal's

son. Philip is 14 years of age and Ricky is 12 years of age. Music is in the hearts of their fathers as well as in their son's hearts.

A picture of our two children, they are Philip and our daughter Jane — singing a duet with circle 2 — S.N.P.J. — under direction of Mrs. Cecilia Valencic Dolgan. The other photo is action picture of Vadnals playing at an airport in Florida. The pictures aren't too clear but thought you and the office staff might enjoy seeing them.

We missed visiting Slovenia — we love the people of Slovenia — our greetings and wishes of good health to all — until we are fortunate to meet again in person.

Respectfully,

Bill and Dorothy Srnick
and all the Vadnals, Richie, Frankie, Tony
and Frank Mahnič and their families

Summer episodes

City and suburban folks seek easy, outdoor country living during the summertime and two Slovenian fraternal societies are prepared to meet their desires.

A radiant Sunday lures members to the tennis courts at American Mutual Life Association's Recreation Center in Leroy Township, Ohio.

Station wagons, vans, small trucks and cars deliver families to tree-shaded tables for a noon time basket lunch and the youngsters scurry to mount a sculptured dolphin, turtle and swings.

The clatter of Balinca balls breaks the stillness of an early afternoon while behind the woods serenity reigns as a fisherman gazes at the shimmering lake.

»Many of our members are now on a polka tour in Slovenia«, said a young mother, »so attendance at this lodge picnic won't be as great today.« She turned towards her children, »let me give you a piece of cake before the frosting melts.«

In the background an orchestra was beginning to tune up. »It won't be long before polka dancin' will begin and then you'll see a crowd comin' in,« replied her husband.

The first polka tune subsided in the dance hall and a dancing couple walked away.

»I'll have a beer.«

»Make mine Scotch and soda.«

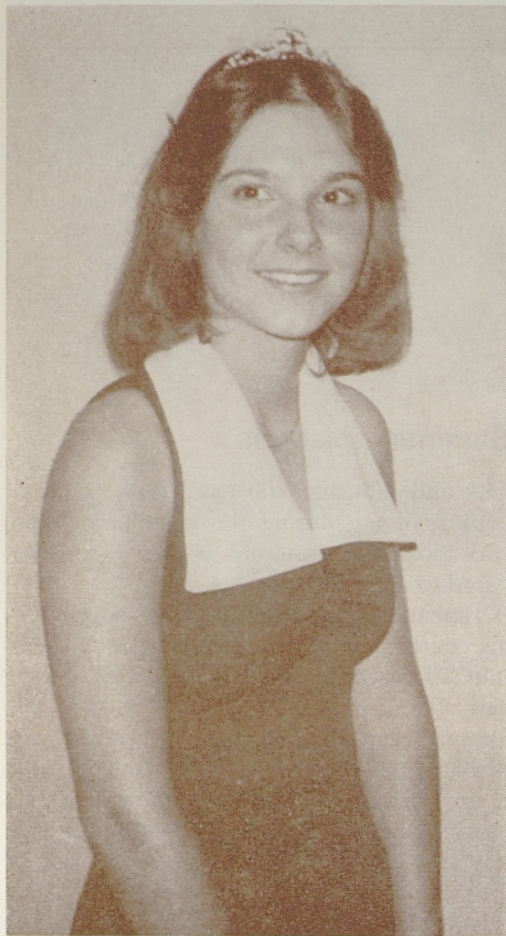
»Sorry, state violation. The bar is closed!«

The couple glanced at the coffee and hot-dog stand and returned to the dance floor.

*

A mid-August sun began to cast a golden glow as propane gas generated ovens were being shut-off. Four hours earlier men placed several thousand clams and one hundred chickens into large steamers. At the S.N.P.J. Recreation Farm in Chardon, Ohio the »Loyalites« were ready for their Saturday evening clambake.

Mollusks were caught in the Chesapeake Bay area where two hundred years earlier

Miss SNPJ 1975 Judy Pintar from Sygan lodge attends California State College

the New England colonists held seashore outings and cooked clams on heated rocks covered by seaweed.

»Tonight the people will be fed well,« exclaimed a caterer. »Each diner will be served one dozen clams, one half chicken, an ear of corn, a sweet potato and bouillon chowder made from chicken livers, clams and vegetables. Aside from this, we are also

preparing one hundred and thirty-five steak dinners.«

Midnight darkness of a country night subdued the usual noisy sociability and slowly the satisfied diners began to travel the narrow, hilly roads back to town and home.

*

A gray sky covered the city all day but the hayride was not going to be cancelled. Volunteer hobbyists hurried to the farm to catch the few remaining hours of this Friday evening to complete the new overhang. Miss S.N.P.J. weekend was only nine days away. »We'll have our project completed before then« commented Edwin Polsak.

A farm tractor hauling a wagon load of hay bales pulled up and driver Joe Blatnik called, »everyone climb aboard, we can't wait any longer.« The wagon jolted and slid its passengers down hilly slopes and level terrain but twilight in the brush and groves predicted rain.

»You see those trees over there,« pointed Andy Gorjanc, »I planted them thirty-five years ago when I was the farm's custodian.« »We had a garden somewhere near here« interrupted his wife.

»The place has seen many changes. It seems the town is moving closer in. On top of that hill we now have a miniature golf course,« continued her husband.

A voice rehearsing a recorded tune came over the speaker and the tractor came to a stop. »It's square dance time« announced the driver.

Emil and Hildegard Sabo were waiting for the wagonload of passengers and square dance callin' began.

Night blackness fell over the Recreation Farm but dungaree and bluejean clad cou-

ples kept arriving. »Threatening skies prompted my brother Bobby and I to be late,« rationalized Debbie Prohaska.

»Allemande your partner to the right« sang Emil Sabo.

Two days later flash floods covered areas of the city and flood relief funds would now have to be sought. The remaining week brought clearing skies and the sun was making rare appearances.

The three-day September holiday weekend arrived and out-of-town visitors came for the S. N. P. J. Friday night social, Saturday morning's Talent Show and the evening's Scribes Banquet at the Slovenian National Home.

Early Sunday afternoon twenty, anxious contestants stood under the new roof overhang at the Recreation Farm waiting for their final introductions.

They stood in sheer frills and their long shining hair revealed the sparkle of their

Kids don't ignore the turtle and dolphin

Betty Brand at relaxation at A.M.L.A. farm in Leroy, Ohio

Family relaxation offered at A.M.L.A. recreation grounds

The Markic-Zagger Orchestra

youth. They began to move their sandeled feet over a wet, slippery surface. The predicted rain was now beginning to invade the farm area.

Master of ceremonies Douglas Elersich began presenting the girls to a waiting audience. His wife, a former Miss S. N. P. J. winner categorized individual trophy winners while the downpour continued.

Young men now gathered and hovered under the overhang. »I heard on the radio that in town the bridge underpasses are filling up with water« said one of them.

Seconds later, in a deluge of torrential rain, Joyce Braddock was acclaimed as the 1976 Miss S. N. P. J.

The crowd began to disperse and to some an early return home was inevitable.

»Can someone help me? My car wheels are rutted in mud,« asked a voice.

»You'll have to wait mam' Joe Blatnik will come by with the tractor. Right now he's at the bottom of the hill helping to move the buses.«

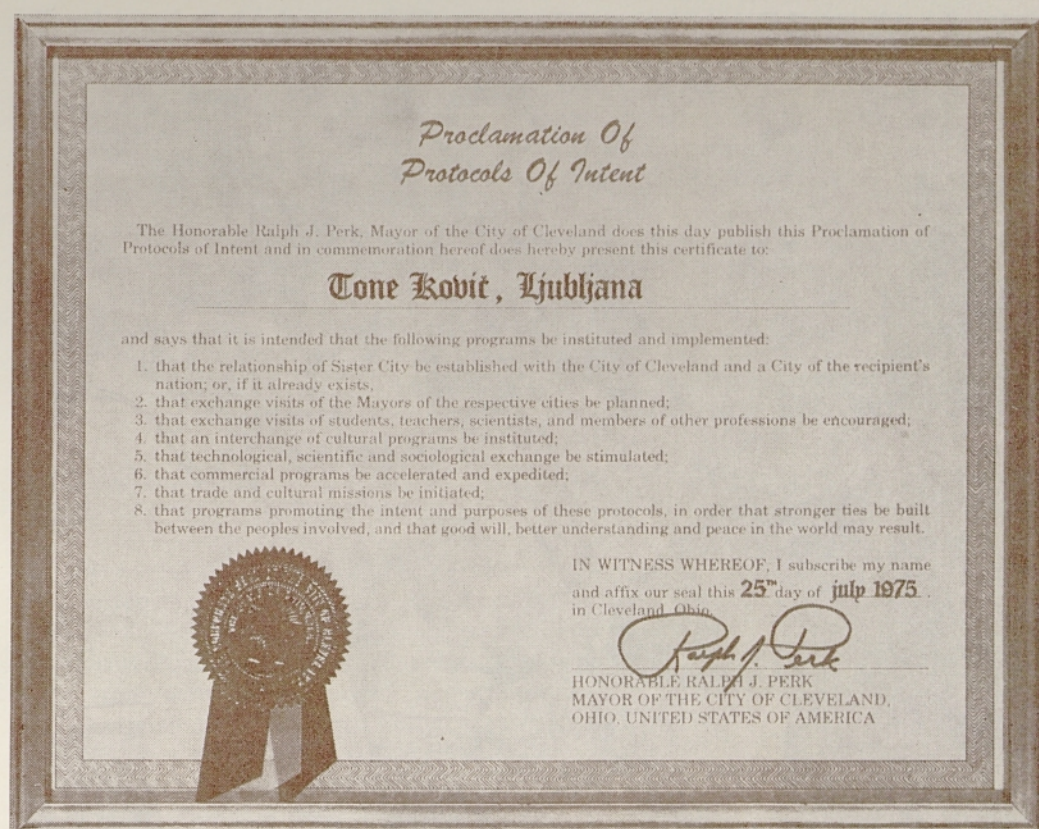
Jo Misic

A Tour round the International Jewellery Exhibition in Celje

»Jewellery is like a picture, a novel, or music... Jewellery turns into genuine art when we begin selling its form and not only its value. It makes a woman prettier and more individual.« These are a few of the thoughts and statements which the 9th International Exhibition of Jewellery in Celje has tried to prove in practice. The exhibition was arranged at a very suitable place, in the lapidarium of the Celje District Museum; among the ancient stones with various inscriptions, and among the columns and statues there stood the glass-cabinets containing the most precious stones and noble metals on which Man has left his mark in beauty and usefulness.

I am looking at the glass-cabinets and wondering what the pieces of this jewellery are like. I wonder who is or will be the proud owner of these necklaces and bracelets, and on whose finger these rings will glitter.

I can't make up my mind whether to ask one of the young girls about the prices. The prices of individual items can stay in the catalogues; I'm satisfied with the figure about the total value of the exhibits: several tens of millions of new dinars. I remember what Anica Brglez, the manager of the »Zlatarna Celje« (Goldsmiths of Celje) shop said at the press conference: »In our production program 90 % of all articles are

The proclamation of protocols, which Ralph Perk, mayor of the city of Cleveland delivered to Tone Kovič, mayor of Ljubljana

intended for the average citizen, for the average woman. It is particularly by means of a nice design that we are trying to make jewellery more easily available to our working women; after all, the jewellery need not be necessarily made out of the most precious stones.«

At the exhibition a special reduction in prices was offered; it is also possible to get a loan if you want to buy jewellery, just as you can for any other kinds of widely-consumed goods. Is the gap between those who can afford to buy jewellery and those who can only admire it narrowing in this way? Is jewellery gradually losing its role as a symbol of a particular social class? The answer to such questions according to those who work at »Zlatarna Celje« is: »Yes«.

At this year's exhibition it could be noticed that the Yugoslav jewellers exhibited mainly jewellery made of gold, whereas the foreign participants placed more emphasis on precious stones, particularly on the most valuable ones. The articles made by the Trbovlje Jewellers were a pleasant surprise at this year's exhibition. A most flattering estimate of the accomplishments of »Zlatarna Celje« was given by the well-known foreign expert and member of several international juries for evaluating jewellery from all over the world Guenther Kraus from Pforzheim in West Germany — who was a member of

the jury in Celje as well — said: »I can certainly say that during the last year 'Zlatarna Celje' has made better progress than German jewellers.«

At the exhibition in Celje it was possible to see, apart from jewellery, the minerals of precious stones, watches and various sets of coins struck for the Olympic Games in Montreal 76. Among the watches we should mention the electronic clocks made by the Swiss firm »Mygatron«. It is possible to set these clocks from a distance by means of This year the Aurelius gold coin was displayed at the Celje exhibition, for the first time. The coin originates from the second half of the 3rd Century A.D. It is the only coin of its kind in the world and is the property of the Celje District Museum. It has so far been kept in the strongroom of »Ljubljanska banka«. The coin was found by two peasants from Teharje near Celje — father and son — when they were ploughing a field. That was back in 1912. The son wore it as a charm around his neck for quite some time and it was only later on that specialists found out what the charm was. The »potato« found by the two peasants from Teharje is now worth about 8 million dinars; this is the amount for which it was insured during the exhibition. An American who would like to buy it, offered even a much larger sum for it.

»Na zdravje!«

Photo by: Mirko Kambič

The Famous Slovene Wine —

»Ritoznojčan«

Where at Slovenska Bistrica the road between Maribor and Celje takes a turn up towards the vineyard-covered hills, there is a beautiful view of the sunny slopes, scattered with wine-cellar which are almost hidden in the vineyards and orchards.

Here is the home of »Ritoznojčan« the wine equally famous in our country and abroad, the wine which we are going to talk about in this article. There are several widely-spread stories connected with this wine; they were made up during the last century.

I heard one such story from an elderly native of Slovenska Bistrica when the two of us were sitting under the vine arbour outside his home and were drinking a bottle of »Ritoznojčan«. This is what he told me:

»Some years ago, in the height of Summer, a young, childless French couple stopped here at Slovenska Bistrica, on their tour around Slovenia, to have lunch. They drank a bottle of »ritoznojčan« with their meal. Since they liked the wine very much they asked the pub-owner about the meaning of the word »ritoznojčan«. The pub-owner could only understand a few words of French but he had his head screwed on all-right. He explained to the French couple, more by means of gestures than through

words, that »ritoznojčan« meant a special kind of sweating which is, at the same time, the best way for getting a baby.«

»The couple exchanged glances and stayed at Bistrica for another two days. During this time they drank great quantities of »ritoznojčan« and sweated heavily in bed. On the morning of the third day they drove away, having put two boxfuls of »ritoznojčan« in the boot of their car, just in case.«

»I don't know whether the »ritoznojčan« really helped the couple to get a child or not because they never came back again,« said my host seriously. However, I caught a naughty twinkle in his eyes, which was enough to convince me not to swear that all he had told me was true to the last word.

»Ritoznojčan« was drunk by the Emperor

It is, however, true that »ritoznojčan« was known and highly esteemed at the Viennese court during the last century. It is said that Emperor Franz Joseph used to have it on his table every day.

Jože Brezovšek from Kovača vas above Bistrica, who used to be a viniculturalist for a great many years, has a lot to tell about

»ritoznojčan«. He has been retired for several years now and so has his wife Lota, but they are both still going strong.

When I visited them, they had just come home from the vineyard where they had done some spraying. »May the devil take the weather!«, they remarked angrily. They admitted, however, that the grape-vine was loaded with grapes and that they expected a good crop.

In accordance with the old custom the landlady cut some home-smoked meat and bread while Brezovšek went to the cellar and brought up a bottle of »ritoznojčan«.

»Have a glass or two, it's good for making conversation start more easily«, he advised me. He did not have to tell me twice and I can say that the wine was really excellent.

»You probably know that Kovača vas got its name after the smiths who used to live there. The neighbouring village is called Ritoznoj. This is the centre, the heart of the Bistrica viniculture. At Ritoznoj there are also the largest complexes of vineyards on terraces, each complex including over 80 hectares of vineyards.«

Jože Brezovšek thinks that »ritoznojčan« got its name after the Viteški hrib. Rittersberg. It happened, however, that the viniculturalists of Bistrica used to sweat a lot during the spring hoeing and at other heavy work so they started to call Viteški breg simply »Rito znoj« (i. e. literally, »makes the bottom sweat«).

The village was thus given its present name, in a more fluent version of course, of Ritoznoj and the wine was named »ritoznojčan«. The old chronicles can show us how much this vine was appreciated during the last century. Jože Brezovšek still recalls the time when the viniculturalists of Bistrica used to sell this wine for 35 Kreutzers per litre, which used to be a lot since other wines could be obtained for only 15 Kreutzers.

The times when at Ritoznoj, Kovača vas and other nearby settlements the former landlords used to supervise the vineyard-workers from the shaded windows of their wine-cellar have long since passed. Actually, there are no real viniculturalists any more either. Those who are still alive have managed to get a pension and if they own a modest piece of land allotted to them by the Agrarian Reform; they get along pretty well.

The young generation is leaving the country. A lot of young people work in the nearby »Impol« which actually continues the tradition of the former blacksmiths. Quite a few young people work at other industrial

plants in Bistrica, while others seek their employment in Maribor and even in Celje and Ljubljana. Some have gone to work outside Yugoslavia and to bring back schillings and deutsche marks with which quite a few farms in the district have been renovated. The fact that there are, in fact, no former viniculturists any more of course doesn't mean that viniculture in the Bistrica area has been in decline during post-war years.

We can say that at present there are even more vineyards than there were before the war, and what is most important, hoes have been replaced by machinery. People sweat less and produce more and in this way personal income has increased considerably.

Statistics show that today three times as much wine is produced in the Bistrica vinicultural area as used to be in the old days. The basis for modern vinicultural production was set up by the Bistrica agricultural co-operative during the first few years after the war.

At Ritoznj alone over 80 hectares of vineyards have been replanted and arranged into terraces. There are quite a few of them at Kovača vas and at other settlements, too. The agricultural co-operative thus owns 200 hectares of closely-bunched vineyards, and is able to implement new up-to-date technology. It is upon the latter that the future of this district depends, as nobody would be willing to cultivate the land in the way they had to in the past.

A Thousand Daring Women on Top of Triglav

Triglav is, at 2863 metres, the king of the Julian Alps and the roof of Yugoslavia at the same time. Its three »heads« are represented even in the Slovene emblem. Several Slovene associations abroad have been named after Yugoslavia's highest mountain. In other Yugoslav republics Slovenes are considered to be a nation of mountaineers. They love to climb either high or not so high mountains. Nearly every Slovene takes it as his bounden duty to climb Triglav once during his lifetime. Such an expedition is not dangerous but it is long and tiring. For this reason the mountain used to be reserved for men of all ages and for young girls. Women past girlhood just had to give up the idea of climbing Triglav forever. The

editorial board of the former weekly newspaper TT, now ITD, therefore decided to help these women to experience the beauty of the mountains. During past years as many as a 1000 women, among whom there have been a number of 50-, 60-, 70- or even 80-year-olds, have reached the top of Triglav safely and in high spirits. This year's expedition was the tenth successive one of its kind, a jubilee expedition, and for this reason, well-known throughout our country.

The Four Brave Men

For those who don't know let us mention that the top of Triglav remained untouched until 1778. No one had dared to climb it as the clouds, thunder and lightning used to come from there. Even such a well-educated historian as Valvasor wrote that there were monsters living up in the mountains. In August 1778 the first expedition to Triglav set off. The four men who dared to climb Triglav at that time are now known as »the four brave men«. Two of them were miners, one was a hunter and the fourth was a healer. The real purpose of the expedition was to look for the iron-ore wanted by Žiga Zois, who played an important part in the Slovene Enlightenment and was an owner of several forges. The expedition had a most exhausting time as there were no paths or tracks as there are nowadays, no pitons to rest one's foot on and no ropes to protect one from falling down abysses. The narrow spine of the eastern ridge of Triglav was as sharp as that of a pyramid. They had to get astride it and move on upwards in this position. Their great efforts and courage were rewarded by a beautiful view of the Julian Alps and of the valleys down below. Let us mention the fact that Man's foot trod on the summit of Mount Blanc only 8 years later. Triglav was reserved for men for as long as 92 years, and only then the first woman dared to climb it. She was 21-year-old Rozalija Škantar, the daughter of the well-known mountain-guide Jože Škantar, or, as he used to be called, Šestov Joža. She reached the top dressed in a long skirt — in 1870 a woman could, not of course, appear in trousers. In those days the way up was much more difficult than it is now. Here and there it was necessary to simply climb up rocks. Rozalija Škantar fell in love with the mountains so much so that afterwards she went to look after the Vodnik Hut at Velo polje.

It was only in 1895 that the priest Aljaž had a tower built on the top of Triglav. This tower now bears his name. The small cylindrical iron tower in which there is room for several grown-up people, has ever since resisted all the storms which rage at the top of Triglav.

A long colourful column

Some of our workers temporarily employed abroad and even a few emigrants from France and America have already heard about the popular expedition of 100 women to Triglav and they wondered whether it would be possible to organize such an expedition for themselves, too, some time. If enough people were interested in this it would be possible that our editorial board would organize such an expedition in the future. Let us therefore describe the latest women's expedition.

The whole expedition lasted two and a half days, at the beginning of September, when the weather is usually not too hot and there is no snow yet. A hundred women accompanied by ten mountain guides, two doctors, several organizers and some journalists met on Friday night at Lake Bohinj where they talked over what kind of discipline there should be during the long expedition. Next morning they were woken up at 5 o'clock and driven to the heart of the Pokljuka kingdom of forests, Rudno polje. There the 100 women refreshed themselves with tea, coffee and huge sandwiches and immediately afterwards a long column was formed. In the fresh early morning the lady-mountaineers expedition wound its way first through the woods and then on along the well-trodden mountain track. Peace, silence, the green solitude, beautiful views — all this had an encouraging effect on the long chain of people dressed in colourful mountain clothing. Now and then heavy breathing could be heard; many of women had never been up in the mountains at all and had come literally straight from the office or the factory.

After a few hours walk, when all those women who were climbing Triglav for the first time ever — and they were in the majority — had realized that such an expedition was no joke, we reached the Vodnik Mountain-Hut, where we were able to take a proper rest. Angelca, the kind guardian of the hut took care of the »starved«. How much better than usual food tastes up in the mountains!

We left only one woman behind at the Vodnik Mountain-Hut. Her 75 years prevented her from keeping up with the pace of the younger participants. When she signed in for the expedition she stated her age as being only so. Although she was advised against going any further she wasn't angry; the Vodnik Mountain-Hut is already high up in the Mountains and it is evry beautiful there too.

The more demanding and tiring part of the tour then followed. The guides protected the track at several places with ropes as the ground was slippery. Finally it was necessary to attack the last section — the winding sandy path. It seemed as though it would never come to an end. The rucksacks began to get as heavy as lead. Sweat was penetrating through shirts and jerseys. Legs were giving way. At last the Planinka Mountain-Hut came in view; there was rest and a pleasant afternoon and evening. The relaxed, homey mood, characteristic for Slovene mountains, prevailed. Everybody felt like being a member of the same large family. The walls were almost cracking from jokes.

Happiest of all: the »American« lady

31-year-old hairdresser Tonica Simičak from Cerknica was perhaps the happiest of all those who reached the top. She told us that in only ten days time she was leaving for America with her husband, who is a joiner. They are planning to stay at Cleveland for a long time, if not for good. Before leaving she wanted to climb Triglav. Her wish came true. She said that she would never forget the wonderful days of the expedition.

The Croatian journalist, Jovan Hovan who took part in the expedition as a reporter of the newspaper VUS said: »Now I'm the tallest Yugoslav and yet I'm smaller than a poppy-seed.« He added that now he understands why in Slovenia there is less juvenile delinquency than elsewhere in Yugoslavia; mountains have their own educational power. The journalists also released two carrier-pigeons, owned by pigeon-keeper Drago Habjan of Ljubljana. A small film cassette with the recording from the top of Triglav and a journalist's note about the success of the expedition were tied to the leg of one pigeon. The pigeon was supposed to bring the news to the editor's office in Ljubljana in an hour but they obviously got confused by the fog and refused to fly off. Finally they disappeared into the fog. They

reached their keeper only the following day after travelling for 23 hours. We can only guess as to what happened to them during that time.

On the Roof of Yugoslavia

The following morning we were supposed to get up at 4 o'clock but we were actually woken up only at 5. It had rained heavily and there had been a lot of thunder during the night. In the early morning dark piled-up of clouds were to be seen rolling along the sky above the hut. The mountain guides who were responsible for the expedition retired to the back of the hut for a consultation. The final »attack« was postponed for half an hour and then still for another half an hour. Impatience was increasing. Finally it was decided to go on with the expedition, inspite of a strong wind and thick fog, which the wind spread everywhere instead of clearing it up. Each guide tied 10 women to his rope. The roped-up teams then rapidly disappeared into the fog.

The final battle with the rocks was different from that of the day before. Dressed up in warm jerseys, jackets and trousers, the women had to watch every step they made. They had to be careful not to start stones rolling downhill as they might have hit the teams below. The guides encouraged the women with kind words and a slow pace. Perhaps some of the women had already doubted their strength when the red Aljaž's tower appeared in the fog in front of them. The humidity was so great that their jackets were dripping with water and on top of that some women had tears in their eyes. The feeling one gets when standing on the roof of Yugoslavia is unique; it cannot be described, it must be experienced. It could not be spoilt even by the fog which prevented us from getting any of the view, which can be enjoyed so much in any reasonably good weather.

At the summit the women sat down, had some refreshments, thanked the guides for their concern and stamped thousands of postcards; the post-office at the highest point in Yugoslavia was operating for fully half an hour and a special potmark was available.

Coming down was faster but no less tiring. The doctors were pleased to say that they had hardly any work at all; they only had

to dress a few blisters and give a few aspirins. The only accident happened, as is usually the case, in one of the huts, where one of the participants fell down the steep stairs. Fortunately it was nothing serious.

At Rudno polje, in the middle of a Sunday afternoon, husbands, fathers, parents or relatives awaited their Triglav heroines. They could hardly believe that the women had dared to climb to the very top. The organizers gave all who set their foot on the top of Triglav special diploms to remind them of the day. The participants maintained that they would love to go on the same expedition again and again. However, the Croatian journalist, who had never been up in the mountains before, said that in the future he would not be dragged on such a trip even by a tractor. There was, then, more than an element of truth in the encouraging inscription to be found somewhere along the track towards Triglav: »Men, how small you are!« The most enthusiastic mountain guides presented each of the women who had been in their roped-up teams with a small gift, an Edelweiss picked on the inaccessible walls of the Triglav mountain range.

Triglav is only one of hundreds of mountain peaks in Slovenia. Every year they are visited by more and more people who are fed up with roads and petrol fumes, who long for peace, greenness and blueness, and vast solitudes. According to the Alpine Association there are over a million overnight stays up in the Slovene mountains annually. Mountaineering is getting to be the main constituent part of Slovene tourism.

Our Ships — Our Ambassadors

Although we cannot be satisfied with the present state and development of our merchant navy we nevertheless have to admit that it is this very part of our economy which has, since the Second World War, made exceptionally good progress. Our ships are among the most modern in the world and they ply across all the oceans of the world. The giants ships of »Splošna plovba« of Piran, »Jugoslavija« of Rijeka, »Jugotanker« of Zadar, »Jadroplov« of Split, »Atlantska plovba« of Dubrovnik, »Jugooceanija« of Kotor, together with the ships from other maritime centres are well

known in all ports of the world and are the real ambassadors of our country; they proudly carry our flag abroad and let the whole world know that somewhere in the heart of Europe, along the Adriatic Coast, there exists new Yugoslavia.

A lot of the ships of our merchant fleet were built in our own shipyards and were designed by Yugoslav experts. Shipbuilding, which was a minor activity along our coast before the war, has in the new Yugoslavia developed into a strong shipbuilding industry capable of building ships of all kinds and sizes. The Yugoslav ship-building firms united in the organization »Jadranbrod« represent a huge complex for the building of ships of all kinds and of ship engines and equipment, which has won first place on the Adriatic, pushing a similar organization on the Italian Coast, into second place. The ship-building yards »Uljanik« in Pula, »3. maj« in Rijeka and »Split« in Split are now giants even according to world standards. There are several smaller specialized shipbuilding yards at Kraljevica, Trogir, Izola, Bijela, and on the island of Korčula; as well there are some others which, judging by their equipment, belong to higher classes on a world scale. We mustn't forget to mention the large shipbuilding-yard »Viktor Lenac« at Rijeka, which specializes in repairs and is one of the best known firms of this kind in the world.

As has been already mentioned the ships with our flag ply all the world's oceans and there probably isn't a port on our planet into which a ship with a Yugoslav flag on the stern hasn't sailed at least once. Not all our ships have been built in our own shipbuilding yards; several have been bought abroad but their funnels are painted in familiar colours, with a five-pointed star or the Triglav symbol to show who owns them. There are many ships, several of them real giants, which have different flags flying on their sterns, which have their funnels painted in different colours and which have different symbols. However, under the captain's bridge on these ships — and they are increasing in number all the time — there is a small copper plate showing that the ship was built under a particular serial number in a particular year at the shipbuilding yard of »Uljanik«, »3. maj«, »Titovo brodogradilište«, »Jozo Lozovina«, »Split«, »Korčula«, and so on... These are the ships of different types — cargo ships, passenger liners, tugs and ships used for scientific purposes — and of all sizes — from the smallest to the largest, ranging from

Under the Mirna Gora in Bela krajina

Photo by: M. Kambič

those with a capacity of a few hundred BRT to those with a capacity of 270,000 BRT. There are most up-to-date ferries, special ferry-boats used for the transport of cars overseas, refrigerated ships, etc. If we wanted only to enumerate all the ships built in our country for foreign customers since the war we would run out of room as there have been several hundred of them. Let us only mention a few of the most important foreign partners, especially those who have ordered in our shipbuilding yards a big series of various ships. They come from the following countries: Sweden, Norway, Denmark, Switzerland, India, Brazil, the Soviet Union, Czechoslovakia, etc. It is interesting to note that some of the ships ordered by the Soviet enterprise »Sudoimport« have been named the »Pula«, the »Rijeka«, the »Split« and a gigantic ship built for a Swedish order, the »Berge Istra«. At present considerable series of huge ships for the Soviet Union and India, which include cargo ships and tankers, are being built. Apart from this the Soviet Union has ordered a number of elegant liners. Our shipbuilding yards, are bound to both their Soviet and Indian partners by longterm agreements. Our ship-building yards situated on rivers, such as the Tito Ship-building-yard of Belgrade in particular, take orders from foreign enterprises too.

The Yugoslav merchant fleet takes 24th place among the fleets of maritime coun-

tries. The number of vessels it includes has recently been increased further. Some new ships have been bought abroad. »Splošna plovba« (»General Navigation«) of Piran has, for instance, bought two new ships in Japan. The first one has been named the »Kočevje« and the second the »Novo mesto«. The latter has a capacity of 35,000 BRT and is the largest-ever Slovene ship. The four other giant ships which are being built in Japan for the Piran shipping enterprise will be called the »Maribor«, the »Celje«, the »Velenje« and the »Kranj«. Our river fleet on the Danube which includes a number of sea-going or river-going ships takes the second place on this river, immediately after the fleet of the Soviet Union. Then come the fleets of West Germany, Czechoslovakia, Austria, Hungary, Rumania and Bulgaria.

The port of Rijeka still has the most traffic but it is followed closely by the port of Belgrade which is of the river/sea type. It is expected that this year the sort of Belgrade will take the lead over all the other ports in our country. The traffic at this port is expected to be much increased when the construction of the Belgrade—Bar railway-line and of the new canal connecting the Danube and the big rivers in the West is finished.

Let us mention that the two sea ports in the very north and in very south of our country, Koper and Bar, are making visible progress.

BRANIK. El día 19 de octubre de este año se festejó en Branik — ex Rihemberk — el 30 aniversario del retorno de los internados de este lugar. En los primeros días del mes de febrero del año 1944 un grupo de guerrilleros que pertenecían al primer y tercer pelotón del batallón Primorska del Sud, atacaron una colona alemana en la carretera que une Branik con Štanjel. Durante el ataque cayeron muertos 36 suboficiales y 49 soldados alemanes. El enemigo contestó con venganza. El 15 de febrero incendió 213 casas y tomaron como rehenes a 600 personas. Al año siguiente, los que quedaron vivos volvieron emigrados de los campos de concentración alemanes. Volvían al territorio libre, es decir, a la patria liberada. Es por ello que los habitantes aún vivos celebran en esta fecha no sólo el retorno desde los campos de concentración, sino además el 30 aniversario de la Liberación de Yugoslavia. En el acto del domingo 19 mantuvieron la palabra los excombatientes de aquel entonces. En nombre de todos habló el ex internado de Branik, Cveto VIDMAR.

Josip VIDMAR. El día 14 de octubre fue un día especial para Ljubljana y Eslovenia toda. El gobierno de la república, en asamblea extraordinaria condecoró al reconocido patriota Josip VIDMAR con la máxima condecoración que otorga el Gobierno Yugoslavo. El citado ciudadano recibió en el día de su cumpleaños — 80 años — el máximo galardón del país. En nombre del gobierno, el presidente del Congreso de la Rep. Soc. de Eslovenia, Sr. Marjan Breclj, le entregó el citado reconocimiento. El presidente TITO en persona le envió un telegrama de salutación y felicitaciones en el día de su 80 aniversario. Sería larga la lista de títulos que habría que enumerar, es por eso que trataremos de resumir la personalidad de J. Vidmar para comprender mejor el significado de este reconocimiento.

Aparte de político y filósofo, el patriota J. Vidmar es crítico de arte, traductor, escritor, filólogo, estilista, etc. etc.

Entre otras cosas, fue el primer presidente del Frente de Liberación Nacional de Eslovenia durante la ocupación, presidente del Cuerpo Directivo de Eslovenia en el Frente de Liberación de las Repúblicas Soc. Yugoslavas, presidente del Presidium del Congreso Popular de la Rep. Popular Eslovenia y actual presidente de la Academia de Artes y Ciencias. Uno de los pilares de la revolución eslovena y yugoslava! Como hombre

culto que es, justamento uno de sus principios que siempre defiende es «... Muchas veces ya he repetido que no hay revolución sin cultura, como no puede haber cultura sin revolución, tal como la que representamos...» Entre otras cosas afirmó: «... la cultura de un pueblo se mide por el progreso que ella engendra, es por ello que por la intensidad y relación que tiene la misma con la revolución, deben ustedes tratar de mantener hoy día entre todo el pueblo, el verdadero interés hacia la cultura...»

Después del acto magno de entrega de las merecidas condecoraciones y reconocimientos, el jubilante expresó: «... En toda mi labor, desde el comienzo de mi juventud, aún antes, cuando apenas tenía 15 años, nació en mí la necesidad primaria de creer en el hombre. Esta idea la encontré a esa edad leyendo a Máximo Gorki, es decir que encontré el sentido de su mensaje: *tener y sentir fe en el hombre!* Otro conocimiento que me sirvió también de guía para mi vida futura fue, la experiencia recogida más tarde en la Lucha por la Liberación Nacional, conocimiento que sin lugar a dudas podemos resumirlo así: ... la política es de vital importancia y especialmente necesaria para el quehacer humano y que la política en esencia, para la iluminación del hombre tiene igual importancia como la tiene el arte...»

CRISANTEMOS. Cerca de 70.000 crisantemos cosecharán este mes en la tegión de Primorska. Las plantaciones están localizadas en los pueblos Šempeter, Vrtojba, Miren, Vogersko, Prvačina, Solkan, Kromberk entre otros. La variedad más cultivada es la mediterránea. En ésta prevalecen los colores blanco, rojo, rosa y mezcla. Como ya se avencinan las Fiestas de Noviembre, habrá seguramente mucho pedido. Además debemos contar con la gran venta que habrá los días 31 de octubre, 1 y 2 de noviembre — Día de los muertos y Día de los Muertos por la Patria.

SLOVENJ GRADEC. En esta ciudad cercana a Austria tendrá lugar en el mes de noviembre la parada y Festival PAZ 75. El carácter de este gran acontecimiento es dar a conocer los mejores trabajos artísticos del mundo entero. Participarán de la muestra de arte cerca de 74 naciones. Ya han enviado sus trabajos 54 países y otro tanto número de artistas. Entre los asistentes figuran artistas de fama universal. Habrá exposiciones de

pintura, escultura, dibujo, etc. El presidente de la nación Mariscal Josip Broz Tito ha enviado a los organizadores del Festival PAZ 75 una de sus esculturas particulares. La donación de la misma tiene a su vez un significado especial. Como se celebra además el 30 aniv. de la fundación de las NU, esa escultura quedará entonces en esta ciudad como símbolo de este festejo. A su vez se organizará un concurso literal y de pintura. La donación del presidente TITO, por ser la escultura de mayor valor e importancia se la colocará en el centro del Parque Paraíso de la libertad y de la paz, parque que ha sido construido para tal fin, es decir para festejar el aniversario de la organización de las Naciones Unidas.

RECETAS CULINARIAS: Fetas de queso «LEON DORADO». Receta para 4 personas. 875 calorías por persona. Tiempo para su preparación: 30 minutos.

Necesitamos: 8 fetas de pan blanco (puede ser del tipo lactal), 1 cuchara de manteca, 2 cucharas de vino blanco, 160 gr. de queso gruyere (rallado), 160 gr. de queso emental (con agujeros) rallado, 2 huevos, 1/4 litro de vino blanco, sal, pimienta, nuez moscada, 1 diente de ajo, 1 cuchara de granos verdes de pimienta, 4 fetas finas de jamón cocido, 4 huevos frescos, 1 cuchara de manteca.

Las fetas de pan las enmantecamos. Con la parte enmantecada mirando hacia abajo las colocamos en una fuente pyrex. Las mojamos con vino blanco. Calentamos el horno a 190 grados. Los granos de pimienta verdes los colocamos debajo de un chorro de agua fría, luego los escurrimos o colamos.

Aparte mezclamos bien los quesos ya rallados (gruyere-emental) junto a los 2 huevos, 1/4 de vino blanco y el diente de ajo pisado. La agregamos a la mezcla sal, pimienta y la nuez moscada. Sobre cada feta de pan colocamos media feta de jamón cocido. Las cubrimos con la mezcla de quesos. Colocamos las fetas en el horno y dejamos a 180 grados durante 7 minutos. El queso tiene que amarillentarse y cuando comienza a derretirse ya está listo. No tiene que quemarse o cocinarse demasiado. Mientras tanto aparte colocamos en una sartén 1 cuchara de manteca. Freimos 4 huevos (al ojo). Salamos y agregamos pimienta. Servimos en fuentes pequeñas de a dos fetas por vez, sobre las mismas dos huevos fritos. Acompañamos con lechuga.

Revija za vse, ki imajo radi Slovenijo

Rodna gruda

mesečna ilustrirana revija
za Slovence po svetu

Tisoči Slovencev, ki živijo raztreseni
na vseh kontinentih,
jo radi prebirajo.
Naročite jo tudi vi, priporočite revijo
vašim prijateljem, znancem, sorodnikom,
vsem drugim rojakom.

Slovenski koledar 1976

To je vaš koledar! Knjiga, ki jo boste
z veseljem jemali v roke vse leto.
Poleg tega smo vam pripravili tudi lep
stenski koledar s slikami, ki jih boste
lahko ponosno pokazali vsakemu tujcu
z besedami: »To je Slovenija!«

Na naš naslov: Slovenska izseljenska matica,
61001 Ljubljana, p. p. 169, Cankarjeva 1/II, Slo-
venija, Jugoslavija pošljite izpolnjeno naročilni-
co in takoj vam bomo ustregli.

NAROČILNICA

Takoj mi pošljite

mesečno revijo Rodna gruda

Slovenski koledar za leto 1976

Točen naslov:

Podpis:

NAROČAJTE PRI SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI

LONG PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

MNOGO SREČNIH LET
Ansambel Mihe Dovžana

DESET VESELIH LET —
VESELO V DRUGO DESETLETJE
Ansambel Lojzeta Slaka

SLOVENIJA, OD KOD LEPOTE
TVOJE
Ansambel bratov Avsenik

ČOLNIČ SREČE
Ansambel Borisa Kovačiča

KAJ TI JE DEKLICA
Koroški akademski oktet

POHORJE
Ansambel Vilija Petriča

SLAVNI RIBIČ
Alpski kvintet

POZDRAV DOMAČEMU KRAJU
Ansambel Richie Vadnal
iz Clevelanda

HEJ TOVARIŠI
Moški komorni zbor
RTV Ljubljana

TEŽAK JE BIL ČAS
partizanski samospev

SLOVENSKA POPEVKA 75
VESELA JESEN 75
PTUJ 75

SLOVEN'C SLOVENCA VABI
Moški komorni zbor, Celje

ŽE ČRIČEK PREPEVA
moški pevski zbor
Slava Klavara, Maribor

SINGLE PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

POLKA NA VOGLU-
STOL JE NAJVIŠJI VRH,
JAZ SEM PA EN FRANC KOŠIR
Ansambel bratov Avsenik

OČKA
Ansambel Toneta Kmetca

MOJ AVTO
Ansambel Lojzeta Slaka

PIJMO GA
Ansambel Lojzeta Slaka

KAKO SVA SI RAZLIČNA
Alfi Nipič-Marjetka Falk

VAGABUND — Majda Sepe

SIROTA — Majda Sepe

RIBNIČAN — Braco Koren

MAGNETOFONSKE KASETE

DESET VESELIH LET, VESELO
V DRUGO DESETLETJE
Ansambel Lojze Slak

MNOGO SREČNIH LET
Ansambel Dovžan

VETER VE ZA POTI
Ansambel Dovžan

SE RIBNIČAN SPREMENIL NI
Ansambel Franca Miheliča

POZDRAV DOMAČEMU KRAJU
Vadnal

STARA LJUBEZEN
Vadnal

TA GLAŽEK JE PRAZEN
Vadnal

POHORJE
Ansambel Vilija Petriča

ŠMENTANI GAŠPER
Ansambel Vilija Petriča

SLAVNI RIBIČ
Alpski kvintet

DRUGI ČASI
Ansambel Jožeta Krežeta

VESELI PRIJATELJI
Boris Frank

SEM VEDNO VESEL
Boris Frank

STARI PLANŠAR
Ansambel Jeršinovec

SLOVENSKA POPEVKA 75

VESELA JESEN
VESELA JESEN 74

PTUJ 75
PTUJ 74

SLOVENIJA, OD KOD LEPOTE
TVOJE — Avsenik

Stari trg ob Kolpi

Foto: Janez Klemenčič

NOVE CENE NAŠIH PUBLIKACIJ V LETU 1976

	RODNA GRUDA	SLOV. KOLEDAR		RODNA GRUDA	SLOV. KOLEDAR
JUGOSLAVIJA	100,00 din	85,00 din	FINSKA	23,00 FM	20,00 FM
USA	6,00 US \$	5,00 US \$	FRANCIJA	25,00 FF	20,00 FF
KANADA	6,00 c \$	5,00 c \$	HOLANDIJA	16,00 Hfl	16,00 Hfl
AVSTRALIJA	5,00 au \$	4,00 au \$	ITALIJA	4.000,00 Lit	3.500,00 Lit
ANGLIJA	2,80 Lstg	2,30 Lstg	NEMČIJA	16,00 DM	13,00 DM
AVSTRIJA	115,00 Sch	90,00 Asch	NORVEŠKA	33,00 Nkr	27,00 Nkr
BELGIJA	220,00 Bfr	190,00 Bfr	ŠVEDSKA	25,00 Skr	21,00 Skr
DANSKA	35,00 Dkr	30,00 Dkr	ŠVICA	19,00 Sfr	13,00 Ssr